

הלכות חנוכה

זמן ההדלקה

א. זמן הדלקת הנרות הוא בתחלת הערב. משום שאז אור הנרות נראה ונפר, ויש בזה פרסומי ניסא. ויש בזה שלושה מנהגים, יש נוהגים בשקיעת החמה, ויש נוהגים בצאת הכוכבים, ויש נוהגים בין שקיעת החמה לצאת הכוכבים (20 דקות אחרי השקיעה). בערב שבת שצריך להקדים להדליק לפני השקיעה, מכל מקום יתן הרבה שמן כדי שידלק אחר כך בערב כשיגיע הזמן.

בני, שאל אביד ויגדך:
 "מתי אנהנו מדליקים?"

מקום ההדלקה

ב. מניח את הנרות בפתח הבית הפונה לרשות הרבים, וניח בצד שמאל של הפתח, בצד הסמוך לפתח, משום שאז הרי הוא מסבב במצוות, המזוזה מימין והנרות משמאל. ולא יניח למעלה מעשרה טפחים, שאז יהא נראה כאלו הדליק בשביל להאיר ולא בשביל המצוה, וכן לא יניח למטה משלושה טפחים, שאז יהא נראה כמנח על הארץ וכאלו הונח במקרה ולא הדלק שם בכונה.

בס"ד

ג. אם אין לו פתח הפונה לרשות הרבים, ידליק בחלון הפונה לרשות הרבים, ואפלו אם החלון גבוה מעשרה טפחים. ובלבד שלא יהא גבוה החלון מרשות הרבים יותר מעשרים אמה, משום שלמעלה מעשרים אמה לא שלטא עינא, ואין פרסומי ניסא.

ד. אם אין לו חלון הפונה לרשות הרבים, יניח על שלחנו בתוך הבית, ויהיה פירסומי ניסא לבני הבית.

בני, שאל אביך ויגיד:
"היכן אנהנו מדליקים?"

ה. במה מדליקין?

כל הנרות והשמן פשרים לגר חנכה, ומכל מקום מצוה מן המבחר להדליק בשמן זית משום שדולק זכה ומשום שהנס נעשה בשמן זית.

בני, שאל אביך ויגיד:
"במה אנהנו מדליקים?"

ו. כַּמָּה מַדְלִיקִין?

מִן הַדִּין דֵּי לְהַדְלִיק גַּר אֶחָד בְּכָל לַיְלָה וְהַמְהַדְרִין מוֹסִיפִין וְהוֹלְכִים לְהַדְלִיק בְּכָל לַיְלָה גַּר נוֹסֵף, וְהַמְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין מַדְלִיקִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי הַבֵּית כָּל לַיְלָה גַּר נוֹסֵף.

בְּנֵי, שְׂאֵל אַבִּיךָ וַיַּגִּדְךָ:
"כַּמָּה גֵרֹת אֶנְחֵנוּ מַדְלִיקִים?"

ז. הַבְּרָכוֹת

בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן מְבָרֵךְ שְׁלוֹשָׁה בְּרָכוֹת, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָנְנוּ לְהַדְלִיק גַּר שֶׁל חֲנֻכָּה, שְׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזֶמֶן הַזֶּה, וְשֶׁהִחְיֵנוּ. וּבִשְׁאָר הַיָּמִים מְבָרֵךְ רַק שְׁתֵּי בְּרָכוֹת, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ וְשֶׁעָשָׂה נִסִּים.

ח. בְּאֵיזָה גַּר מֵתַחִיל לְהַדְלִיק?

יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכָּשֶׁמַּדְלִיק יִתְחִיל לְהַדְלִיק מִן הַגַּר הַיָּמִנִי, שֶׁהוּא הַגַּר בְּנוֹסֵף הַחֲדָשׁ, וְכֵיוֹן שֶׁהַגַּר הַחֲדָשׁ הוּא הַדּוֹר יִתְחִיל מִן הַהַדּוֹר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּתְחִיל לְהַדְלִיק מִן הַגַּר הַשְּׂמָאֲלִי, שֶׁהוּא הַגַּר הַסָּמוּךְ לַמְּזוּזַת הַפֶּתַח, שֶׁהוּא עֶקֶר הַמִּצָּנָה.

בְּנֵי, שְׂאֵל אַבִּיךָ וַיַּגִּדְךָ:
"בְּאֵיזָה גַּר אֶנְחֵנוּ מֵתַחִילִים לְהַדְלִיק?"

ט. כִּמָּה זְמַן צָרִיךְ לְדַלֵּק?

צָרִיךְ שְׂתַּתֵּן שֶׁמֶן בְּאֶפֶן שֶׁהַנֵּרוֹת יִדְלְקוּ חֲצֵי שָׁעָה, מִשּׁוּם שֶׁבְּחֲצֵי שָׁעָה זֶה עֲדֵן מִצּוּיִים בְּנֵי אָדָם בְּשׁוֹק, אֲבָל אַחֲרֵי חֲצֵי שָׁעָה כָּבֵד כְּלִתָּה רֶגֶל מִן הַשּׁוֹק וְאֵין בָּזָה פְּרָסוּמִי נִיסָא.

י. אִם נִכְכָּה הַנֵּר

הַהֲדֻלָּקָה הִיא הַמִּצְוָה, וְעַל כֵּן אִם בְּזִמְנוֹ הַהֲדֻלָּקָה לֹא הָיָה מִסְפִּיק שֶׁמֶן כְּדֵי חֲצֵי שָׁעָה, אוֹ שֶׁהֲדֻלִּיק בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רוּחַ שֶׁתִּכְכֶּה אֶת הַנֵּרוֹת לֹא יֵצֵא יָדֵי חוּבָה, אֲבָל אִם נָתַן שֶׁמֶן כְּרָאוּי, וְהֲדֻלִּיק בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רוּחַ, וּפְתָאוּם אַרְעֵי שֶׁכָּבוּ הַנֵּרוֹת כָּבֵד יֵצֵא יָדֵי חוּבָה, וְאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהֲדֻלִּיק הַנֵּרוֹת, וּמִכָּל מָקוֹם כָּאוּי לַחֲזֹר וּלְהֲדֻלִּיקָה.

יא. הַהֲדֻלָּקָה בְּבֵית הַפִּנְסָה

נִהְיָ שֶׁהַחֲזֹן מִדְּלִיק נֵרוֹת חֲנֻכָּה גַם בְּבֵית הַפִּנְסָה בְּעֶרֶב קוֹדֶם מַעֲרִיב וּבִבְקָר קוֹדֶם שַׁחֲרִית, מִשּׁוּם פְּרָסוּמִי נִיסָא. וּבְעֶרֶב מְבָרְכִים עָלֶיהָ, וּבִבְקָר אֵין מְבָרְכִים. וּמִכָּל מָקוֹם הַמְּדֻלִּיק בְּבֵית הַפִּנְסָה אֵינוֹ נִפְטָר מִלְּהֲדֻלִּיק גַּם בְּבֵיתוֹ.

בס"ד

יב. "על הנסים"

בחנכה אומרים על הנסים בשמונה עשרה ובברכת המזון, ואם שכח, בשמונה עשרה יאמר לפני יהיו לרצון, ואם כבר אמר יהיו לרצון אינו חוזר, ובברכת המזון יאמר בהרחמן, הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו וכו'.

יג. הלל

כל ימי החנכה אומרים הלל השלם, להודות ולהלל על הנסים והנפלאות.

יד. קריאת התורה

בחנכה קוראים בתורה את קרבנות הנשיאים בפרשת נשא, משום שסיום המשכן היה בחנכה, אם כי המשכן נשאר מקפל עד ניסן שאז העמידו משה, וכן משום שהחשמונאים חדשו עבודת המקדש, וזה כמו חנפת המשכן.

הלכות הדלקת נרות חנוכה

• מדוע מדליקים נרות חנוכה?

- כדי לפרסם את הנס הגדול שקרה לאבותינו – הניצחון על היוונים, ונס פך השמן.
- אפילו שצריך לפרסם את הנס כמה שיותר – ציוו אותנו חכמים להדליק דווקא צמוד לבית שלנו, ולא בכל מקום אחר שנבחר, אפילו אם יש שם יותר אנשים.
- מדליקים ביום הראשון נר אחד, וכל יום מוסיפים נר נוסף. ביום האחרון של חנוכה – שמונה נרות.

• מי מדליק חנוכיה?

- יש משפחות שנוהגות להדליק רק חנוכיה אחת בבית.
- לפעמים בבתים אלה – האבא מדליק את הנר הראשון בכל יום, ואת שאר הנרות מדליקים אמא והילדים.
- יש משפחות שבהן כל אחד מבני הבית מדליק חנוכיה משלו.
- בבתים אלה צריך להקפיד להפריד בין החנוכיות ולא לקרב אותן, כדי שמי שמסתכל מבחוץ לא יתבלבל במספר הנרות.

• היכן שמים את החנוכיה?

- כשגרים בבית פרטי, עם כניסה נפרדת – עדיף לשים את החנוכיה בחוץ, ליד הפתח הפונה לרחוב.
- גם כשיש רוח – הרבה משתמשים בקופסת זכוכית מיוחדת, כדי שיוכלו להדליק בחוץ.
- ואם גרים בבית משותף, עם כמה משפחות באותה כניסה –
- מדליקים בחלון שממנו יראו הכי טוב העוברים ברחוב את הנרות.
- הרבה משפחות מדליקות היום נרות חנוכה בחלון, גם אם יש להן פתח שפונה לרחוב.
- הן עושות זאת בגלל הרוח החזקה, ובגלל סיבות אחרות.
- בזמנים של סכנה – היו מדליקים על השולחן בבית, ולא בחוץ, כדי שהגויים לא יתנכלו למשפחה.

• השמש, ושאר הנרות:

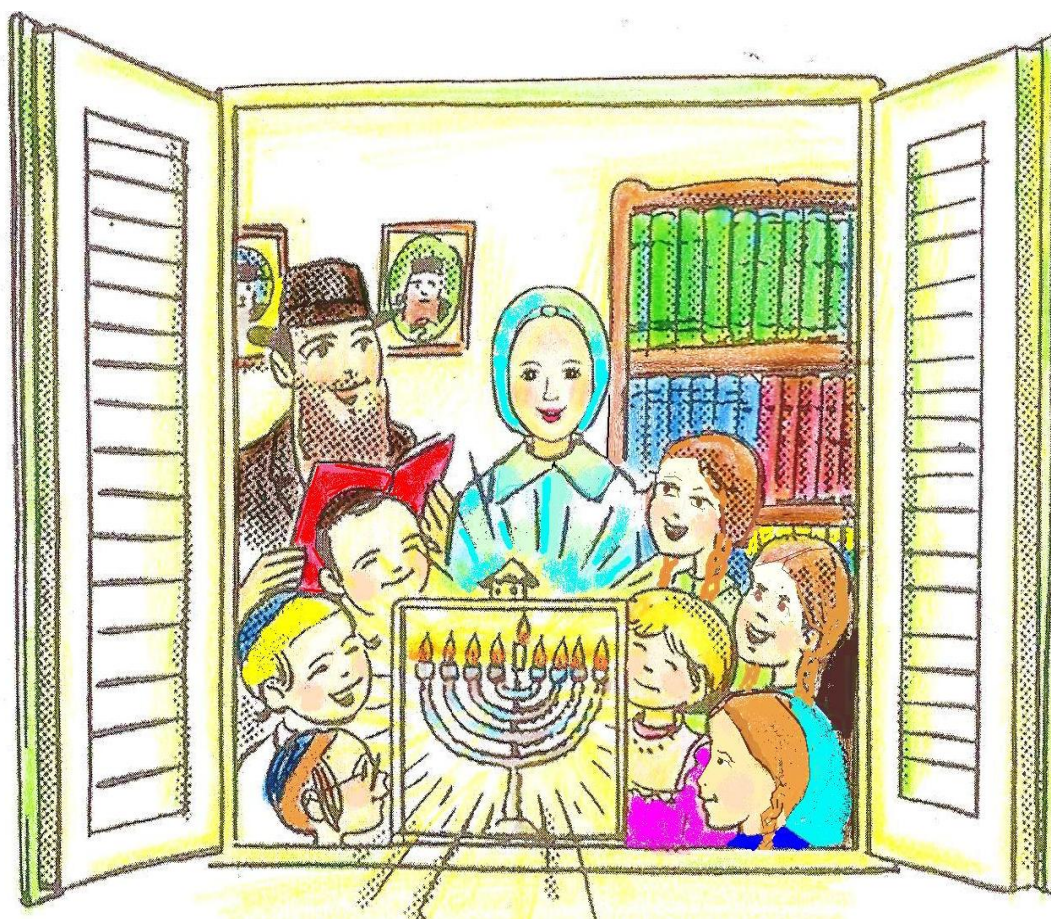
- אסור להשתמש באור ובלהבה של נרות חנוכה.
- הנרות נחשבים קודש – כמו המנורה בבית המקדש.
- בגלל זה מוסיפים שמש לחנוכיה – כדי לזכור ולעשות סימן, שהנרות האלה אינם רגילים.
- ואם צריכים להשתמש באור או להדליק אש – משתמשים בשמש.

• **ברכות ההדלקה:**

- על נרות חנוכה מברכים שתי ברכות:
ברכה ראשונה: 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של חנוכה'.
ברכה שניה: 'שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה'.
ובלילה הראשון של חנוכה מוסיף עוד ברכה – 'שהחיינו...!'

• **הדלקת נרות בבית הכנסת:**

- חוץ מבבית, מדליקים נרות גם בבית הכנסת.
- את הנרות בבית הכנסת מדליקים לפני תפילת ערבית, ומברכים על ההדלקה.
- בבית הכנסת מדליקים בברכה – רק אם יש מניין בבית הכנסת.

מעט מן האור -
דוחה הרבה מן החשך

הדלקת נרות חנוכה

• מדוע מדליקים נרות חנוכה?

- כדי לפרסם את הנס הגדול שקרה לאבותינו – הניצחון על היוונים, ונס פך השמן.
- אפילו שצריך לפרסם את הנס כמה שיותר – ציוו אותנו חכמים להדליק דווקא צמוד לבית שלנו, ולא בכל מקום אחר שנבחר, אפילו אם יש שם יותר אנשים.
- מדליקים ביום הראשון נר אחד, וכל יום מוסיפים נר נוסף. ביום האחרון של חנוכה – שמונה נרות.

• מי מדליק חנוכיה?

- יש משפחות שנוהגות להדליק רק חנוכיה אחת בבית.
לפעמים בבתיים אלה – האבא מדליק את הנר הראשון בכל יום, ואת שאר הנרות מדליקים אמא והילדים.
- יש משפחות שבהן כל אחד מבני הבית מדליק חנוכיה משלו.
בבתיים אלה צריך להקפיד להפריד בין החנוכיות ולא לקרב אותן, כדי שמי שמסתכל מבחוץ לא יתבלבל במספר הנרות.

• היכן שמים את החנוכיה?

- כשגרים בבית פרטי, עם כניסה נפרדת – עדיף לשים את החנוכיה בחוץ, ליד הפתח הפונה לרחוב.
גם כשיש רוח – הרבה משתמשים בקופסת זכוכית מיוחדת, כדי שיוכלו להדליק בחוץ.
- ואם גרים בבית משותף, עם כמה משפחות באותה כניסה –
מדליקים בחלון שממנו יראו הכי טוב העוברים ברחוב את הנרות.
- הרבה משפחות מדליקות היום נרות חנוכה בחלון, גם אם יש להן פתח שפונה לרחוב.
הן עושות זאת בגלל הרוח החזקה, ובגלל סיבות אחרות.
- בזמנים של סכנה – היו מדליקים על השולחן בבית, ולא בחוץ, כדי שהגויים לא יתנכלו למשפחה.

• השמש, ושאר הנרות:

- אסור להשתמש באור ובלהבה של נרות חנוכה.
הנרות נחשבים קודש – כמו המנורה בבית המקדש.
- בגלל זה מוסיפים שמש לנרות – כדי לזכור ולעשות סימן, שהנרות האלה אינם רגילים.
ואם צריכים להשתמש באור או להדליק אש – משתמשים בשמש.

• איזה נר או שמן מדליקים?

- אפשר להשתמש בכל סוג של שמן שבוער, אפילו אם הוא האור שלו הוא חלש ולא יפה.
- וכן אפשר להשתמש בנרות מסוגים שונים.
- מצווה מן המובחר להשתמש בשמן זית – מפני שהנס נעשה בשמן זית, והרי זה זכר למנורה שבבית המקדש.

• ברכות ההדלקה:

- על נרות חנוכה מברכים שתי ברכות:
ברכה ראשונה: 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של חנוכה'.
ברכה שנייה: 'שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה'.
ובלילה הראשון של חנוכה מוסיף עוד ברכה – 'שהחיינו...'
- מקרה מיוחד:

אדם שאין לו כלל נרות חנוכה, ולא מדליקים עליו בבית אחר – יברך את ברכת 'שעשה נסים לאבותינו...!', כאשר הוא רואה חנוכיה של מישהו אחר בפתח או בחלון (אפילו שהוא עצמו לא הדליק בכלל).

• הדלקת נרות בבית הכנסת:

- חוץ מבבית, מדליקים נרות גם בבית הכנסת.
- בבית הכנסת לא מדליקים ליד הפתח או החלון, אלא בכותל הדרומי של בית הכנסת – כמו שהמנורה היתה בדרום בהיכל שבבית המקדש.

- את הנרות בבית הכנסת מדליקים לפני תפילת ערבית, ומברכים על ההדלקה.
- בבית הכנסת מדליקים בברכה – רק אם יש מניין בבית הכנסת.

• מי שלא נמצא בבית – מה עושה? (מקרים נפוצים)

- אם כל המשפחה נוסעת לחופשה בחנוכה, לכמה ימים – כמובן שמדליקים שם, כי זה נחשב הבית שלהם בימים האלה.
- אם נסעתי לטיול בהרי אילת, והמשפחה נשארה בבית – ההדלקה בבית נחשבת גם עלי, ואינני צריך להדליק בהרים.
- אם נוסעים לערב משפחתי עם כל הדודים אצל סבא וסבתא, וחוזרים באותו ערב הביתה – רצוי מאד להדליק נרות בבית לפני שנוסעים, אם אפשר. גם אם מדליקים כולם נרות יחד אצל סבא וסבתא – צריך בכל זאת להדליק גם בבית, שהרי שם אנו ישנים.

הדלקת נרות חנוכה

• מדוע מדליקים נרות חנוכה?

כדי לפרסם את הנס הגדול שקרה לאבותינו – הניצחון על היוונים, ונס פך השמן.

• אפילו שצריך לפרסם את הנס כמה שיותר –

• ציוו אותנו חכמים להדליק דווקא צמוד לבית שלנו,

• ולא בכל מקום אחר שנבחר, אפילו אם יש שם יותר אנשים.

• כמה נרות מדליקים?

- 'מצות חנוכה – נר איש וביתו'.

זו המצווה הבסיסית לפי הגמרא. נר אחד לכל בית.

להלכה – אם אדם תקוע במקום נידח עם מעט מאד נרות או שמן – עדיף שידליק כל יום אחד,

ויקיים את עיקר המצווה, מאשר שידליק ביום הרביעי ארבעה וביום השישי לא ישאר לו.

- 'המהדרין – נר לכל אחד ואחד'

המהדרין הוסיפו על הבסיס, שכל אחד מבני הבית מדליק נר אחד בכל יום בחנוכה. כלומר: לא רק בעל הבית!

לפי המהדרין – אם אעבור ליד חלון ואראה חמישה נרות – לא אדע איזה יום זה של חנוכה. רק אדע שיש חמישה אנשים בבית. (כי בכל יום מימי חנוכה, לפי המהדרין, מדליק כל אחד רק נר אחד).

- המהדרין מן המהדרין – שינוי במספר הנרות כל יום.

כאן מחלוקת בית שמאי ובית הלל:

בית שמאי – מתחילים בשמונה ויורדים עד אחד. טעמם: כנגד ימי חנוכה הנכנסים, שעומדים לבוא.

בית הלל – מתחילים באחד ועולים עד שמונה. טעמם: כנגד ימי חנוכה שכבר עברו.

סיבה נוספת לדברי בית הלל: 'מעלין בקודש ואין מורידין'.

• להלכה – אנו נוהגים כמהדרין מן המהדרין, לפי שיטת בית הלל.

מדליקים ביום הראשון נר אחד, וכל יום מוסיפים נר נוסף. ביום האחרון של חנוכה – שמונה נרות.

• מי מדליק חנוכיה?

- יש משפחות שנוהגות להדליק רק חנוכיה אחת בבית. (רוב עדות המזרח)

לפעמים בבתים אלה – האבא מדליק את הנר הראשון בכל יום,

ואת שאר הנרות מדליקים אמא והילדים.

- יש משפחות שבהן כל אחד מבני הבית מדליק חנוכיה משלו.

בבתים אלה צריך להקפיד להפריד בין החנוכיות ולא לקרב אותן,

כדי שמי שמסתכל מבחוץ לא יתבלבל במספר הנרות.

• **היכן שמים את החנוכיה?**

- כשגרים בבית פרטי, עם כניסה נפרדת – עדיף לשים את החנוכיה בחוץ, ליד הפתח הפונה לרחוב. גם כשיש רוח – הרבה משתמשים בקופסת זכוכית מיוחדת, כדי שיוכלו להדליק בחוץ.
- כששמים בפתח – שמים בצד שמאל, כי מזוזה מימין – שיהיה מסובב במצוות.
- הגובה: מעל שלושה טפחים. ועדיף מתחת לעשרה טפחים. אבל גם מעל – כשר.
- ואם גרים בבית משותף, עם כמה משפחות באותה כניסה – מדליקים בחלון שממנו יראו הכי טוב העוברים ברחוב את הנרות.
- הרבה משפחות מדליקות היום נרות חנוכה בחלון, גם אם יש להן פתח שפונה לרחוב. הן עושות זאת בגלל הרוח החזקה, ובגלל סיבות אחרות.
- בזמנים של סכנה – היו מדליקים על השולחן, בתוך הבית, כדי שהגויים לא יראו ויעשו בעיות.

• **השמש, ושאר הנרות:**

- אסור להשתמש באור ובלהבה של נרות חנוכה.
- הנרות נחשבים קודש – כמו המנורה בבית המקדש.
- בגלל זה מוסיפים שמש לנרות – כדי לזכור ולעשות סימן, שהנרות האלה אינם רגילים.
- ואם צריכים להשתמש באור או להדליק אש – משתמשים בשמש.

• **איזה נר או שמן מדליקים?**

- אפשר להשתמש בכל סוג של שמן שבווער, אפילו אם הוא האור שלו הוא חלש ולא יפה.
- וכן אפשר להשתמש בנרות מסוגים שונים.
- מצווה מן המובחר להשתמש בשמן זית – מפני שהנס נעשה בשמן זית, והרי זה זכר למנורה שבבית המקדש.

• **ברכות ההדלקה:**

- על נרות חנוכה מברכים שתי ברכות:
- ברכה ראשונה: 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של חנוכה'.
- ברכה שנייה: 'שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה'.
- ובלילה הראשון של חנוכה מוסיף עוד ברכה – 'שהחיינו...!'
- מקרה מיוחד:
- אדם שאין לו כלל נרות חנוכה, ולא מדליקים עליו בבית אחר – יברך את ברכת 'שעשה נסים לאבותינו...!', כאשר הוא רואה חנוכיה של מישהו אחר בפתח או בחלון (אפילו שהוא עצמו לא הדליק בכלל).

• **סדר ההדלקה: (לפי השולחן ערוך, וכך נהגו רוב גדולי של קהילות ישראל)**

- ביום הראשון מדליקים את הנר הימני.
- ביום השני מוסיפים נר חדש משמאל לראשון, ואותו מדליקים ראשון. לאחר מכן מדליקים את הנר מאתמול, שהוא השני ביום זה.
- כך בכל יום – מוסיפים נר חדש משמאל, אותו מדליקים ראשון, ואחר כך מדליקים את שאר הנרות ימינה.

בדרך זו מרוויחים שני דברים:

- א. הברכה וההדלקה מתחילות תמיד מהנר החדש של אותו יום, שמעיד על הנס שקרה עוד ועוד בתוספת הימים.
- ב. לאחר ההדלקה של הנר הראשון פונים לשאר הנרות ימינה. כך נוהגים על פי הכלל שאומרים חז"ל: 'כל פניותיך יהיו לימין'.

• **זמן ההדלקה:**

- רוב המשפחות נוהגות להדליק בצאת הכוכבים.
- מתפללים קודם ערבית ואחר כך מדליקים, כי: 'תדיר ושאינו תדיר – תדיר קודם'.
- יש הנוהגים (כמנהג הגאון מוילנא) להדליק בשקיעת השמש, לפני תפילת ערבית.
- אם אדם חוזר הביתה מאוחר מהעבודה – יכול עדיין להדליק כשחוזר הביתה.
- ואפילו אם כל הרחוב ישן – יכול להדליק ולברך, כי מפרסם את הנס בקרב אנשי ביתו.
- אבל באמת צריך שאנשי ביתו יהיו ערים.

• **הדלקת נרות בבית הכנסת:**

- חוץ מבבית, מדליקים נרות גם בבית הכנסת.
- בבית הכנסת לא מדליקים ליד הפתח או החלון, אלא בכותל הדרומי של בית הכנסת – כמו שהמנורה היתה בדרום בהיכל שבבית המקדש.
- את הנרות בבית הכנסת מדליקים לפני תפילת ערבית, ומברכים על ההדלקה.
- בבית הכנסת מדליקים בברכה – רק אם יש מניין בבית הכנסת.

• **הדלקת נרות חנוכה ונרות שבת והבדלה – מה קודם?**

- נרות חנוכה קודמים לנרות שבת.
- צריך להזדרז בערב שבת ולהדליק נרות חנוכה, כדי לא לעכב את כניסת שבת ולא לחלל שבת.
- כיוון שמדליקים מוקדם את נרות חנוכה – צריך נרות יותר גדולים, או כמות גדולה יותר של שמן.
- הבדלה ונר חנוכה:
- בבית הכנסת – מדליקים נר חנוכה לפני ההבדלה.

בבית – לפי רוב המנהגים – מדליקים נר חנוכה אחרי ההבדלה.

• מי שלא נמצא בבית – מה עושה? (מקרים נפוצים)

- אם כל המשפחה נוסעת לחופשה בחנוכה, לכמה ימים – כמובן שמדליקים שם, כי זה נחשב הבית שלהם בימים האלה.
- אם נסעתי לטיול בהרי אילת, והמשפחה נשארה בבית – ההדלקה בבית נחשבת גם עלי, ואינני צריך להדליק בהרים.
- אם נוסעים לערב משפחתי עם כל הדודים אצל סבא וסבתא, וחוזרים באותו ערב הביתה – רצוי מאד להדליק נרות בבית לפני שנוסעים, אם אפשר. גם אם מדליקים כולם נרות יחד אצל סבא וסבתא – צריך בכל זאת להדליק גם בבית, שהרי שם אנו ישנים.

הלל והודאה

חז"ל קבעו את חג החנוכה להלל ולהודאה – ולא למשתה ושמחה.

המשמעות של עניין זה היא, שסעודות חנוכה אינן סעודות מצווה מעיקר הדין.

הסיבה – בחנוכה גזרו היוונים על הרוח ולא הגוף,

וממילא התשובה שלנו בחנוכה היא תשובה ברוח – בהלל ובהודאה.

- בהשוואה לפורים – שם גזר המן על הגוף, ובאמת מצוות הפורים מתרכזות כמעט כולן סביב העניין הגופני של האכילה והשתיה.
- יש פוסקים שכתבו, שאם מרבית בדברי תורה ושירות ותשבחות בסעודות חנוכה – גם הן נחשבות סעודות מצווה.

תפילות וברכות

- בכל שמונת ימי חנוכה אומרים הלל שלם, ומוסיפים 'על הניסים' בברכת המזון ובתפילת עמידה.
 - אם שכח לומר 'על הניסים' בתפילת העמידה וסיים את ברכת ההודאה ('מודים אנחנו לך... הטוב שמך ולך נאה להודות') – אינו חוזר. אך יאמר לפני 'יהיו לרצון' בסוף התפילה את נוסח 'על הניסים'.
 - אם שכח לומר 'על הניסים' בברכת המזון – יאמר בהמשך הברכה, בקטעי 'הרחמן' – "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות, כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתיתיהו בן יוחנן..." אם שכח גם שם – אינו חוזר על הברכה.
 - בימי חנוכה קוראים בתורה ב'פרשת הנשיאים' שבפרשת נשא.
- בשבת חנוכה – מוציאים שני ספרי תורה – ספר לפרשת השבוע וספר לקריאת חנוכה.
- בראש חודש טבת, שחל באמצע חנוכה, מוציאים שני ספרי תורה – אחד לקריאת חנוכה ואחד לקריאת ראש חודש.
- אם חל ראש חודש טבת בשבת – מוציאים שלושה ספרי תורה: פרשת השבוע, קריאת חנוכה וקריאת ראש חודש.

עניני חנוכה

דברים שהתייחדו בהם ימי החנוכה [מקבילות וטעמים]

- א. **פרסומי ניסא**. וכן מצינו בארבע כוסות.
- ב. **חשד**. בב' פתחים חוששים לחשדא ומשום זה חייב להדליק נרות משא"כ בכל התורה.
- ג. חיוב לקיים במה שאין לו **לחזור על הפתחים**, וכמו כן אין הגבלה בחיוב כמו ששנינו שמסדרין לבע"ח אלא שואל או מוכר כסותו.
- ד. **חיוב על הגברא ועל הבית**. זו המצוה היחידה התלויה בבית, אולם שונה ממזוזה ומעקה שאדם שאין לו בית פטור, אלא יש חיוב על האדם שיהיה לו בית.
- ה. הנשים גם חייבות במצוה משום **שהם היו באותו הנס**. וכן מצינו בפסח ובפורים.
- ו. הדלקת הנרות היא כעין עבודת בית המקדש בזה"ז. וע"כ אנו אומרים **הנרות הללו קודש הם** ואין לנו רשות להשתמש בהם. וע"כ ניחמו הקב"ה לאהרן יש לך חנוכה אחרת... והכוונה להדלקת הנרות בגלות.
- ז. **הידור מצוה**. יותר ויותר משליש, שלא מצינו בכל מקום. אפשר שהוא עפ"י הרמב"ם מצות נר חנוכה חביבה היא עד מאוד...
- ח. **הלל**. אומרים הלל שלם בכל יום כסוכות ובזה עולה במעלתו על ימי הפסח. וחיובו מעיקר הדין ולא ממנהג כר"ח. בנותן טעם להביא מהמדרשים וז"ל חזר ואמר מצווה אחת יש להם שאם לא יעשו אותה יאבדו מן העולם וזו הדלקת נר בבית המקדש, שנאמר להעלות נר תמיד וכתב עליו תן חלק לשבעה וגם לשמונה, תן חלק לשבעה **שכל מי שיש לו חלק בשבע נרות שהן מאירות תמיד בביהמ"ק וגם לשמונה ימי החג אין בריה יכולה להם**. עמדו וטמאו כל השמנים שבביהמ"ק ולא נשתייר כי אם פך שמן שלא היו יודעים שהיה מונח תחת המזבח ונעשה נס והדליקו מאותו פך קטן שמונה ימים. ועמד הקב"ה וקבע להם שמונה ימי חנוכה שלא היה מועד עד עכשיו. אמר הקב"ה חשבתם לעקור שבעת הנרות ושמונה ימי החג הנני מביא עליכם שמונה ימים ושבע בני חשמונאי שמאבדים אתכם מן העולם. אתם אמרתם שכל מי שיזכיר שמי ידקר בחרב, אני קובע הלל לשמי שמונה ימי חנוכה. ועליהם אמר דוד למנצח על השמינית. עכ"ל.

מצא דבר והיפוכו

- א. **מלאכה בזמן הדל"נ לגברים ולנשים.** שניהם אסורין חצי שעה, אולם שונים שהגברים מעיקר הדין, והנשים ממנהג, דבר נוסף הגברים אסורין לפני ההדלקה, והנשים אחרי ההדלקה. [ולכן אם יש מלאכה לעשות לפני ההדלקה האשה תעשה ואחרי ההדלקה הבעל יעשה.] הדגשה : אשה הגרה לבדה וחייבת בהדלקה אסורה כנ"ל.
- ב. **ברכת המדליק, וברכת הרואה.** המדליק מברך לפני ההדלקה והרואה מברך אחרי שרואה. [ע"כ אדם שמדליקים עליו בביתו, ויש ספק אם חייב לברך ברכת הרואה, ומעוניין לצאת בברכה מאדם שמדליק, יתכן שאינו יכול לצאת ידי חובה, כי המברך מברך לפני ההדלקה כשעדיין לא חל חיוב על הרואה. ויש לפלפל.]
- ג. **נר שבת ונר חנוכה :** 1. הנאה 2. שמנים ופתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת. 3. בחנוכה יש ענין מיוחד בשמן זית זכר למנורה שאין בשבת. [ולטעם שאורן זך וצלול זה גם בשבת] 4. מקום ההדלקה. 5. בחנוכה כבתה אין זקוק לה כי החיוב להדליק, ובשבת אם יש זמן מדליק. 6. [לנשים] ברכה לפני ההדלקה או לאחריה.
- ד. **הדלקה בבית הכנסת ובבית.** בבית הכנסת מוסיפין להדליק בבוקר בלי ברכה. [האם הדליקו בבית המקדש שחרית זו מחלוקת ראשונים] בבית הכנסת המטרה היא לפרסם לציבור שבפנים וכן זכר למקדש. לכן מדליקין בפנים ! גבוה ! בקיר דרום ! ויתכן שאם אין ציבור רואים אי אפשר לברך. ומסתפק במ"ב שאולי מספיק שאח"כ יראו את ההדלקה. משא"כ בבית.
- ה. **ספירת העומר ונר חנוכה :** בספירת העומר למ"ד שהיא מצוה אחת אם דילג אינו מברך למחרת. משא"כ בחנוכה. ועוד זאת שבספירה כל המצוה זה דין באמירה, לכן יש להזהר לא לומר איזה יום היום, משא"כ בספירה.
- ו. **חנוכה ופורים, הבדלים.** 1. עיקר היום הב"ח. 2. קריאתה זו הלילה בחנוכה יש הלל ובפורים מגילה.
- ז. **חנוכה ופורים, דינים משותפים.**

סימן תר"ע סעיף א' מלאכה בחנוכה

1. האם חנוכה מותר בהספד ותענית ? והאם חנוכה מותר בעשיית מלאכה ? [סעיף א']
2. מי נוהג שלא לעשות מלאכה ? ומתי ? [סעיף א']
3. מדוע דוקא הנשים בזה יותר מחמירות מהגברים ? והאם יש גברים שמחמירים בזה ? [ס"ק ג']
4. מדוע הקפידו דוקא בזמן שהנרות דולקות ? [ס"ק ד']
5. מדוע למחות באלו שאינן עושים מלאכה כל היום ? [ס"ק ה']

סעיף ב' דין ריבוי הסעודות

6. האם יש מצוה בריבוי הסעודות לפי השו"ע ?
7. מדוע אין מצוה בסעודות משום נס חנוכה ?
8. האם יש מצוה בריבוי הסעודות לפי הרמ"א ? ומה הטעם ?
9. איזה חנוכה נוספת אומר המשנ"ב בסוף ס"ק ז' ?
10. איזו עצה אומר הרמ"א שנוהגים שהופכת את הסעודות למצוה ?
11. מה שיטת הרש"ל בענין הסעודות ? [ס"ק ט']
12. מה אוכלים בחנוכה ?

סדר הדלקת נר חנוכה סימן תרע"א

1. מה מחויב עני לעשות להדלקת נ"ח ?
2. מה מחויבים הגבאי צדקה ? [ביאור הלכה ד"ה ואפילו עני]
3. א. מהו החיוב מעיקר הדין ? ב. מה עושים המהדרין ? מה עושים המהדרין מן המהדרין כשיטת בית שמאי ובית הלל ?
4. האם המהדרין מן המהדרין שמוסיף והולך מקיימין גם את המהדרין של נר לכל אחד ואחד או לא ?
5. מה תשובתו של הרמ"א על טענת השו"ע שלא יהיה היכר ?
6. מה יעשה מי שיש לו 2 נרות בלילה השלישי ?
7. מה עושה מי שיש לו בצמצום האם יחלק לכל הנרות או ידליק אחד כשיעור, ומדוע ?
8. מה יעשה אם יש לו מספיק בשביל להיות מהדר ולחבירו שאינו סמוך על שולחנו אין כלל ?
9. מה נרות שעוה מוסיף והולך או שמן זית נר אחד בכל לילה ? [משנ"ב ס"ק ז']
10. מה אומר ע"ז השער הציון [ס"ק ח']
11. האם במנורה שלנו של שמונה קנים יכולים בלילה הראשונה להדליק שנים בשני צדדין ? [ס"ק יב']
12. סעיף ד', חידה : כיצד יתכן בחנוכה שקיים מצות הדלקת נרות ואח"כ קלקלה בלי לנגוע בנר הראשון ?
13. [כיצד בהלכות פורים יכול לקלקל מצוה אחר שקיימה ? – שאכל סעודת פורים מבעוד יום, ואח"כ המשיך את רובה בלילה]

הלכות חנוכה סימן קל"ט

- א. ש. באיזה זמן היה נס חנוכה?
ת. בזמן בית שני.
- ב. ש. מה עשתה מלכות יון לעם ישראל?
ת. גזרו גזירות על ישראל ובטלו דתם, ולא הניחום לעסוק בתורה ובמצוות ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו את הטהרות.
- ג. ש. אלו אנשים גברו עליהם? ומה עשו?
ת. בני חשמונאי הכהנים הגדולים, הרגו את היוונים והושיעו את ישראל מידם, והעמידו מלך מן הכהנים.
- ד. ש. כמה זמן נמשכה המלכות?
ת. יותר ממאתיים שנה, עד החורבן השני.
- ה. ש. מתי גברו על אויביהם?
ת. בכ"ה בכסליו.
- ו. ש. מה היה נס פך השמן?
ת. מצאו שמן טהור במקדש שהספיק רק ליום אחד ונעשה נס שהדליקו ממנו שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.
- ז. ש. כמה זמן עושים חנוכה? וממתי מתחילים?
ת. מכ"ה בכסליו – שמונה ימים.
- ח. ש. מה עושים בחנוכה? ולמה?
ת. מדליקים נרות בפתחי הבתים בכל לילה, להראות ולגלות הנס.
- ט. ש. למה נקרא שמו "חנוכה"?
ת. "חנו – כ"ה" שביום כ"ה חנו מאויביהם. ועוד מפני שבימים אלו עשו חנוכת הבית שהצוררים טמאוהו. וגם נגמרה מלאכת המשכן בימים אלו.
- י. ש. האם יש מצוה להרבות קצת בסעודה בחנוכה? והאם זו סעודת מצוה?
ת. יש אומרים שהוא מצוה. אבל אין זה סעודת מצוה אלא א"כ אומרים בסעודה שירות ותשבחות.
- יא. ש. במה יש להרבות בחנוכה? ולמה?
ת. בצדקה. כי מסוגל בימים אלו לתקן בכך את פגמי נפשו. וביחוד לתת צדקה ללומדי תורה העניים.
- יב. ש. האם מתענים בימי חנוכה?
ת. לא. אבל ביום שלפניהם וביום שלאחריהם, מותרין בהספד ובתענית.
- יג. ש. האם מותר בעשית מלאכה בחנוכה?
ת. מותר, אך הנשים נוהגות שלא לעשות מלאכה כל זמן שהנרות בבית דולקין ואין להקל להם.
- יד. ש. מה היתה הגזירה על בנות ישראל?
ת. כל בת ישראל בתולה, לפני שנשאת, צריכה להתחתן תחילה עם ההגמון.
- טו. ש. למה בנות ישראל יותר מחמירות מהאנשים בעשית מלאכה?
ת. מפני שהגזירה היתה על בנות ישראל, וגם משום שהתשועה והנס נעשה ע"י אשה (יהודית).
- טז. ש. כיצד נעשה הנס על ידי האשה? פרט!
ת. בת יוחנן כהן גדול, רצה המלך להתחתן איתה ואמר לו: שתמלא בקשתו, והיא האכילה אותו תבשילי גבינה כדי שיצמא וישתה יין וישתכר וירדם. וכך היה וחתכה את ראשו והביאתו לירושלים, וכראות שר צבאם כי אבד מלכם – וינוסו.
- יז. ש. למה נוהגים לאכול מאכלי חלב בחנוכה?
ת. זכר לנס שנעשה ע"י חלב.
- יח. ש. אלו שמנים כשרים לחנוכה? ומה מצוה מן המובחר? ולמה?
ת. כל השמנים כשרים. ומצוה מן המובחר שמן זית, דומיית דנס שבמקדש שהיה בשמן זית.
- יט. ש. אם לא מצוי שמן זית – מה יקח?
ת. יברור שאר שמן שאורו זך ונקי, או נרות של שעה שג"כ אורם זך.

- כ. ש. האם מותר שיהיו שני נרות קלועים? ולמה? וכיצד צריך להיות?
ת. לא. דהוי כמדורה. וצריך להיות כל נר יחידי.
- כא. ש. האם אפשר לעשות משעוה של בתי עבודה זרה? ולמה?
ת. לא, שזה מאוס.
- כב. ש. אלו פתילות כשרות לנר חנוכה? ומה מצוה מן המובחר?
ת. כל הפתילות כשרות לנר חנוכה, ומצוה מן המובחר – צמר גפן.
- כג. ש. האם צריך בכל לילה פתילות חדשות?
ת. לא, אלא מדליק גם בראשונות עד שיכלו.
- כד. ש. באיזה נר אי אפשר להדליק פעמיים? ולמה?
ת. נר של חרס, כי מאוס.
- כה. ש. איזה מנורה צריך שיהיה לו? ומי שידו משגת – מה יקנה?
ת. מנורה נאה של מיני מתכות. ומי שידו משגת יקנה מנורה של כסף טהור להידור המצוה.
- כו. ש. מה המנהג של מהדרין מן המהדרין?
ת. שמדליקים כל אחד מבני הבית נר אחד בלילה הראשון ובלילה השני שני נרות וכו'.
- כז. ש. כשמדליקים כל בני הבית – במה צריך להזהר כשמניחים את הנרות?
ת. שיתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד כדי שיהיה היכר כמה נרות מדליקים.
- כח. ש. האם אפשר להניח את נרות חנוכה במקום שמדליקין כל השנה? ולמה?
ת. לא, כדי שיהיה היכר שהם נרות חנוכה.
- כט. ש. היכן היו מדליקין נרות חנוכה בזמן המשנה והגמרא? ולמה היום לא מדליקים שם?
ת. בפתח הסמוך לרה"ר משום פרסומי ניסא. ובזמן הזה שאנו דרים בין האומות, מדליקים בבית שהוא דר בו.
- ל. ש. היכן מדליקין היום?
ת. או בחלון הפונה לרה"ר או אצל הפתח של הדלת.
- לא. ש. היכן עדיף להדליק בחלון או בפתח?
ת. אם יש חלון הפונה לרה"ר, עדיף חלון.
- לב. ש. אם שם את הנרות בפתח הבית – באיזה צד ישים? ולמה? והיכן הכי טוב להניחם?
ת. בשמאל, שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ונמצא שמסובב במצוות. ויותר טוב להניחם בחלל הפתח.
- לג. ש. בכמה יהיו נרות חנוכה גבוהים מעל הקרקע? ועד איזה גובה?
ת. למעלה משלושה טפחים, ולמטה מעשרה טפחים, ועד גובה של עשרים אמה.
- לד. ש. אם הניח נרות חנוכה למעלה מ' טפחים מהקרקע – האם יצא ידי חובה?
ת. יצא.
- לה. ש. אם הניח נרות חנוכה למעלה מעשרים אמה – האם יצא ידי חובה? ולמה?
ת. לא, כי לא שלטה בה עינא.
- לו. ש. מי יכול להניח נרות חנוכה בחלון אף על פי שהוא גבוה מ' טפחים?
ת. מי שדר בעליה.
- לז. ש. מתי עדיף להניח בפתח ולא בחלון?
ת. אם החלון למעלה מעשרים אמה מקרקע רה"ר.
- לח. ש. מה צריך לעשות בנרות כדי שלא יתקרב הלהב זה לזה?
ת. בשורה אחת בשווה והפסק בין נר לנר, שלא יתקרב הלהב זה לזה ויראה כמדורה.
- לט. ש. מלא קערה שמן והקיפה פתילות – לכמה נרות ייחשב?
ת. אם כפה עליה כלי, כל פתילה עולה בשביל נר אחד. ואם לא כפה עליה כלי, אפילו לנר אחד אינה עולה, לפי שהיא כמדורה.
- מ. ש. נר שיש לו שתי פיות או יותר – האם מותר לשני אנשים להדליק בו? ולמה?
ת. לא, כי אין היכר כמה נרות מדליקים.
- מא. ש. מתי זמן הדלקת נרות חנוכה?
ת. מיד בצאת הכוכבים ולא יאחר (יש נוהגים בשקיעה, ויש נוהגים בין שקיעה לצאה"כ).
- מב. ש. האם מותר ללמוד או להתפלל מעריב לפני ההדלקה?
ת. רק להתפלל מעריב.

מג. ש. מה צריך לעשות עם בני ביתו לפני ההדלקה?

ת. יקבץ כל בני ביתו לפרסומי מילתא.

מד. ש. כמה שמן צריך לתת בנרות?

ת. שידלקו לכל הפחות חצי שעה.

מה. ש. מהו סוף הזמן שעדיין יוכל להדליק בברכה? וממתי מותר לו להדליק בלא ברכה?

ת. כל זמן שבני ביתו נעורים, יכול להדליק בברכה, ולאחר שישנים כבר אין פרסומי ניסא וידליק בלא ברכה.

מו. ש. כמה זמן צריך שיהיה השמן דולק לאחר צאת הכוכבים?

ת. חצי שעה.

מז. ש. אם אין לו זמן להדליק בלילה – מה יעשה?

ת. יכול להקדים להדליק מפלג המנחה (שעה ורבע לפני השקיעה) ובלבד שיתן בה שמן כדי שידלק חצי שעה לאחר צאה"כ.

מח. ש. מהו סדר ההדלקה כפי מנהגנו? פרט!

ת. בלילה הראשון מדליק הנר שכנגד ימינו ובלילה שני מוסיף עליו נר כנגד שמאלו, וכן בכל לילה מוסיף כנגד שמאלו, וזה שהוא מוסיף – מדליק בראשונה ופונה לימינו.

מט. ש. כמה ברכות מברכים בלילה הראשון? ומה הם הברכות?

ת. שלוש ברכות: להדליק, שעשה ניסים, שהחיינו.

נ. ש. מה מברכים בשאר הלילות?

ת. להדליק, שעשה ניסים. ובלי שהחיינו.

נא. ש. מה עושים ואומרים לאחר הברכה?

ת. מדליק נר אחד, ובעוד שמדליק האחרים, אומר: "הנרות הללו"...

נב. ש. מה גר מברך? והאם גר שאמר לאבותינו יצא?

ת. שעשה ניסים לישראל. ואם אמר "לאבותינו" יצא.

נג. ש. מהו אונן? וכיצד יעשה?

ת. כשאביו נפטר ועדיין לא קברוהו, אם יש אחר, ידליק האחר בברכות והוא יענה אמן. ואם אין אחר, ידליק הוא בלא ברכות.

נד. ש. מה הפירוש "הדלקה עושה מצוה"?

ת. ההדלקה היא המצוה, ובשעת ההדלקה צריכים להיות הנרות במקומן הראוי ובשיעור הראוי.

נה. ש. פרט כמה דוגמאות שלא יצא משום ש"הדלקה עושה מצוה"?

ת. 1. אם הדליק למטה משלושה טפחים, או למעלה מעשרים אמות ואח"כ כשהם דולקים הניחן במקומן – פסולים. 2. אם בשעת ההדלקה לא היה שמן כשיעור ואח"כ הוסיף – לא מהני. 3. העמידן במקום שהרוח שולט ועומדין לכבות, לא קיים המצוה וצריך להדליק שנית בלא ברכה.

נו. ש. העמידן כראוי ועל ידי מקרה כבו – מה הדין?

ת. כבר קיים המצוה. אך נוהגין שחוזר ומדליקן בלי ברכה.

נז. ש. נר שכבה – ממה מדליקין אותו?

ת. לא מנר לנר, אלא מהשמש.

נח. ש. אסור להנות מנר חנוכה – מה עושים בגלל זה?

ת. מניחין בחנוכה את נר השמש, כדי שאם ישתמש, ישתמש לאור השמש.

נט. ש. היכן שמים השמש? ולמה?

ת. למעלה מן הנרות, שיהא ניכר שאינו ממנין הנרות.

ס. ש. מדליקין נרות בבית"כ – למה? והאם מברכים עליהם?

ת. משום פרסומי ניסא, ומברכין עליהן.

סא. ש. היכן מניחים את נרות חנוכה בבית"כ? ומתי מדליקין?

ת. בכותל דרום. מדליקין בין מנחה למערב.

סב. ש. האם יוצאים ידי חובה בהדלקה של בית"כ?

ת. לא, צריך לחזור ולהדליק בביתו.

סג. ש. מי לא יכול להדליק בלילה הראשון בבית"כ? ולמה?

ת. אבל, כי לא יכול לברך שהחיינו בציבור, רק בביתו.

סד. ש. איך יתכן שאותו אדם במקום אחד מברך שהחיינו ובמקום השני לא?

ת. אבל לא מברך בציבור רק בביתו.

סה. ש. האם נשים חייבות בנר חנוכה? ולמה?

ת. כן, שאף הן היו באותו הנס, שנעשה ע"י אשה – יהודית.

סו. ש. האם קטן חייב בנרות חנוכה?

ת. אם הגיע לגיל חינוך – חייב. (כבן שש, שבע)

סז. ש. כיצד יעשה עיור?

ת. אם יכול להשתתף עם אחר, מוטב. ואם יש לו אשה, מדלקת בשבילו. ואם אין לו אשה, ידליק בסיוע אחר.

סח. ש. מה מדליקין קודם בערב שבת את נרות חנוכה או את נרות שבת?

ת. נר חנוכה.

סט. ש. מתי מדליקין נרות חנוכה בערב שבת?

ת. לאחר פלג המנחה, ובלבד שהתפלל תחילה מנחה.

ע. ש. בנרות חנוכה של ליל שבת – כמה שמן צריך לשים? ולמה? ומה צריך להזהר כשמדליקים בפתח?

ת. כדי שידלקו עד חצי שעה לאחר צאה"כ, דאם לא כן, הוי ברכה לבטלה. ואם מדליקים בפתח, צריך לשים דבר להפסק בינם לבין הדלת, שלא יכבה הרוח בפתיחת ונעילת הדלת.

עא. ש. במוצאי שבת – האם קודם מבדילין או קודם נר חנוכה?

ת. מבדילין ואח"כ נר חנוכה.

עב. ש. מתי מדליקין בבית הכנסת במוצאי שבת?

ת. לפני "ויתן לך".

עג. ש. מי שלא בביתו – כיצד ידליק? פרט!

ת. 1. אם יודע שאשתו מדלקת בביתו, ידליק במקום שנמצא בלא ברכות, ועדיף שישמע ברכות ממי שמדליק שם ויכון לצאת בברכותיו ויענה אמן ואח"כ ידליק בלא ברכות.

2. ואם אין אשתו מדלקת בביתו, ידליק במקום שנמצא עם ברכות, או ישתתף עם בעה"ב בפרוטה ובעה"ב יוסיף קצת בשבילו.

עד. ש. כיצד יעשו הבחורים בישיבה?

ת. צריכין להדליק בברכות.

עה. ש. מי שבעירו בבית אחר – מה יעשה?

ת. צריך לשוב לביתו ולהדליק.

עו. ש. מה עושים בשמן שנשאר במנורה לאחר חנוכה? ולמה?

ת. עושים מדורה ושורפן כי הוקצו למצוות ואסור להנות מהם, אא"כ התנה מתחילה שאינו מקצה את מה שישאר.

עז. ש. מה אומרים בשמונה עשרה של חנוכה?

ת. על הניסים.

עח. ש. אם שכח על הניסים – מה דינו?

ת. אם נזכר קודם שאמר את השם מברכת "הטוב שמך וכו'" חוזר ומתחיל על הניסים, אבל אם לא נזכר עד לאחר שאמר את השם, גומר הברכה ואינו חוזר.

עט. ש. איזה הלל אומרים בחנוכה?

ת. הלל שלם.

פ. ש. מה לא אומרים בחנוכה?

ת. לא תחנון, ולא קל ארך אפים, ולא למנצח ולא צדקתך צדק.

פא. ש. מה קורין בכל יום מימות החנוכה?

ת. בקרבנות הנשיאים בפרשת נשא, כל יום מעלים לתורה שלושה אנשים.

פב. ש. מה קורין בשבת חנוכה? ומה מפטירין?

ת. מוציאים שני ספרי תורה. בראשון פרשת שבוע, ובשני קורין את יומו (פרשת הנשיאים) ומפטירין רני ושמחי.

פג. ש. מה קורין בשבת של ר"ח טבת? ומה מפטירין?

ת. מוציאים שלושה ספרי תורה: פרשת שבוע ששה אנשים. בשני – ר"ח (שביעי) ומתחילין "וביום השבת". ובשלישי את יומו (הנשיאים) ומפטירין של חנוכה.

שאלות חזרה בדיני חנוכה

קיצור שולחן ערוך סימן קל"ט

1. באיזה תקופה אירע נס חנוכה?

2. מדוע נקבע חנוכה דוקא לתאריך כ"ה כסלו? (3)

3. מה היו גזירות היוונים?

4. מחמת איזה נס תיקנו את חנוכה?

5. האם מסיבות חנוכה הן סעודות מצוה? מדוע?

6. במה יש להרבות בחנוכה? (2)

7. אלו דברים אסורים בחנוכה?

8. מה דין עשיית מלאכה בחנוכה? מדוע?

9. מהו מקור המנהג לאכילת מאכלי חלב?

10. אלו שמנים כשרים להדלקה?

11. באיזה שמן מצוה לכתחילה? מדוע?

12. מה יעשה מי שאין לו שמן?

13. אלו נרות אינם כשרים להדלקה?

14. באלו פתילות משתמשים להדלקה? (לכתחילה, מצוה מן המובחר)

15. האם ניתן להשתמש פעמיים באותה פתילה?

16. האם מותר להשתמש פעמיים באותו נר חרס? מדוע?

17. באיזה חנוכיה ישתמש?

18. באר את "ועיקר הדין" ואת "המהדרין"!

19. מהו "מהדרין מן המהדרין"? (באר את מנהג האשכנזים והספרדים)

20. מה צריך לעשות בנרות חנוכה משום היכר? (3)

21. היכן היו מניחים את החנוכיה בזמן המשנה והגמרא?

22. היכן היו מניחים את החנוכיה בזמן הקיצוש"ע?

23. מה גובה החנוכיה מהקרקע?

24. מה דינו של הגר בקומה העליונה לגבי גובה החנוכיה?

25. באיזה אופן יעמדו הנרות בחנוכיה עצמה?

26. מהו זמן ההדלקה? (2)

27. מה אין לעשות קודם ההדלקה?

28. מהו שיעור הזמן שצריכים הנרות לדלוק?

29. מה יעשה מי שאינו יכול להדליק בזמן ההדלקה?

30. מהו שיעור השמן שיש ליתן כשמדליקים מוקדם?

31. מהו סדר הדלקת הנר לפי השו"ע?

32. מהו סדר הדלקת הנר לפי הט"ז והגר"א?

33. כמה ברכות מברכים? פרט!

34. מתי מברכים אותם?

35. מתי אומר "שעשה נסים"?

36. באר את המחלוקת "הדלקה עושה מצוה", "הנחה עושה מצוה"!

37. מה הנ"מ במחלוקת הנ"ל? (3)

38. כיצד נפסק למעשה?

39. כיצד ינהג מי שהניח את הנרות במקום שרוח מצויה לכבותה, וכבו?

40. כיצד ינהג מי שהניח את הנרות במקום כראוי וכבו באופן מקרי?

41. האם מותר להדליק נר מנר, מדוע?

42. האם מותר ללמוד גמרא לאור החנוכיה, מדוע?

43. מדוע מדליקים נרות חנוכה גם בביהכנ"ס?

44. היכן מניחים נרות בביהכנ"ס מדוע?

45. מתי מדליק את הנרות בביהכנ"ס, מדוע?

46. האם המדליק בביהכנ"ס מדליק שוב בביתו? מדוע?

47. מי אינו מדליק בביהכ"נ? מדוע?

48. מה דין אשה בנר חנוכה?

49. כיצד ינהג סומא בנר חנוכה?

50. מתי מדליקים נר חנוכה בערב שבת?

51. מהו שיעור השמן שיש לשים בהדלקה בערב שבת? מדוע?

52. מדוע המדליק בערב שבת בפתח הבית צריך להניח הפסק בין החנוכה לדלת?

53. מתי מדליק נרות חנוכה במוצ"ש?

54. כיצד ינהג אדם שאינו בבית לגבי הדלקת נר חנוכה:

א. אם אשתו מדלקת בביתו:

ב. אין אשתו מדלקת בביתו:

ג. אם הוא באותה עיר ואין אשתו מדלקת:

55. כיצד ינהגו בחורים באכסניה?

56. מה יעשו עם השמן והפתילות הנותרות בחנוכה לאחר חנוכה?

57. האם מותר להנות מהם?

58. מה מוסיפים בתפילה בימי החנוכה? באלו תפילות? היכן? (2)

59. מה יעשה מי ששכח לומר "על הנסים" ונזכר לאחר שאמר "ברוך אתה ה'..."

60. אלו דברים אין אומרים בתפילה בימי החנוכה?

61. מה קוראים בתורה בימי החנוכה? (חול, שבת, ר"ח)

62. כמה קוראים עולים לתורה בימי החנוכה. (חול, שבת, ר"ח)

ליקוטים נפלאים

חנוכה

וראו זה פלא, דווקא הצדיקים ניצחו ב"מגרש הבית" של הרשעים... זהו אכן הנס של מסירת רשעים ביד צדיקים, כי זה הוא כמו מסירת גיבורים ביד חלשים...

"כתבו לכם על הקרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל" (ויקרא רבה, יג)

לשם מה ביקשו זאת? הרב יחזקאל אברמסקי העיד שראה במוזיאון שהיו מאכילים את התינוקות במקום בבקבוק - בקרן השור. היו חותכים את הפיה, מכניסים דייסה והתינוק היה יונק ממנה. מטרת היוונים, אם כן, הייתה, שכבר מגיל קטן לתינוק יהיה מול העיניים שאין לנו חלק באלוקי ישראל ח"ו, לכן דווקא על קרן השור.

מנהג הסביבון

הרה"ק בעל הדמשק אליעזר זי"ע הסביר את העניין של מנהג ישראל לשחק בסביבון עליו חרוטות האותיות נגה"פ, לאמר: "נס גדול היה פה". ולכאורה נראה, שתיקנו מנהג זה לפרסם את הנס. ונשאלת השאלה: כלום זהו פרסום הנס, בסביבון כה קטן, ובראשי תיבות? הלא היה מן הראוי שיתקינו לתלות שלטי ענק ועליהם מתנוססות המילים במילואן, באותיות מאירות עיניים?! אלא ענה ותירץ תירוץ מדהים! באו להורות לנו, שעדיף סביבון קטנטן וראשי תיבות עליו ובלבד שיתנובב, על פני שלט ענק וקפוא!... וזהו העניין שאנו משחקים - דווקא בסביבון קטנטן זה שעליו חרוטות וחוקקות המילים: נס גדול היה פה, בכדי להחדיר בלבנו שוב ושוב, שזה היה עיקרו של נס החנוכה, דהרי כל הנס היה בכמות קטנה של אנשים שלפי דרך הטבע הם לא יכלו לגבור על צבא אדיר כ"כ, אך אותם כמות קטנה, היו באיכות רבה! פעילים! מסתובבים! מתייצבים כולם לקריאת מי לה' אלי! לא פלא שהצליחו לגבור על מלכות יון!...

את הסביבון אתה יכול לסובב כמה שאתה רוצה, לעשות כל מיני השתדלויות, ולא תוכל להחליט איפה שהוא יעצור, ועל איזה צד שזה ייפול, אם באות ג' או נ' וכדו'. הסביבון גם אינו יציב אלא אם מסובבים אותו מלמעלה, וברגע שמפסיקים את האחיזה מלמעלה נופלים, כך גם אנו נזכור שאם לא מתפללים וקשורים למעלה לאבא בשמים, חלילה נופלים.

עד שתכלה רגל מן השוק.

הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זצ"ל מבאר איפה ראינו עוד שיעור מעניין כזה שתכלה רגל מן השוק, ורק בחנוכה כתב שיעור כזה אלא ההסבר הוא, האם זה הגיוני שיי"ג בחורים מנצחים ארבעים אלף ראשי גייסות. אלא, הגיע הזמן שנפסיק להסתובב בשווקים וברחובות עבור הפרנסה, כי ממילא רואים שכל הסברות לא עובדות אז נתחיל לבטוח בד' וזה לומדים מחנוכה, וזהו השיעור עד שתכלה רגל מן השוק.

"מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה..."

את דברי הגמרא הללו - מסביר ר' מאיר שפירא מלובלין כך: מאי חנוכה? - מהו סודם של ימי החנוכה? דתנו רבנן! - את הכוח לעמוד איתנים אל מול הקמים עלינו, אנו מקבלים מ"תנו רבנן", לימוד התורה ושמירת המצוות, רק כך נוכל להם!

"מהדרין מן המהדרין"

בשום מצוה ממצוות התורה, אין אנו מוצאים את הביטוי: "מהדרין מן המהדרין", כי אם במצוות נר חנוכה בלבד. מה הטעם לזה? אלא, עונה על כך בעל "חידושי הרי"ם", ר' יצחק מאיר מגור זצ"ל:

שהרי לכאורה יש להקשות, מדוע היה צורך בנס? וכי לא יכלו לחלק את השמן שמצאו ל 8- חלקים, ולהכין פתילות דקות מאוד?

אין זאת, משיב הרב, כי אם משום שרצו להדר במצוה וחפצו שההדלקה תיעשה בהידור הראוי כבכל יום בבית המקדש, בשעה שעמד על תילו.

לכן, גם אנו בשעה שמדליקים את הנרות לפרסם את הנס... עלינו לעשות זאת בדרך של "מהדרין מן המהדרין".

"וטמאים ביד טהורים"

כתב בספר "עקבי חיים": תמה הגר"ח זוננפלד זצ"ל, מילא "גיבורים ביד חלשים" - נס, "רבים ביד מעטים" - נס. אך "טמאים ביד טהורים", במה רב כוחם של הטמאים מכוחם של הטהורים?

אלא, מצינו בפנחס בעת שמסר את נפשו - "ויקח רומח בידו", אמרו חז"ל שנעשו לו עשרה ניסים, ואחד מהם שלא מתו מיד, אלא פרפרו על הרומח בכדי שלא לטמא את פנחס הכהן ואח"כ מתו.

אף כאן הנס היה שהיוונים לא מתו מיד ביד החשמונאים הכהנים הטהורים. וזהו הפירוש וטמאים - הגויים שנהרגו, בכל זאת "ביד טהורים" שמתו לאחר זמן והטהורים לא נטמאו.

"רשעים ביד צדיקים"

ר' אלחנן ווסרמן זצ"ל הבין מדוע רבים ביד מעטים זהו נס, אך מהו הנס ברשעים ביד צדיקים? אין כאן הרי כל חידוש ונס, הרי כך צריך להיות?

והוא השיב: אלא, הרשע, לעולם חזק יותר מהצדיק, כי הוא משתמש בכלי מלחמה ללא הגבלה וללא כל רסן, הוא הורס ומשחית ללא כל בושה ורחם. ואילו הצדיק, מעשיו מחושבים ואינו נוהג באכזריות ואלומות מיותרת וייתכן שבמלחמה יגבר הרשע על הצדיק שזו היא הרי אומנותו...

ליקוטים נפלאים

חנוכה

שברי זמכית התעוררות לחנוכה

רבי ליפא, גבאי צדקה מירושלים, הגיע לאיטליה כדי להתרים לטובת מוסדות תורה בירושלים. הוא התארח בבית הגביר מר הילקוט והיה מופתע מהעושר ב'ארמונו' של הגביר. מהתקרה השתלשלו מנורות קריסטל נוצצות. על רצפת השיש היו פרושים שטיחים מעשי אומן, השולחן היה ערוך בכלים מפוארים ביותר. כלי בדולח מבהיקים ומזלגות מזהב לצד צלחות פורצלן עדינות... הוא המשיך לסקור את שכיות החמדה. לפתע צדו עיניו מראה מוזר עד מאוד... חנוכיית זהב ענקית ניצבה על אחד ממדפי המזנון, וסמוך לה היו מונחים שברי בקבוק. 'שברי זמכית בארמון שכזה?' תמה לעצמו. הגביר שהבחין במבטים שהשתקפו מעיני גבאי הצדקה אמר: "ודאי מתפלל אתה, רבי, מה עושות כאן זמכיות ישנות?" "אכן כן, הן כל כך לא משתלבות בין המוצגים יקרי הערך בביתך", תמה הגבאי.

"רבי, הם מאוד יקרים עבורי. יותר מכל הזהב, הכסף והקריסטל. אני חייב לשברים אלה את כל עולמי....".

"עד כדי כך?" התפלא הגבאי.

"כן, יש סיבה מדוע הם מונחים כאן", השיב הגביר - והחל לגולל את סיפורו: "נולדתי בהולנד, שם למדתי בישיבה וחשבתי שאשאר שם כל ימי חיי, אך כשהגעתי לגיל 31 הגיע אלי מכתב מסבי, שהתגורר באיטליה וביקש שאני, הנכד הבכור, אבוא לעזור לו בחנותו תקופה קצרה, מאחר שהוא אינו חש בטוב. הוריי הסכימו ואף עודדו אותי לנסוע וכך מצאתי את עצמי עוזב את עולם התורה ועובר לחיי מסחר. עזרתי לסבי בחנות מבוקר ועד ערב, אבל לצערי מצבו של סבא החמיר, ולאחר זמן מה הוא נפטר". "אני הייתי כבר שקוע בעולם המסחר, ההצלחה האירה לי פנים ועשיתי חיל בעסקי. נהניתי מכל אגורה שהרווחתי כמו ידי וכתבתי להורי, שאני נשאר באיטליה. העסקים פרחו מיום ליום, פתחתי סניפים רבים והייתי עסוק בלנהל את העסק מבוקר עד לילה. ערב אחד, הייתי טרוד מאוד בעבודתי ונאלצתי לוותר על תפילת ערבית בציבור... היה זה הצעד הראשון בהחלפה במדרון התלול של ההתרחקות מהיהדות. עבירה גוררת עבירה. לא חלף זמן רב ודילגתי גם על שחרית בתירוץ שזה רק היום, אבל מחר אני ודאי אתפלל, אך המחר הזה לא הגיע. התחתנתי ונולדו לי ילדים, שמץ מיהדות הם לא ידעו היות שלא חינכתי אותם בדרך של אבי וסבי, עד לאותו מקרה ששינה את חיי. יום אחד, בלכתי ברחוב, ראיתי קבוצה של ילדים יהודים משחקת, לפתע שמעתי זעקה נוראה, התקרבתי מיד למקום והבחנתי בילד קטן מוקף בחבריו והוא ממרר בבכי קורע לב. חבריו שעמדו סביבו ניסו להרגיעו, אך הילד לא נרגע, וכל הזמן הוא חזר על אותן המילים: 'מה אגיד לאבא? מה אגיד לאבא?'. ניגשתי אל הילד ושאלתי אותו: 'מה קרה לך?' הילד הפנה אלי את מבטו. עיניו היו אדומות מבכי וכל מה שהצליח להגיד היה: 'אני בצרה צרורה! מה אגיד לאבא?!' 'מה קרה, אולי אני יכול לעזור לך?' שאלתי. אולם הילד שהיה בסערת רוחות לא הצליח להוציא מפיו מילה. חבריו הסבירו לי במקומו שהוא בא ממשפחה מאוד ענייה, אביו חסך במשך

תקופה ממושכת פרוטה לפרוטה עבור בקבוק שמן זית כדי שיוכל להדליק את נרות חנוכה בהידור, והיום אחר הצהריים הוא שלח את בנו לקנות את השמן, כשהוא מזהירו לבל יתעכב בדרך ויבוא ישר הביתה, כדי שהבקבוק חס וחלילה לא יישבר. הוא אמנם קנה את הבקבוק, אך את אזהרותיו של אביו הוא שכת. כשפגש את חבריו המשחקים הצטרף אליהם. אך דקות אחדות חלפו והבקבוק נשבר לרסיסים... הסתכלתי על הילד שהמשיך למרר בבכי, וליבי נמלא צער ורחמים עליו, הבטחתי לו שאעזור לו וביקשתי ממנו להתלוות אלי לחנות, ושם קניתי עבורו בקבוק שמן זית, שהיה גדול בהרבה יותר מהקודם, האושר חזר לעיני הילד וכל הילדים השתתפו בשמחתו. בדרכי הביתה באותו ערב המשיכו המילים להדהד באוזני במנגינה מהולה בתווה ועצבות: 'מה אגיד לאבא? מה אגיד לאבא?' ואז חלף בי הבזק של הרעור, חשבתי גם אני על עצמי: 'באמת. מה אגיד לאבא... לאבא שבשמים שהפקיד בידי נשמה יקרה וציוה עלי לשמור עליה... מה אומר לאבא אחרי פטירתו? הרי הפניתי עורף ליהדות! איזה תירוץ יהיה לי כשאעמוד לפני אבא שבשמים ביום הדין?' הזדעזעתי עד עמקי נשמת. בו במקום חזרתי לילדים. אספתי את שברי הבקבוק מהרחוב ולקחתי אותם לביתי. באותו הלילה לתדהמתם של אשתי וילדיי הדלקתי את נר החנוכה, מה שלא עשיתי כבר שנים רבות. בכל לילה שעבר הדלקתי נר נוסף, התבוננתי בנרות המרצדים ובליבי הבהבה תקווה. נזכרתי בהורי, בביתי ובילדות, ובחנוכה התחילה דרך החזרה שלי לשורשי היהדות ולקיום המצוות... עכשיו אתה מבין, מדוע כה יקרים בעיני שברי זמכית אלו?!" סיים הגביר את דבריו בהתרגשות.

מסופר על הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל שבימי חנוכה אחרי צאת הכוכבים כשכבר הגיע זמנה של ההדלקה והדליק ואח"כ הלך לחייט לתקן את מעילו, והנה החייט עוד לא הדליק ואמר לר' חיים עוזר שהוא חייב להדליק קודם, ועל כן יהיה חייב לחכות חצי שעה, הסכים הגאון, וראה ר' חיים עוזר שהחייט הפשוט מתלבש בגדי שבת ועם שהיות והכנות וכו' וכו' ועושה ברכות עם התלהבות אמר ר' חיים עוזר רק אז הבנתי למה מקראקא יצאו הרבה גדולים, כי אם מדליקים דרך חיבוב אז בוודאי יוצאים תלמידי חכמים.

החפץ חיים זי"ע נהג לבחון בכבוד ראש את מעשיו של רבו ר' נחום קפלן מהורודנא זצ"ל, משום שידע כי כל מעשיו של רבו נעשים במחשבה עמוקה ולשם שמים. באחד מלילות חנוכה, התארח החפץ חיים בביתו של רבו והמתין בהתרגשות לחזות ברבו, שיברך וידליק את נרות חנוכה, אך ר' נחום ישב במקומו, והמשיך להתעסק בענייניו, וזמן הדלקת הנרות חלף ועבר. החפץ חיים, שהכיר את רבו, הופתע מאוד, בראותו דחיית המצוה, כי ידע שרבו מדקדק להדליק את הנרות מיד בהגיע זמן ההדלקה, אך לא העיז להעיר מאומה. ר' נחום המשיך בשלו, מבלי שיאמר מילה אחת. חלפה שעה ועוד שעה, והנרות במנורה עוד לא הודלקו. תמיהתו של החפץ חיים גברה מרגע לרגע, בנסותו להבין את פשר הדבר על שרבו האהוב דוחה

ליקוטים נפלאים

חנוכה

קושיית מרן ה"בית יוסף"

מפורסמת היא הקושיא המיוחסת למרן ה"בית יוסף", אשר הביע פליאה עצומה על מה ולמה קבעו חכמינו ז"ל להדליק נרות חנוכה שמונה ימים הרי הנס היה רק שבעה ימים, שכן ליום הראשון היה שמן כל צרכו בפך שנמצא, כמ"ש בגמ' (שבת כא:) "ולא היה בו להדליק אלא יום אחד", ואם כן לא נעשה הנס אלא בשעה לילות?
תירוצים רבים נאמרו בזה:

א. מפני שהדפנות של הכד בלעו חלק מהשמן והשמן לא הספיק גם ליום הראשון לכן הוסיפו יום של שמחה (נחלת אוריאל, וכ"ה בברכי יוסף, ייטב פנים, חידושי מהרצ"א).

ב. כתוב בילקוט שמעוני: "עשרה מנורות עשה שלמה ובכולם הדליקו". ויש אומרים שהשתמשו בהם גם בבית שני ובכד היה שמן שמספיק למנורה אחת וליום אחד ונעשה נס והדליק ממנו עשרה מנורות שמונה ימים.

ג. ההיכל היה מלא גילולים וטומאות, וע"כ לא הדליקו בפנים אלא בחצר וככה גם נתפרסם הנס שראה כל העם שהשמן דלק שמונה ימים, ודבר ידוע שבמקום פתוח צריכים יותר שמן ממה שצריכים במקום סגור, כי האוויר שולט באש, ובפך לא היה שמן רק כשיעור הדלקת לילה אחד, שיידלק בפנים, במקום סגור, ולא להדלקה בחוץ בחצר, ועם כל זאת דלק גם בחוץ, ואם כן גם ביום הראשון היה נס, "והדליקו נרות בחצרות קדשן" ולא בפנים, על כן "קבעו שמונת ימי חנוכה" (דברי יואל).

ד. ניתן לתרץ על מה שהקשו האחרונים: איך שפכו את השמן למנורה הלא עי"ז נטמא השמן ומה מועיל הנס. אלא יש להסביר שהשמן נשפך במנורה מאליה נמצא שגם ביום הראשון היה הנס.

ה. ובאופן אחר יש לתרץ דהרי לאחר שראו שהשמן דלק ח' ימים הרי נתברר למפרע דהשמן שמצאו ביום א' לא היה שמן רגיל אלא היה שמן של נס שהרי השמן דלק שמונה ימים נמצא דכבר היה הנס ביום ראשון בזה שמצאו שמן כזה.

ו. יש לתרץ שהרי ידוע שבימי חנוכה היה מנורה של עץ ובזה תרצו כמה אחרונים שהיה נס שהשמן לא נבלע בעץ אבל באמת נראה שהיה נס הרבה יותר גדול שלא נשרפה כל המנורה אע"ג שהייתה מעץ.

ז. יש לתרץ שהרי ידוע שהיה פכים קטנים לקיץ, פכים גדולים לחורף, ופכים גדולים מאוד לימי כסלו כשהלילות ארוכים מאוד וזה היה הנס שמצאו דווקא פך שמתאים לימי כסלו כשהלילות ארוכים מאוד.

ח. יש לתרץ שהשמן היה הרבה שנים בכד ומסתמא היה מתייבש ונעשה גוש שלא יוכלו להדליק יותר משמן זה, נעשה נס והשמן נשאר נוזלי שיוכלו להדליק ממנו.

ט. יום ראשון עושים לזכר ניצחון המלחמה הרוחנית, אשר למרות היותם טרודים בעסק מלחמת היוונים, נעשו להם ניסים ולא נטשו את עסק התורה והמצוות (דברי יואל).

קיום מצוה כה חשובה. לפתע נשמעה נקישה חפזת על דלת הבית, החפץ חיים מיהר לפתוח את הדלת, והרבנית של ר' נחום נכנסה במהירות אל הבית. ללא שהיות מיותרות החל ר' נחום לברך ולהדליק את הנרות של חנוכה. החפץ חיים הבין שיש כאן עניין עמוק ושיעור חשוב ללמוד. כשהנרות החלו להאיר, פנה אל רבו ביראת הכבוד, וביקש שיסביר לו את סיבת איחור קיום מצות הדלקת נר חנוכה. הביט ר' נחום בתלמידו היקר והחל להסביר לו בסבלנות רבה את פשר הדברים.

במסכת שבת (כג:), נשאלת שאלה, אם יש לאדם כסף לקנות נר אחד בלבד, 'לליל שבת של חנוכה', האם עליו לקנות נר של שבת ולקיים מצוות 'הדלקת נר שבת' או עליו להעדיף ולקנות 'נר חנוכה'. הגמרא קובעת בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שהאדם מחוייב להוציא את כספו ולקנות 'נרות של שבת', לא רק משום שזו מצוה שאנו חייבים בה, אלא הם גם גורמים שישירור 'שלום בית'. לכן, נרות שמחזיקים 'שלום בית' עדיפים על נר של חנוכה. (עיין באורח חיים סימן תרע"ח, א). ממילא ממשיך ר' נחום לקע הואיל וסוף מעשה במחשבתו תחילה, אין ספק בליבי שאילו הגיעה הרבנית הביתה, ורואה שלא המתנתי לה להדלקת נרות של חנוכה, הייתה נפגעת מאוד, מפני שלא התחשבת בה, לכן דחיתי ודחיתי את הדלקת הנרות עד ששבה הביתה. הוסיף ואמר ר' נחום, רואה אתה תלמידי החביב, שהגמרא עצמה מקילה בנרות חנוכה, על מנת להדגיש את גודל העניין של שלום בית. אם כן, האם בגלל נרות חנוכה אגרום לפגיעה ב'שלום בית'. לא הייתה בידי הברירה אלא לדחות את הדלקת הנרות מעבר לזמן הראוי, ולהמתין עד שעה מאוחרת, ולהדליקם בזמן שעדיין ראוי להדליק על פי ההלכה.

הרה"ק ר' יוחנן מטאלנא זי"ע סיפר שכ"ק הנמוקי חיים מאטיניא זי"ע, היה תמה, מדוע אין מברכים ברכת שהחיינו בשעה שמסתלקים מן העולם, והלא כל תכלית 'צירת האדם היא להחזיר את נשמתו לבוראו טהורה כפי שקיבלה, כפי ששינוי במסכת בבא מציעא (קז:). שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם בלא חטא, מדוע אם כן כאשר מגיע סוף סוף הרגע המיוחל, אין מברכים שהחיינו, ואמר 'מיר וועלין זיך א עצה געבען' [אנחנו נמצא עצה לזה]. ואכן בליל ראשון של חנוכה, לאחר ברכת שהחיינו והדלקת הנר, השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה. וגם הרבי מטאלנא נפטר בליל א' דחנוכה.

כתבה אין זקוק לה

ליד האדמו"ר מטאלנא עבר ילד קטן לאחר שהרבי הדליק את המנורה ונפלה המנורה ונשברה לרסיסים, אמר הרבי לילד: תודה לך, אף פעם לא זכיתי לקיים את הדין כבתה אין זקוק לה, והנה עכשיו יש לי הזדמנות לקיים זאת.

לא מומלץ לדמיין כיצד היינו מגיבים אנחנו, לו היה מישהו מפיל לנו את המנורה וכל הזכויות...

ליקוטים נפלאים

חנוכה

בשל נחרצותו של הרבי עשו החסידים מאמצים גדולים למלא את בקשתו. לאחר שעה ארוכה של חיפושים חזרו אליו והודיעו: שתי מטפחות משי נמצאו. אבל אף לא חתיכת חמץ אחת...

נשא רבי לוי יצחק את עיניו למרום וקרא: אבא שבשמים, למרות שישנו דין מוות על מי שיחזיק מטפחות משי, עשרות אלפי שוטרים עומדים בגבולות ואורבים למבריחים, בכל זאת מצאתי שתי מטפחות בנקל. אבל אתה ציווית שלא יהיה חמץ ברשותנו בפסח, לא העמדת אף שוטר ואלפי שנים מצוותך נשמרת בקפדנות. תורתך נצחית היא ובניך מסורים לך ביותר! לאחר דין ודברים בין יוסף לאחים כשהוא מאשים אותם בריגול, הוא מטיל עליהם את חובת ההוכחה לכך שהם לא מרגלים: הוא יאסור אחד מהם והם ילכו חזרה לכנען כדי להביא את אחיהם הקטן.

מה רצה יוסף להשיג בכך שאסר את שמעון? הרי יודע הוא שאין להם ברירה אלא לחזור בעוד מספר חודשים לאחר שייגמר האוכל שברשותם והם ישובו אליו לקנות מזון.

חלק מן המפרשים מבארים את מטרתו של יוסף. ברצונו היה להעמיד את האחים למבחן סמוי: האם הם ילחמו בעד האח שאותו הוא רוצה לאסור, או שמא יוותרו עליו ויעזבוהו לנפשו כפי שמכרו אותו, את יוסף לפני שנים רבות.

המבחן הזה מסתיים רק בפרשת ויגש כשיוסף רצה לקחת את בנימין כעבד על גניבה שלכאורה ביצע. אז ניגש יהודה ומצהיר על מלחמה מול כל מצרים באם לא ישוחרר בנימין. כאן כבר השתכנע יוסף שהאחים מתחרטים על אשר עוללו לו במכירתו למצרים, ומגלה להם שהוא יוסף.

היוונים לא רצו להשמיד את גופם של עם ישראל, רק את נשמתם. על כך יצאו בני חשמונאים למערכה במסירות נפש וזכו לניצחון שמימי מזהיר. או אז הם ניגשים לבית המקדש ההרוס ומשפצים אותו בחרדת קודש, כשמגיעה השעה לחנוך אותו (חנוכה) הם מגלים לפתע שאין להם שמן טהור...

על פי ההלכה יכלו החשמונאים להדליק בשמן טמא. אבל אולי ניתן לומר שהוצב בפניהם מעין מבחן סמוי משמים: האם גם כעת תילחמו נגד חוקי הטבע ותדליקו בשמן טהור - ולו ליום אחד - או שמא תדליקו מכל הבא ליד והעיקר שהמנורה תדלק?

החשמונאים עמדו במבחן והוכיחו שהם לא שוכחים את המטרה שגרמה להם לצאת למלחמה: לא רק לקיים את רצון הבורא באופן טכני ובלי ניסיון להבין את מטרת המצוות כאותו נהג שרדף אחרי ההלך לתהום, אלא שאיפה לעשות כל מה שביכולתי על מנת להגיע לקיום המצוות באופן הטוב ביותר.

כשאנו חוגגים את נס פך השמן, אנו מנציחים את מטרת העל של המכבים שנלחמו בטבע למען רצון הבורא. אולי בשל כך זכינו לשמונה ימי חנוכה. שמונה - מעל הטבע!

(ישראל מלכה)

י. כתוב בשו"ע שאשה ששכחה להדליק נרות שבת מדליקה כל ימיה נר נוסף, ולפ"ז יש לתרץ שכיון שנאנסו במלחמה ולא הדליקו את המנורה אז הוסיפו להדליק נר נוסף (נס לשושנים).

יא. יש לתרץ שכ"ה כסלו יצא באותו שנה בשבת ואז היו צריכים להדליק קודם כניסת שבת והיו צריכים יותר שמן נעשה נס ונתרבה השמן, נמצא דגם ביום הראשון נעשה נס (עצי זית).

יב. עוד יש לתרץ שקבעו שמונת ימי חנוכה כנגד שמונת הניסים שנעשו ע"י החשמונאים כמו שאומרים ב"על הניסים": א. רבת את ריבם. ב. דנת את דינם. ג. נקמת את נקמתם. ד. מסרת גיבורים ביד חלשים. ה. רבים ביד מעטים. ו. טמאים ביד טהורים. ז. רשעים ביד צדיקים. ח. זדים ביד עוסקי תורתך (זכר אברהם).

יג. עוד יש לתרץ כי היוונים רצו לבטל את התורה ולכן משניצחום להדליק שלושים ושישה נרות בחשבון מוסיף והולך כל יום כנגד שלושים ושש מסכתות שבש"ס (אמרי שפר).

מטפחת משי וכד קטן – מאמר מחשבה

בן מיעוטים הגיע למשרדי חברת אוטובוסים גדולה על מנת להתקבל כנהג מן המניין. בעלי החברה נרתעו מעט, מי יערוב להם שניתן לסמוך על תבונתו בכל הנוגע לביטחונם של הנוסעים? החליטו להעמיד אותו למבחן קצר:

"אתה נוסע בכביש צר, תהום עמוקה פעורה משני הצדדים, סטייה שלך לתהום פירושה גזר דין מוות על נוסעי האוטובוס. מולך מופיע אדם שמסרב לזוז מהכביש, תדרוס אותו, או תסטה לתהום?"

"בוודאי שאדרוס אותו", ענה המועמד בהיגיון. "חיי הרבים עדיפים מחיי היחיד". הוא התקבל. לא עברו שבועיים מאז נכנס לתפקידו והתיאוריה שהציג בפניו התממשה. האוטובוס סטה לתהום, נוסעים רבים נפגעו והנהג עצמו שרד בנס. לאחר שנסתיימה חקירת המשטרה שאלו אותו בעלי החברה: "מדוע לא דרסת את העומד מולך?"

"רציתי לדרוס אותו, אבל הוא ברח לתהום", ענה בקול חלוש, "אז רדפתי אחריו..."

חג החנוכה נחגג כידוע בשל נס פך השמן שקרה בבית המקדש. אבל השבוע חשבתי לעצמי: מה מתרגשים כל כך מהנס הזה שמנציחים אותו? חז"ל מונים בתלמוד לפחות 14 ניסים, מדהימים לא פחות, שאירעו בקביעות בבית המקדש. אף לא זכר קטן נחגג עבורם.

באחד מלילות הסדר בבית מדרשו של רבי לוי יצחק מברדיצ'וב שרר מתח רב במקום: הצדיק אינו מוכן לערוך קידוש עד שיתמלאו שני תנאים. התנאי הראשון היה שיביאו לפניו חמץ השייך ליהודי, והשני היה שאחד מן החסידים יצליח להשיג לו מטפחת עשויה משי טהור תוצרת פרוסיה!

הימים היו ימי מלחמה בין רוסיה לפרוסיה, והממשלה הרוסית הוציאה גזר-דין מוות חד משמעי לכל מי שיחזיק ברשותו מטפחת כזו.

כוחה של הארת פנים

מתוך דברי הרב מנחם שטיין שליט"א
במלאת השבעה לפטירת מרת: **שרה דבורה ב"ר שמואל שחר ע"ה**

את המעלה של הארת פנים צריך כל פעם לחזק מחדש, משום שישנה שחיקה חזקה מאוד ברמת המחויבות לענין. משום שאם אדם מצער את חברו, מקניט אותו, עובר על לאו דאורייתא בדיוק כמו איסור חמץ בפסח והוא: **"לא תונו איש את עמיתו"**.

"לא תונו" לא מדבר רק על הונאת ממון. אומר רש"י: בהונאת דברים הכתוב מדבר. אם אמא רואה את חיה מרגיזה את מירי, חייבים להגיב על כך לא פחות מאשר אם אותה חיה'לה חלילה אכלה בשר חזיר. אם רואים שדובי הרגיו, ציער, לקח לו צעצוע, התגובה שלנו צריכה להיות כאילו הילד כיבה חשמל בשבת. וזה יותר חמור כי אין על כך מחילה. על הדלקת חשמל בשבת יכול לעשות תשובה אבל על ציעור ילד אין כפרה, רק אם זוכר זאת לאחר שהילד נהיה בר מצווה, והוא מוחל לו בלב שלם. כמו שסופר על הסטיפלער שבשוגג גרם צער לילד שלאחר מכן התברר לסטיפלער שהאשמה לא היתה בו, לאחר שנים, כשנהיה בר מצווה, הביא לו מתנה סט ספרים, נשק אותו ובקש מחילה, וזאת בתקופה שלבר מצוות של נכדיו לא היה מגיע, אבל לילד הזה הוא הלך.

לצער את הזולת זה איסור תורה. אבל מה שהפתיע אותי, כשראיתי את דבריו של ר' אלעזר ממעץ, מבעלי התוספות, שכותב שמי שרואה את חברו ולא מאיר לו פנים, (מכירים את הפרצופים הקפואים והחמוצים האלה, פרצוף של תשעה באב?...) פוגש אותו במכולת, יוצא מהדירה בבקר לעבודתו, פרצוף קפוא, עובר על איסור דאורייתא של: **"לא תונו איש את עמיתו"**!

גם הרב הגאון ר' חיים פרידלנדר זצ"ל, כותב בספרו "שפתי חיים": מי שלא מאיר פנים לחברו, לא מקיים את המשנה בפרקי אבות (פ"א) **"הוזה מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות"**, אומר ר' חיים: מה הכוונה את כל האדם? גם אם הוא לא מהחוג שלך. עצם היותו צלם אלוקים. כל פעם כשאני נזכר בזה מחדש זה מעביר בי צמרמורת: אם אדם יוצא בבקר מהבנין, רואה בכניסה או במעלית מישהו, והוא בקושי מזיז את הראש, נחשב לו כאילו אכל מנת חזיר על הבוקר, ועבר על: **"לא תונו"** כך אומר ר' אלעזר ממעץ.

הרב דסלר מחבר לזה את מה שכתוב בפרקי אבות ושואל: מי אמר את הפסוק, **"הוזה מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות"**? הינו סבורים שאמר זאת הלל, והנה למרבה הפלא, אומר זאת שמאי. ושמאי זה דין. אומר הרב דסלר: לקבל בסבר פנים יפות ובשמחה, זה דין! זה לא לפנים משורת הדין, זה לא לוקסוס! יש לך בעיות אישיות? אז תעשה אימונים בשרירי הלחיים ותבצע את המצווה, כמו שעושים אימונים לאפית מצה.

מי עשה את זה? הרב חיים פרידלנדר זצ"ל. בערוב ימיו כשהיה חולה מאוד, לא עלינו, ראו אותו מול מראה עושה פרצופים של אדם מחייך. שאלו אותו לפרש הדבר? אמר להם: לא תמיד אני במצב רוח שיכול לחייך למי שרואה אותי, אבל אני חייב וזה מצווה בדיוק כמו לשבת בסוכה ולאכול כזית מצה. הרי לאכול כזית מצה ודאי אני מתאמץ! לכן אני מתאמץ גם לעשות תרגילים איך לקיים את המצווה של הארת פנים. אז הוא עשה אימונים של מתיחת שרירי לחיים כדי לקיים את המצווה. ראו אותו פעם מדבר בטלפון ומחייך לאפרכסת. שאלו אותו: כבוד הרב, לשם

מה הרב מחייך לטלפון הרי זה לא מכשיר ויזואלי שרואים את מי שמדבר, השיב להם, נכון, אבל מי שמעבר לקו מרגיש אם אני מדבר בחיוך או לא. והחיוך הזה להאיר פנים נאמר גם בשיחה טלפונית.

אני רוצה לעשות פה סקר: כמה מקיימים את זה? חרדים, מדקדקים בהלכה, מקפידים בעוד פרטים הקשורים לכשרות ובצדק. כמה מקיימים את המצווה של **הארת פנים**?

מהי הברכה הכוללת שאפשר לברך יהודי? עשיתי סקר כזה. זה אמר חיים, וזה נחת, בריאות, אבל אף אחד לא אמר את הברכה החשובה ביותר שאומרים חז"ל: **"יאר ד' פניו אליך"** שתזכה **להארת פניו של הקב"ה**. בברכה הזו מסיימים את תפילות שמונה עשרה לאחר כל הברכות:

"ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך"

משום שכשהבורא מאיר לנו, באור פניך נתת לנו ד' אלוקינו תורת חיים, אהבת חסד, צדקה, ברכה רחמים חיים שלום, כל דבר מסתיים בהארת פנים. בתפילת שמו"ע: ברכנו באור פניך. בברכת כהנים: **"יאר ד' פניו אליך"**. חז"ל אומרים זאת על הפסוק בתהילים: **"האר פניך ונושע"**, אנו אין לנו אלא הארת פניך. רבשי"ע, תחיך אלינו משום שחיוך של הכל יכול כלפינו, כולל בתוכו כל טוב שבעולם!!!

בנוהג שבעולם, אדם רוצה קשרים עם אנשים מכובדים, בעלי יכולת. למה? כי יכול להפיק מהם תועלת. אם זה בפרוטקציה במקומות עבודה, במקומות חינוך וכדו', אבל יש מי **שהתועלת ממנו היא בכל תחום** משום שהוא כל יכול. והביטוי לנכונות שלו לתת זה בהיותו **מאיר פניו כלפינו**. הקללה הגדולה ביותר שיש היא: הסתרת פנים. "הסתרת פניך הייתי נבהל".

בגמרא במסכת חגיגה כתוב שר' יוחנן קרא את כל הקללות המפורשות בתורה בפרשת כי תבוא ולא בכה, רק בזמן שהגיע לקללה אחת, **"ואנוכי הסתר אסתיר פני מכס בעת ההיא"** אותו פסוק שהבורא אומר אני מעלים את עיני מכס ואתם מדומים למקרים כביכול.

אמי ספרה לי שכאשר היתה ברכבת שהובילה אותם בטרנספורטים, בחודש סיון בשנת תש"ד (1944) אל אושוויץ, הקרונות היו דחוסים בבני אדם כמו בבעלי חיים ומידי פעם הביטו החוצה דרך החרכים הצרים וחיששו את הארת פניו של הקב"ה. ד' תראה אותי! הבורא מסתיר פניו. מסתיר! זה הכי גרוע. כשאמא נותנת מכה לילד, זה פחות גרוע כי היא מתיחסת אליו. אבל כשאמא אומרת לילד לך לכביש ז'בוטינסקי, לא אכפת לי מה יקרה לך, תעשה מה שאתה רוצה... זה הדבר המפחיד ביותר, משום שהוא נתון למקרי הטבע והוא לא מושגח.

יש כלל: **"די צלך די מתנהג איתנו כמו שאנו מתנהגים עם זולתנו**. כמו הצל. כשאני מרים את היד, הצל של היד מורם. כשאני מוריד את היד הצל של היד יורד. כך הקב"ה צל שלך. אומרים בשם הבעש"ט, וגם בשם ר' חיים מוולוז'ין. נאמר בפרקי אבות: **"דע מה למעלה ממך"**. כלומר: אתה יודע מה קורה למעלה? **ממך!!!** אתה קובע.

אתה רואה פלקט שאוספים כסף ולא יכול לעמוד מנגד? אתה קובע שירחמו עליך. אתה רואה שכן שעשה מעשה שלא נראה לך, נניח השאיר פח אשפה למטה, אתה דן לכף זכות, כנראה היה לחוץ וכדו', אתה דן אותו לכף זכות, ידונו אותך לכף זכות!!!

הבורא מתנהג איתנו לפי אמות המידה והסטנדרטים שאנו יוצרים. אם כך, הבורא מתנהג איתנו **בהארת פנים** לפי ההתנהגות שלנו **בהארת פנים**. אתה **מאיר פנים** לחברך, הבורא **יאר פניו אליך**. כל המעביר על מידותיו, פוגעים בו **ולא מקפיד**, מעביר, - **מעבירים לו על כל פשעיו**.

אליהו הנביא חיבר ספר שבני תורה לומדים בו. "תנא דבי אליהו" אליהו שנה את דבריו לרב ענן שערך את הדברים בשני חלקים: תנא דבי אליהו רבא (הספר הגדול) ותנא דבי אליהו זוטא (הספר הקטן), ושם הוא מגלה שאחת השאלות שאדם נשאל כשעולה לעולם העליון היא: המלכת את חברך בנחת רוח? כשפגשת חבר, נתת לו תחושה של המלכה?

מה שהרמב"ן כותב באיגרתו: וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך", זה לא צחוק. חייבים לשנות את זה. ואם קשה לאדם, יש לו איזה צרה ואין לו מצב רוח, איך יוכל להאיר פנים? התשובה: הפנים של האדם זה רשות הרבים. כך הגדיר זאת הרב מבריסק. ולמה? משום שהפנים זה הדבר היחיד בגוף שלא מכוסה. אומר המהר"ל: יש עניין לכסות את כל הגוף מלמעלה עד למטה, חוץ מהפנים, מכיוון שהפנים זה בבחינת "חוכמת אדם תאיר פניו". הפנים (הפנימיות), זה התקשורת שלו עם הציבור, ומכיוון שהפנים חשופות לציבור, זה שייך לציבור. ולכן פנים חמוצות וכעוסות זה בור ברשות הרבים. ובור ברשות הרבים יש מצווה לכסות.

פעם, בעיצומו של שיעור, אצל הסבא מסלבודקה, רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, הגיע אחד הבחורים באיחור. הרב פינקל היה ידוע בגודל הקפדתו הרבה בכבוד האדם, הוא לא היסס לומר לבחור ברבים: גזלן שכמוך! הציבור היה בהלם. כל מילה של הרב היתה במידה ובמשקל, הרב שך אמר שרוב עולם התורה זה פירות ופירי פירות של הסבא מסלבודקה, איך הוא אומר על בחור מילים שכאלו? וכי משום שאיחר לשיעור?

אחד ממקורבי הרב שאל אותו, ילמדנו רבינו, גדול שימושה יותר מלימודה, אני רוצה להבין מה פשר התגובה החריפה וכי על זה שאיחר לשיעור? אמר לו הסבא, לא על האיחור. היינו כולנו בעיצומה של רתחא דאורייתא, חדוותא דשמעתתא, שמחת הלימוד. כשהוא הגיע, הוא בא עם כזה פרצוף **כעוס וחמור סבר**, אתם לא ראיתם, אני ראיתי, כשהוא נכנס עם הפרצוף החמוץ שלו, כולם מחו את החיוך מעל פניהם. הוא גזל את שמחת החיים של כולנו.

לדוגמא: אשה הולכת לקנות לחם וחלב ועל הבוקר הפנים חמוצות כעוסות וחמורות סבר, לחברתה יורד מצב הרוח באופן מיידי. לעומת זה, למי לא נעים להיות בחברה של אנשים מחייכים?

הסיפור הזה הגיע לרב מבריסק בירושלים והוא אמר: אסביר לכם את עומק ההתנהגות של הסבא מסלבודקה. **פניו של האדם זה רשות הרבים**. ובור ברשות הרבים צריך לסלק.

חובות הלבבות, בשער הפרישות פרק ד', אומר על החסיד: "**צהלתו בפניו ואבלו בלבו**". יש לאדם בעיות? יש דאגות וקשיים? בבקשה, דאגה בלב איש ישיחנה. לחבר, לאשתו, אבל מבחינת הפנים אתה שייך לציבור! הרב חיים פרידלנדר זצ"ל ידע שזה דין לא פחות מלאכול כשר והוא מהדר במצוות הארת פנים ומחייך לאפרכסת הטלפון. יהודי שומר מצוות הוא זה שאין אצלו הבדל בין הלוח הימני (בין אדם למקום) ללוח השמאלי (בין אדם לחברו).

הרא"ש כותב (במסכת פאה) שהמצוות של בין אדם לחברו חמורות יותר מהמצוות של בין אדם למקום. הנושא הזה שיהודי רוצה להרחיב מרפסת, רוצה לבנות על הגג, הרב שך אמר בזמנו שעצבים של אשה זה קרוב לפיקוח נפש. יש לה שמונה ילדים ושני חדרים. כשילד מתחיל לבכות בלילה, כולם מתעוררים והבית נהפך לתזמורת שלמה. זה מעלה את הנרויים של האשה וזה מסוכן. סוף סוף ארגנו כסף, ומצאו קבלן לעשות הרחבה, ואחד השכנים תקוע כמו קוץ ולא מוכן לחתום ולאשר את הבניה. יש לו כל מיני תירוצים, הוא עוטר את זה בסיבות "ענייניות" לא מוכן לוותר על קצת אור.

לא מזמן ספר לי גיסי שעוסק בענייני ממונות סיפור שהתרחש בירושלים ופורסם בעלון של ישיבת "אור שמח". הגיע לבית הדין לענייני ממונות ויכוח בין שכנים. שכן אחד, נקרא לו ראובן, רצה לחדש את כל הריהוט בביתו ועדיין לא מצא קונה לריהוט הקודם. ביום שבו הגיע הריהוט החדש, הוא העביר את הריהוט הישן לפינה מאחורי הבנין. השכן שמעון התלונן על כך שזה לא מקום אחסון לריהטים. ראובן ניסה להסביר שזה זמני, ותוך תקופה קצרה הוא מקווה למצוא קונה, הוא לא מעוניין למכור במחיר הפסד. שמעון התעקש וזה הגיע לבית הדין. הדיין החליט לשלוח שליח מטעם בית הדין לאותו בנין לבדוק במה דברים אמורים. הגיע אברך צדיק למקום, בדק, מסקנתו היתה שמכיוון שזה זמני ולא מפריע לא לכניסה לבנין ולא לחניה, זה לא נורא. הוא אמר שנראה לו שכשאנשים גרים ביחד, ונוצרת סיטואציה כזו, אז יש למחול. הדיינים קבלו את עמדתו. שמעון אמר אני אדם מאמין ואני מקבל את פסק הדין, אבל זה כואב לי. אמר לו הדיין: תשמע, יש לי קבלה מרבתי: **"מויתור לא מפסידים"**. הוא שמע והלך. והנה ביום שלישי, ילדו בן השנתיים של שמעון עלה על המיטה ומהמיטה טיפס לחלון, שבקומה רביעית, החלון היה מסורג עם דלתות נפתחות, שבאותו זמן לא היו נעולות, ונפל מקומה רביעית... היישר אל הספה של ראובן שהייתה ממוקמת מתחת לחלון. לאחר מספר שניות כשהאמא שמה לב שבנה לא בבית, נכנסה להיסטריה "איפה הילד?", מלמטה נשמעו צעקות אורי פה צוחק בספה של ראובן.

מה אנו לומדים מזה: **"מויתור לא מפסידים"!!!**

הבה נתבונן: אם שמעון לא היה מקבל את הדברים והיו מפנים את הספה, היתה שם חלילה לווייה. קומה רביעית, אספלט מאחורי החניה. אנחנו לא צריכים סיפורים כאלה, רק הקב"ה שולח לנו סיפורים כאלה כדי לחנך אותנו לויתור.

יעקב אבינו מברך את יהודה: "חכלילי עיניים מיין ולבן שיניים מחלב" אומרים חז"ל: "גדול המלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב".

ר' יצחק כץ שהיה גאון וצדיק שניהל את הכולל שנקרא "בית מדרש לתורת א"י" בכולל היו שיעורים ושיחות מוסר לאברכים. הוא המחיש פעם את הפסוק גדול המלבין שיניים לחברו. אגב, מלבין שיניים, זה ביטוי מעניין, כשרוצים להגדיר חיוך, למה צריך להגיד שהחיוך זה לחשוף את השיניים הלבנות? אמרתי פעם למורי ורבי אולי הפשט הוא, כידוע לכל מצוות התורה יש שיעורים. אכילת מצה – כזית, וכדו' הבורא יודע שיש אנשים שאיבדו חיוך למחצה לשליש ולרביע, זה עושה ככה עם הראש, זה מקפל את הלחי השמאלית, אז הבורא רוצה להודיע, אתה רוצה לדעת מהו השיעור של מצוות הארת פנים? **תחשוף את השיניים הלבנות שלך**. מה אתה מתקמצן?

אמרה לי פעם אמא של ילד שהיה על סף נשירה, כמה היא בכתה, היא אמרה, בעלי מעולם לא נתן נשיקה לילד הזה, מעולם לא חיבק אותו, איך שהיא בכתה, הוא לא מסוגל להביע רגש. הוא אוהב אותו בלב...

. מענה לשון- תדבר! לכן נתנו לך את קולמוס הלב – הלשון. הקב"ה אומר אתה יודע מתי אתה יוצא ידי חובת מצוות הארת פנים? ולבן שיניים – שיראו את השיניים הלבנות שלך. אל תתקמצן, אל תעשה טובה כמי שעושה תזוזה בפנים בזוית שמאל, תאיר פנים ותחייך. יש לך בעיות וקשיים? **"צהלתי בפניו ואבלו בליבו"**. הפנים שייכות לציבור!!! מתי זה כבר יתוקן?

מגיע לגב' הצדיקה שרה שחר ע"ה שהתיקון בנושא **"הארת פנים"**, יזקף לזכותה ולעילוי נשמתה!

ספר הרב כץ דוגמא עד כמה זה יעיל יותר. אברך צעיר לובש לבוש קיצי הולך ברחוב, לפתע התקדרו השמים וגשם שוטף התחיל לרדת, ואין לו שום מחסה. (הוא תאר את זה בצבעים הכי חיים כמו שמתארים בסלבודקה) והוא מגיע אחרי עשרים דקות הביתה רטוב עד לשד עצמותיו, רועד מקור ורעייתו פותחת לו את הדלת ומקבלת את פניו בספל חלב מהביל מעורב עם דבש, כל כך קר לו וזה חם, ממש דבר בעיתו. זו דוגמא אחת.

סיפור שני, אותו סיפור, האברך חוזר הביתה רטוב עד לשד עצמותיו, דופק בדלת, ורעייתו מקבלת את פניו במאור פנים וחיוך רחב. מה היה מעדיף? את התיאור הראשון או השני?

אומר בורא עולם שברא אותנו, שאנו עמו וצאן מרעיתו, **"טוב המלבין שיניים לחברו", הארת פנים יותר טובה** מחלב בזמן שהחלב הכי נצרך!!!

ולמה זה יותר יעיל?

אומר המהר"ל מפראג, משום שכאשר אתה מקבל חלב, לאחר חצי יום, או יום שלם, זה נעלם. אבל אם אני נותן **הארת פנים, התייחסות**, זה נשמר לאורך זמן! **השני מרגיש שהוא חשוב בעיני, שהוא חיוני**, שהחברה צריכה אותו, שהוא לא עזוב. מי שזוכר את התקופה שבבית חולים בלינסון היו מקפידים ביותר על שעות ביקור, עד ששינו זאת. ולמה? משום שגילו שביקור חולים הוא חלק אינטגרלי מהריפוי של החולה. כשהחולה זרוק במיטה מנותק מהחברה שלו, מרגיש כמי שאין לו דורש, זה הורס את המערכת החיסונית, ואין לו כח להלחם במחלה. מי שקראה את הספר "יש סיכוי" שהמספרת אומרת שהאמביציה והרצון שעוררו בה לחיות, היא זו שעוררה את המערכת החיסונית להלחם ולהדוף את המחלה הנוראה. זה חלק מהריפוי. כמו שנאמר במשלי יח': "רוח איש תכלכל מחלהו". לכן אומר המהר"ל מפראג "גדול המלבין שיניים" משום שהמקבל הלבנת שיניים, קיבל **הרבה יותר** מכוס חלב!!

הסבא מקלם היה אומר גם: לתת הארת פנים יותר קשה מלתת כוס חלב. לפעמים אדם פותח את הדלת, נותן כמה שקלים אבל לא מסוגל לחייך. אולי אתה רוצה כוס מים? שב שתי דקות תנוח. לא. נותנים כמה שקלים וסוגרים את הדלת. יותר קשה לתת לב מאשר שקל. לכן אומר הסבא מקלם טוב המלבין שיניים לחברו מהמשקהו חלב.

ואסיים בתאור מקרה שסיפר לי בנו של הרב סולוביצ'יק משוויץ, המהווה סיפור עם מסר עוצמתי בנושא הזה:

הרב משה, נכדו של הרב חיים מבריסק היה לומד עם בנו בביתו מחצות הלילה במשך כשעה שעתיים. יום אחד צלצל הטלפון ב 1.30 בלילה. האם ענתה ובאה אליהם ואמרה שפלוגי, צלצל מחדר לידה שאשתו צריכה ללדת והרופאים אומרים שהמצב קריטי, לעובר כבר אין דופק. הוא מבקש שרי משה סולוביצ'יק יתפלל לרפואה. אמר לי בנו, אבי סגר את הגמרא, פתח ספר תהילים אמר כמה פסוקים אבל לאחר מספר דקות שוב צלצל הטלפון, האמא הגיעה לחדר ואמרה שלא עלינו התינוק נולד לא חי. הילד היה במצוקה נשימתית כתוצאה מסיבוכן ולמרות שהיה במשקל של כארבע קילו, נולד לא חי.

המשיך הבן וסיפר, אבי במשך שלוש וחצי שעות חיפש בספר טלפונים מבית חולים לבית חולים איפה נמצא היהודי הזה. הוא רצה לבוא אליו לבייח עכשיו ולעודד את רוחו, אבל ההוא לא השאיר סימנים מזהים ואז לא היה כוכבית 42, והאבא לא ויתר. האם נכנסה ושאלה מדוע לא יבקר אותו מחר, הרי כל דקה כל כך יקרה לך, לא חבל על הזמן? אמר לי בנו, לא אשכח את התמונה הזו, אבי מניח את שפופרת הטלפון, מלטף את כתפו השמאלית ואומר: אין לי מה לנחם

אותו. אני ליויתי אותו בכמה מקומות בשביל שיזכה להפקד. כבר שמונה שנים לא זכה להפקד. אין מנחמים אדם בשעה שמתו מוטל לפניו. אבל דבר אחד אני יכול. שיבכה על הכתף הזו. שאת הראש של האב השכול ישים פה על הכתף שלי, וזאת אעשה. לא אבוא לבקר אותו כשלי נוח אחרי שאכלתי טוב וישנתי טוב, אבוא כשהוא צריך אותי. עכשיו הוא צריך אותי. הוא המשיך ואמר, בבחינת חכם עדיף מנביא, אני מדמיין לעצמי שהוא יושב שם חבול ופצוע נפשית מחוץ לחדר הלידה ומחכה לאישורים שיגיעו ממשרד הבריאות, והוא מסכן. חרב עליו עולמו. הוא צריך משהו לידו, הוא צריך לחוש שהוא לא לבד!!! הייתי מזועזע מעוצמת הדברים, איך שאבא דיבר:

"אין לי מה לנחם אותו אבל אני יכול להיות לצידו"

האב המשיך לחפש עד שלפנות בקר הצליח לאתר באיזה בית החולים מדובר. לקח מונית ונסע עם הבן. בסוף המסדרון, ראינו את היהודי, כמו שאבא תיאר. ראש מורכן, אף אחד לא נמצא שם, תקוע, מחכה לארגון הלוויה. והוא שומע צעדים קרבים ורואה שם את ר' משה סולוביצ'יק מגיע לפנות בקר, איך שהוא פרץ בבכי, איך התייפח כמו ילד קטן, לא אשכח את התמונה הזאת לעולם, איך שאבא שם את הראש של האב השכול על כתפו השמאלית, חבק אותו וגנח ביחד איתו. מילה אחת לא אמר לו. לא כמו אותם אנשים שאומרים "לא נורא..." מה אתה אומר "לא נורא"? כן נורא! אתה עברת את זה פעם? נורא! אבל אני איתך. כשאדם נושא בעול עם חברו, אומרים חז"ל בפרקי אבות, זה אחד ממ"ח קניינים שהתורה נקנית בהם. שאני שם כתף והוא שם כתף אז שנינו יחד נושאים את הנטל, ואז זה קל יותר לשנינו.

וכך עשרים וחמש דקות!!! אבא מחבק אותו ובוכה איתו. לאחר כחצי שעה אמר לו אבא, מי כמוני יודע כמה זה קשה, הרי לויתי אותך לכמה רופאים. אני מברך אותך שתזכה לזרע של קיימא בקרוב. וכך עזב את המקום. לאחר כמה חודשים, אומר הבן, פגשתי את האבא השכול בדרך לבית הכנסת בציריך. הוא אמר לי, אבא שלך הציל אותי מהתמוטטות נפשית. הייתי על סף אבוד השפיות. כזו מכה! שני טלפונים ציבוריים צלצלו במחלקה ללא הרף. ראיתי, היו אלה הורי אשתי והורי. הם רצו לשמוע "מזל טוב"... פחדתי להרים את השפופרת. מה, אזמין אותם ללוויה במקום לברית?... אחד מההורים כבר קנה עגלה, כל מה שצריך, לא הייתי מסוגל להרים את הטלפון. בדיוק ברגע הזה הגיע אביך. הוא נתן לי **כוחות התמודדות!!!**

זה נקרא להאיר פנים, נושא בעול עם חברו, זה מצווה דאורייתא בראש הסולם. משהו עצוב, לא קבלו את הבת שלו לסמינר, לא קבלו את הבן, תהיה איתו שם. לא לדבר על זה כל כך, תהיה איתו שם. לתת תחושה, כמובן עם תבונה, גם אני פה, גם אני עברתי דבר כזה, ד' יעזור נעבור את המשברים, הכל לטובה!!! הארת פנים זו מצווה עשה דאורייתא. נאיר פנים זה לזה נגרום לכך שהבורא יאיר פניו אלינו ונזכה לברכה הכוללת: ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך. משום שבאור פניך כלולות כל הברכות שבעולם!!!

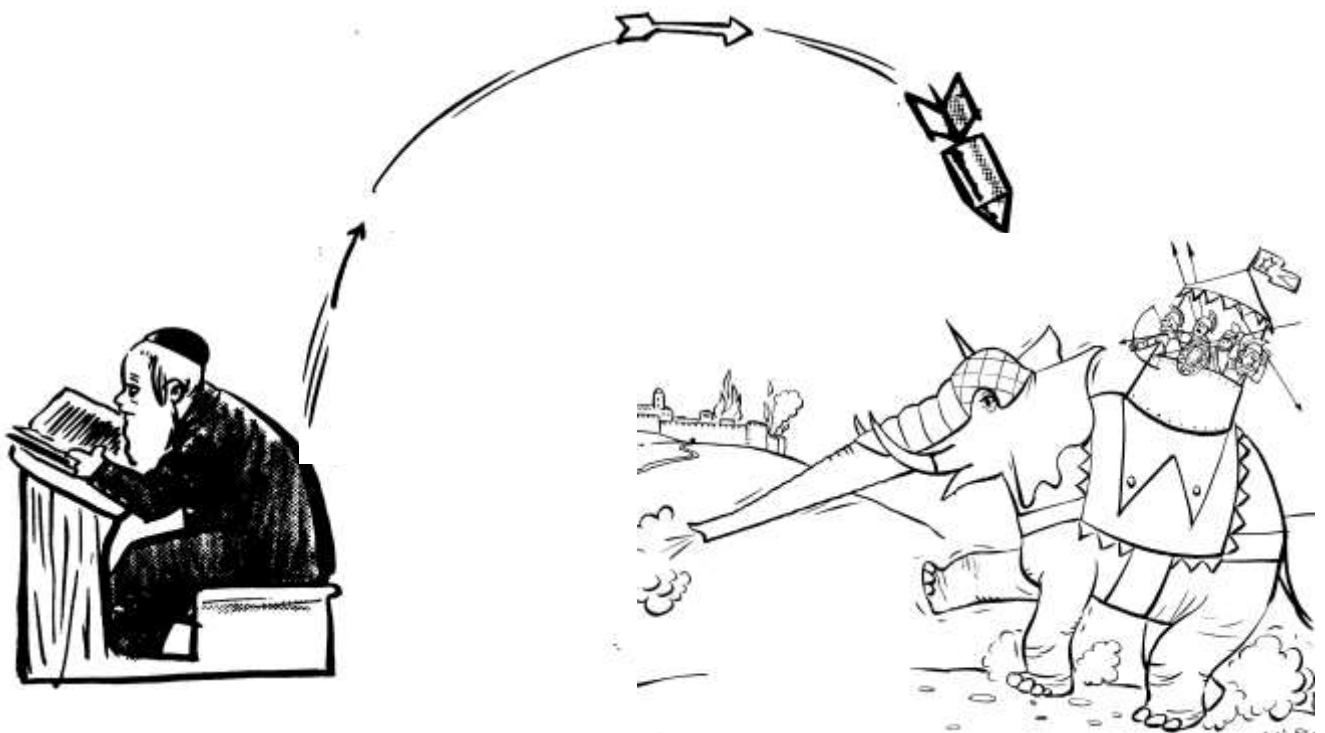
אין ספק שגב' שרה שחר הצדקנית האמיתית, מגיע לה שנשלח לה חבילות של זכויות. היא נמצאת בגנזי מרומים, אבל החי יתן אל ליבו. נקח אל ליבנו את הדברים הללו ובזה כללנו שתי מטרות: את עצמנו חזקנו ולה שלחנו חבילה של מליצי יושר!

שנזכה בקרוב שיתגלה כבוד ד' בעולם. בקרוב נראה את תחיית המתים שיקיצו שוכני עפר וכל הארץ תמלא דעה את ד' כמים לים מכסים.

ת. ג. צ. ב. ה.

בס"ד

הנביסים הגלויים מדרשי חנוכה

רשימת המלחמות / רשימת הגזירות / כו' תירוצים על ק' הב"י

- א. כתב הרמב"ן מן הניסים הגלויים אדם מודה בניסים הנסתרים.
- ב. כל חיינו וכל הבריאה כולה היא נס אלא שנס קבוע נקרא טבע ואם נשאל מה יותר נס, נס קבוע או נס חד פעמי ? ודאי הניסים הקבועים.
- ג. אין לאדם חלק בתורת משה עד שיאמין שכל דברינו ומקרנו כולם ניסים הם. וכמה שאדם יותר מכיר בנס יש לו יותר חלק בתורה ובעבודת ה'.
- ד. על הניסים נתקן בברכת מודים לומר שאנו מודים בכל יום על נסיד שבכל יום עמנו, אלא שבחנוכה אנו מודים על הניסים הגלויים שהיו בזמן הזה.
- ה. יש נהגו שהילדים משתעשעים בחנוכה בסביבון והטעם בכדי לחנך את הילדים שלא הגיבור או החכם מנצח !!! אלא הכל מסובב מלמעלה, כמו שה' גוזר.

קובץ מדרשי חנוכה

ליקוט מדרשים כלשונם אשר שולבו מכמה מקורות לסיפור אחד למען ירוץ הקורא בו. המדרשים חולקו לכמה סיפורים, [על מנת לספר בחמשה פעמים] בשימת לב לנסים בכל הצלה.

עיקרי המלחמות.

1. המלחמה הראשונה היתה של יוחנן בן מתתיהו - נגד נקנור, - והנס היה ששחט אותו בעזרה.
2. המלחמה השנייה היתה של המכבים - נגד בגריס. : כשראו הצדיקים שאפילו במערות לא נותנים לשמור שבת, עד ששרפו יחד אלף איש ואשה הבינו שחייבים לצאת נגדם, וה' היה בעזרם וניצחו אותם והרגו את כולם, חוץ מבגריס שברח לאנטוכיא.
3. בתו של חשמונאי [שמה לא נזכר] - נגד ההגמון [שמו לא נזכר] : עוררה את אחיה יהודה ועוד שילחמו בו..
4. יהודית הצדקת - נגד אליפורנוס הרשע : היא עצמה הרגתו. [יש גורסים אליפורני]
5. המלחמה השלישית : בני חשמונאי - נגד בגריס פעם שנייה : בגריס הרשע אסף גוים בלי מספר, עד שאמרו שאין בכלל מקום בארץ ישראל לצבא עצום כזה, ועלה על ירושלים. החשמונאים שמעו על זה וצמו בכו והתפללו לה', וה' שמע את תפילתם וזכו לראות ניסים גלויים

שלושה מלחמות נגמרו בהורדת ראש אחד : המלחמה הראשונה. בתו של חשמונאי. ויהודית. כשמדובר על נסים כאלו יש להדגיש שצבא זה לא משחק ילדים או סיפור דמיוני, אלא מאוד מאוד שומרים על המלך שלהם, וכמו שהיום כל מפקד בצבא שמור מכל משמר כך היה גם בזמנם, אלא שהיו נסים גלויים שהצליחו לתת להם פתיון להיות עמם לבד. למדים אנו מכן, שלפעמים יש כח מיוחד ליחיד. או ליחידים ונתפלל להגאל במהרה בתשועת עולמים ויתכן מאוד שהדבר תלוי ביחידים.

רקע לתקופת בית שני

היו שני בתי מקדש הבית ראשון שהתחיל להבנות ע"י דוד המלך והמשיך על ידי שלמה המלך, היתה בו גילויי שכינה, והיו בו ניסים תדיר כמבואר במשנה בברכות עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, בשנים אלו היתה נבואה בעם ישראל ועמד הבית 410 שנים.

בסוף שנות בית ראשון ידעו שיחרב הבית והטמין יאשיהו המלך את כלי המקדש והם הארון עם הלוחות ושברי לוחות, והספר תורה והאורים ותומים ושמן המשחה והמטה וצנצנת המן.

היכן הטמינם? כשלמה המלך בנה את בית המקדש הכין מחילות סודיות תחת העזרה, יש אומרים שזה מגיע בדיוק מול מקום קה"ק מלמטה, במשנה מבואר שפתחה היה מלשכת העצים.

בסוף ימות בית ראשון לא היה שם באורים ותומים, הכהנים גדולים לא היו נמשחים בשמן המשחה.

בית ראשון חרב על שלא ברכו בתורה תחילה, ועל ג' עבירות : ע"ז ג"ע וש"ד.

בנ"י ירדו עם הנביא ירמיה לגלות בבל ופרטי הגלות נמצאים בנביא ירמיה ובמגילת איכה שכתב.

אחשורוש כבש את בבל, ועשה חשבון שעברו שבעים ושעה בחשבון 70 שנה לגלות בבל, והוציא את כלי בית המקדש ועשה משתה ובשנים אלו היה את נסי מגילת אסתר, אשר נכתבו ע"י הנביא מרדכי היהודי.

כורש שיתכן שהיה בנה של אסתר המלכה שלח את עזרה הנביא לבנות את בית המקדש השני.

כל שנות בית המקדש השני קודש הקדשים היה ללא ארון וכרובים, וכלל לא הגיע לכבוד בית המקדש הראשון, עד שהזקנים שזכרו את בית המקדש הראשון בכו ועלתה בכיתם על קול שמחת הצעירים בחנוכת בית המקדש השני.

המלכים בזמן בית שני היו כפופים לגויים וסבלו מהם צרות רבות. הבית עמד 420 בתחילת ימיו עוד היתה נבואה עד שפסקה נבואה מישראל.

א"כ כשמדובר על בית שני לא מדובר על שלמה המלך, ולא על נביאים, וגם לא היו ניסים גלויים כבית ראשון. לדוגמא כששואלים מה המיוחד בנס הנרות הרי תמיד היה הנר המערבי דולק. התשובה שבמשכן ובבית ראשון דלק הנר המערבי בנס וכן חלק מימות בית שני אולם אחר כך לא דלק, ובימי החנוכה היה נס מיוחד.

גלות יוון היתה באמצע ימי בית שני, חז"ל אומרים וחושך על פני תהום זה גלות יוון שהחשיכה עיניהם וליבם של ישראל... מלכות יון היתה 180 שנים וגלות לישראל נמשכה 52 שנים, בגלות זו לא חיפשו להרוג את ישראל אלא להחטיאם, ולעשותם כגויים, ואכן היו הרבה מאוד מתיוונים, עד שכשקם מתתיהו ובניו והכריז מי לה' אלי נאספו אליו בודדים מכל עם ישראל. ואין בזה פלא שהרי במשך יותר משתי דורות לא היו היוונים ביניהם ואסרו את כל קיום המצוות, והיוונים שלטו בכל העולם כולו, ולא היה מקום להמלט מהם,

[רואים אנו מה עלה עם יהודי רוסיה שבמשך 60 שנה שלא נתנו להם לשמור דת רק באופן מאוד מוגבל ובתוך שנים מעטות נהיו על כרחם כמעט כגוים גמורים].

היוונים לא החריבו את בית המקדש למרות שיכלו, אלא השאירו אותו ושיקצוהו, ופרצו בו 13 פרצות. אם עם ישראל היו הולכים לגלות ישר מגלות יוון המצב היה עגום.

עד שריחם עליהם ה' אלקינו והושיעם, והחזירו את כולם בתשובה, ואח"כ התחילה התורה שבעל פה להתפשט והחלה תקופת התנאים ממאה שנה קודם החורבן עד מאה שנה אחר החורבן, ויצאנו לגלות עם משניות ובריתות שהם יסוד התורה שבעל פה עם תלמוד בבלי וירושלמי וגאונים וראשונים ואחרונים, ולכל זה זכינו ע"י שגאלנו ה' מגלות יוון וחזרה מלכות לישראל.

קורות ימי הבית שני אינם בנביאים אלא במשנה ובגמרא ובמדרשים. תקופת בית שני אינה רחוקה כ"כ מאיתנו יש ספרים רבים המספרים מקורות תקופות אלו, יש גם בנינים עתיקים שנשארו מלפני 2000 שנה, בכמה וכמה מדינות בעולם וכן עדויות ותיעודים שונים מזמנים אלו. ויש חיבה מיוחדת בדברים שרואים שה' משגיח על עם ישראל וזוכים לניסים גלויים לא רק בזמן יציאת מצרים אלא בכל דור ודור ה' מנהיג כל אחד ואחד, וכשצריך - בהנהגה על טבעית.

כשנזכה ויהיו הדברים קרובים אלינו, לדעת מעט על בית המקדש, גלות יוון, גלות אדום, עד זמנינו, כשמעט שומעים מה זה עם ישראל, מה עברנו באותם שנים, ומה עבר עלינו במשך הדורות זה מחזק את בטחון האדם בה'.

בגלות לשנחאי מסר המשגיח האור יחזקאל זצ"ל שמועס' בוילנא וכידוע היה מדבר על החובה להאמין בהקב"ה באמונה פשוטה. פעמים אין ספור היה חוזר בשיחותיו על דברי הרמב"ן בסוף פרשת בא. נכנס לשיחה בחור ישיבה שלא היה רגיל לשמוע את ר' יחזקאל אחרי השיחה אמר שאין בדבריו כל חידוש. אחרי המלחמה פגש אחד מתלמידי המשגיח ז"ל את אותו בחור מגולה ראש ופורק עול ניגש אליו ואמר לו "זה מה שהמשגיח חידש לחיות באמת עם אמונה פשוטה" הפשטות היא החידוש!

הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

מלחמת הטהרה

וטמאו כל השמנים

עם ישראל ביטלו את כל חכמות העולם הזה עולם החומר והאמינו בהשגחת ה' יתברך, וידעו שכל הצלחת האדם הוא בלימוד התורה וקיום המצוות. וחכמי ישראל שלמדו הרבה תורה הם חכמי העולם. והיוונים הם הבל.

לעומתם היוונים היו באותו זמן חכמי הגוים וחשבו שהם החכמים בעולם, וטענו שהעולם מנוהל בדרך הטבע בלבד, שאין מושג של טמא וטהור, אין מצווה ועבירה, אין אסור ומותר, אין קדושת בית המקדש ואין קדושת עם ישראל. כי עפ"י הטבע לא מצאו הבדל בכל אלו

ולכך לחמו עם עם ישראל ונכנסו לבית המקדש וביזו אותו הם השאירו את בית המקדש - אבל מחולל! הם לחמו מתוך בית המקדש בשמירת התורה ובכל מה שמקודש לעם ישראל, תורה, עבודה, שבת, מילה, חודש, בנות ישראל. הם עשו דווקא מה שמקובל אצל עם ישראל שאסור לעשות, וחיפשו את כל השמנים והטהרות שהיו בבית המקדש לטמא את כולם.

כשניצחום נכנסו ישראל לבית המקדש ולא מצאו שמן טהור, לא היה זה במקרה בגלל שעשו פוגרום או שבזבו את כל השמנים, אלא בגלל שהיוונים הלכו בבית המקדש, וחיפשו טהרות, וכל דבר שמצאו נגעו בו טימאוהו בדוקא.

ובמה היתה התשועה מגלות זו? נס המנורה שזכו להדליק מיד בשמן טהור ובנס גלוי! זה נתן ראיה ניצחת שיהודים צודקים בויכוח שה' הוא מנהיג את העולם והוא עושה ניסים כרצונו לישראל עמו, והוא עוזר לעושי המצוות וה' עשה נס גלוי בכדי שידלק שמן טהור ולא שמן טמא שנגעו בו יוונים, ואע"פ שיכלו להתחיל להדליק משבוע אח"כ, הראה ה' את חיבתו שידלק מיד שמן טהור, ובזה מסר **טמאים ביד טהורים**.

[ויותר מכן שהיתה זו טומאת עכו"ם שרבנן גזרו שדינם כזבים ומטמאים בהיסט, וכשעשה השי"ת נס להצילם מטומאה זו הוכח שה' מסכים עם תקנות חכמי ישראל. דרשות חתם סופר]

והדליקו נרות

ואחר כן באו בניך לדביר ביתך... קשה מדוע הזכיר בעל הניסים את נס המנורה בבית המקדש, ובכלל קשה שכל דיני חנוכה הם על שם נס המנורה וחנוכת בית המקדש ואין זכר לנסי המלחמה [מלבד ההזכרה בעל הניסים] אלא הביאור שהיוונים הלכו להלחם כשיש להם ניצחון בטוח, שהרי אומנות אבותינו היא הקול קול יעקב בלבד, ממילא כשהם באו עם כח פיזי כה רב חישבו שאם ינצחו ניחא ואם עם ישראל יעזבו את עסק התורה ויתאמנו ויגברו עליהם זה גם הצלחה ליוונים שהצליחו להשכיחם תורתך, ואין נפק"מ אם כמנוצחים או כמנצחים. אולם ה' הצילנו ע"י הכהנים הגדולים !!! שהם לקחו חרב וחנית, ונפלו גיבורים ביד טהורים וביד עוסקי תורתך, לכן כחלק מעצם המלחמה חייב להדגיש בעל הניסים את ה'אחר כך' לומר שמיד עם סיום המלחמה השליכו את כלי זיינו של עשיו שהיו טפל שבטפל שלא תפס אצלם מקום כלל גבורת הסוס ושוקי האיש אלא באו בניך לדביר ביתך והדליקו נרות, וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו. ובזה יובן מדוע אין אזכור במנהגי חנוכה על נס המלחמה כי אם יהיה לנו איזה זכרון לעסק בתרבות יון או גבורה עליו מלבד העסק בעודת ה' כבר הנצחון אינו מושלם. מה אנו עושים זכר לנס המלחמה? תוספת יום של הדלקה ותוספת נר במנורה.

פרק א' הצלה ראשונה

מדרש מעשה חנוכה

נס חנוכה היה בשנת ג' אלפים תרכ"א [וי"א תרכ"ב או תרכ"ד] לפני כ 2150 שנה

בשנת כ"ג שנה למלך אנטיוכוס הוא שנת רי"ג לבנין בית שני רוח רעה נוססה בו וחרב חדה לשונו שלופה מתערה להכות ארץ בשבט, ויען ויאמר לכל שריו ועבדיו הפרתמים היושבים ראשונה במלכות הלא תדעו הלא תשמעו כי הנה עם בני ישראל אשר בירושלים גוי עז פנים ודתיים שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים, אשר גאון וגובה להם האומרים ידינו רמה ותמיד כל הימים מקווים שברון המלכים לאמר כי הנה חושך יכסה ארץ וערפל לאומים וזרח בחושך אור לישרים ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם, ולי אני המלך אין שוה להניחם ועתה קומו ונקומה עליהם למלחמה לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד ! הבה נתחכמה לו לבטל מהם שבת ומילה וראש חודש^א וייטב הדבר בעיני שריו ועבדיו לעשות כדבר המלך.

בעת ההיא שלח את נקנור משנהו בחיל גדול ועם רב ויבוא לירושלים ויצר עליה בקול ענות וחרופים לאחר מערכות אלקים ויהרג בה הרג רב.

ולהעלות חמה ולנקם נקם בנו במה בבית המקדש וישחטו דבר אחר ויביאו את דמו לעזרת הקודש.

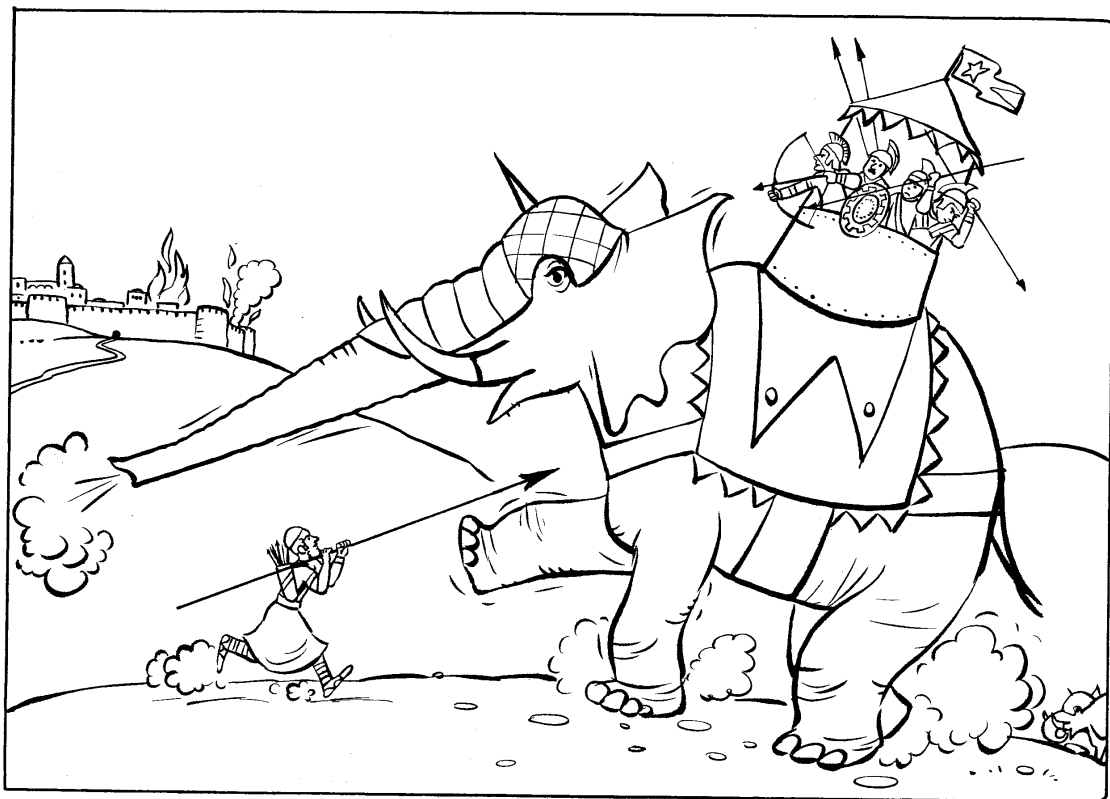
ורוח ד' לבשה את יוחנן בן מתתיהו ויקנא קנאת ד' צבאות ויחמול על עם הקודש שה פזורה ישראל וילבש בגדי נקם לנקם נקמת בני ישראל מאת היונים. ויעץ בליבו ויעש לו חרב קטנה ויחגור אותו תחת מעילו ויצא אל רחוב בעיר ויבוא עד לפני שער המלך ויקרא לשוערים ויאמר אליהם אני יוחנן בן מתתיהו הנני בא לפני אדונכם, ויאמרו נערי המלך למלך הנה יוחנן הכה"ג עומד בחצר, ויאמר המלך יבוא, ויבוא. ויאמר לו נקנור מדוע אתה עובר את מצות המלך ואינך חפץ בשלום מלכותו הלא ידעתם אם לא שמעתי כי יש לאל ידי בכח גבורת חילותי לעשות עמכם רע עד בלתי השאיר לכם שריד ופליט כי עתה גם אותך הרגתי ואותם שרפתי כקש אשר תרדפנו רוח ומי בכל אלקי הארצות אשר הצילו את ארצם מידי כי יציל ד' את ירושלים מידי.

ויען יוחנן אל המלך לאמור : עתה באתי אליך את כל אשר תחפוץ אעשה לא נסור ממצותיך ימין ושמאל. ויאמר לו המלך : במה יודע איפוא כי אתה סר אל משמעתי ? הלא כאשר תקרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך בחלב ודם החזיר הזה ותלבש בגדע מלכות אשר לבש בו המלך ותרכב על מרכבת המשנה אשר לי ואשר נתן כתר מלכות בראשך. ויאמר יוחנן אנכי אעשה כדברך כאשר אדוני מצוה רק אין כי יגרתי מפני האף והחמה עם בני ישראל הן אזבח את תועבת ד' על המזבח לעיניהם ולא יסקלוני?! אך בזאת יאות לי לעשות כדברך בהוציאך כל איש מלפניך ואני ואתה ואין זולתך ואז אעשה כדבר המלך פן יודיעון הדבר אל בני ישראל.

^א יש לבאר מדוע דווקא שלושת אלו.

ויהי בלכתם ויתפלל יוחנן לפני ד' ויאמר : ד' אלוקי ישראל יושב הכרובים אתה אלוקים לבדך לכל ממלכות הארץ וגו' הטה ד' אונך וגו' ושמע את דברי אנטיוכוס אשר שלחו לחרף מערכות אלוקים חיים ומלך עולם אמנם ד' החריבו מלכי אשור את הגויים ואת ארצם ונתנו את אלקיהם באש כי לא אלוקים המה כי מעשה ידי אדם עץ ואבן ויאבדם, ועתה ד' אלקינו הושיעני נא מידו פן ילך וישתבח ויתפאר בית דגון אלוהיו לאמור אלוהי נתן לי את החיל הזה.

וככלות עתירתו חזק ואמץ לבבו ויאמר : ד' אלוקים זכרני וחזקני אך הפעם ואנקמה נקמת בני ישראל. ויקרב יוחנן אליו ויתקע החרב בליבו ויהי כאשר כרע שם נפל שדוד את פני הקודש, ויהי אך יצא יצא יוחנן מאת פני הקודש, ויריע בתרועה גדולה ויערוך מלחמה בעמים ויהרוג בהם הרג רב **שבע אלף ושבע מאות ושנים ושבעים מבלעדי עם אשר נהרגו איש בחרב רעהו:**

פרק ב' מלחמה שניה והגזירות

ויהי כאשר שמע אנטיוכוס כי נהרג משנהו נקנור ויצר לו מאד וישלח ויקרא לכל שריו ועבדיו וגם למשנהו הגדול ויאמר אליהם האם בגוי הזה לא תתנקם נפשי אשר השחיתו וחבלו חיילתי ויבזו שרי ומחנותי, ועתה מה אנו מחשים הבה נא ונבוא עליהם לבטל את השבת וחודש ומילה, ומי אלקיהם אשר יציל אותם מידי.

וישלח לבגריס בחיל גדול ועם רב ויבוא לירושלים ויצר עליה, וימרו את אלקים עליון וכעיסוהו בבמותם ובפסיליהם יקניאיהו במזבח אלקים, ויעבירו קול במחנה מטעם המלך לאמור כל איש אשר ישמור שבתות ה' וחודש ומילה יומת.

מילה

ורבים מבני ישראל בימים ההם מסרו נפשם בעבור כבוד המקום ב"ה ולא בטלו ברית אבותם, ואשה אחת מבני הלויים מלתה את בנה לח' ימים בתופים ומחולות והיא עלתה על חומת ירושלים ובנה חתן דמים מהול בידה ותען ותאמר לפני ה' כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך לא נסוג אחר לבנו ותט אשורינו מני ארתיך, והשליכה עצמה מעל החומה וימותו שניהם. וכמוה עשו רבים מבני ישראל ולא שנו ברית אבותם, ואת קדוש ישראל יעריצו.

וכיון שראו חכמי ישראל כך, עמדו והתקינו להם סימנים: שכל מי שנולד לו זכר שיהא מדליק נרות חדשים על פתח אותה חצר ביום השמיני, וכיון שעוברין ישראל ורואים נרות דולקים היו מבינים שמילה לשם, והיו נכנסין ומוהלין אותו ויוצאין, ולא היה אדם מרגיש בדבר.²

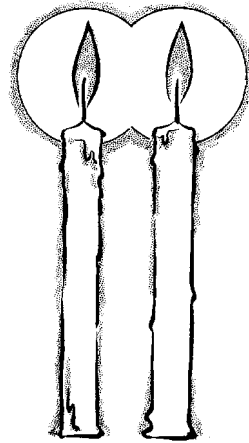
שבת

וקהל קדושים אמרו איש אל רעהו הנה דבר המלך בחמה שפוכה לבטל ממנו את השבת דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, וכתוב בתורתנו ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבת הלא טוב לחסות בה' ונשבת את שביתנו אם יחיונו ונחיה ואם ימיתונו ומתנו, ויעצו לשבת במערה אחת הם נשיהם וטפם, ויאמרו למלך לאמור הנה אנשים באו הנה במערה לשבת את שבתותם, וישלח המלך את חילותיו חלוצים לצבא ויסבו ע"פ המערה, ויקראו אותם אליהם בדבר המלך לאמור: מדוע מריתם את דת המלך ועתה באו הנה וסרו נא אל משמעתו של מלך והצלתם את נפשותיכם ממות, ויענו כל העם יחדיו ויאמרו: אשר דבר ה' נעשה ונשמע אשר צונו על הר סיני ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת הלא טוב לנו מות ביד ה' פה ולא נחלל את יום השבת ח"ו.

² משל מעט לזה, ברוסיה אסרו למול ילדים, והיה שם צבא סמוי בכל מקום, וכולם פחדו מכולם, המוהל היה מקבל הודעה שיש ברית ביום פלוני ולא היה יודע יותר פרטים, באותו יום היה עומד מול ביתו של מרן הגר"י אברמסקי, והרבנית היתה יוצאת עם סל קניות והסתובבה בעיר לתומה, עד שנעצרה על יד פתח בית, ושלפה את נעלה, לתומה כאילו שנתקלה באבן וסדרה אותה, ומשם המשיכה בדרכה והמוהל כבר ידע להיכנס לבית זה. [הגרמ"מ"ש]

וכאשר ראו כל אנשי הצבא כי לא אבו הלך בדתי מלכיהם ויביאו עצים וישרפו על פי המערה וימותו לפני ה' כאלף איש ואשה.

ויהי כשמע יוחנן בן מתתיהו את כל זאת אזרו חיל בגבורתם ובעזרם ומגנם אביהם שבשמים אשר בטחו בו וילחמו בעמים^א והרגו הרג רב אין חקר ואין מספר לא נשאר בהם עד אחד, אפס בגריס אשר נס אל אנטוכיא אל המלך ועמו אנשים פליטי חרב מוכים ומעונים.^ה

^א כשראו הצדיקים שאפילו במערות לא נותנים לשמור שבת, עד ששרפו יחד אלף איש ואשה הבינו שחייבים לצאת נגדם, למרות שאין סיכויים להצליח, שהרי היו מעטים נגד צבא חזק בלתי מנוצח, שאפילו אם יהדפו אותו יביאו תגבורת מכל העולם, הרי זה דבר בלתי הגיוני בעליל ולא נראה בגדר השתדלות שמנין אנשים עם מקלות יצאו להלחם נגד הצבא המשוכלל ביותר בעולם אם היה היום כזה דבר טנק אחד היה מיישר את השטח, ואפילו כדור לא היו צריכים לבזוז, המדובר היה במלחמה חזיתית פנים אל פנים [ולא במלחמת התשה]. וה' היה בעזרם שניצחו והרגו את כולם, חוץ מבגריס שברח לאנטוכיא.

^ה בנוסח על הניסים אומרים וטמאים ביד טהורים.

ש. מדוע בדרך הטבע צריך להיות שהטמאים ינצחו את הטהורים?

ת. הגמרא אומרת שהנולד מטומאה הוא עז פנים. הטמאים אוכלים גם מאכלים המטמאים את הנפש ונעשים אכזריים, ומאבדים את עדינות הנפש. ולעומת זאת הצדיקים הם עדינים ורחמנים.

^ה נתאר לעצמנו, אנטיוכוס שאל אותו: היכן הצבא? וענה נותרו שם. שאל אנטיוכוס ומי מפקד עליהם, וענה לא נשאר על מי לפקד... היהודים הרגו את כולם, ובקושי אני נמלטתי.

פרק ג' גזירות אנטיוכוס

גזירות שונות גזרו היוונים, ולעם ישראל היו דרכים להתמודד בכל גזירה במסירות נפש.

דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת, והכתיב והארץ כבגד תבלה? אלא אלו ישראל שנקראו ארץ שנאמר כי תהיו אתם ארץ חפץ. דור הולך ודור בא אלו אומות העולם שבכל דור ודור יועצים על ישראל לאבדם והקב"ה מצילנו מידם שנאמר עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו. א"ר אלעזר בוא וראה כמה חביבים ישראל לפני המקום שלעולם מקדים להם רפואה למכה שנאמר ברפאי לישראל.

הזכרת שם ד'

בא יון הרשעה וגזרו וחשכו עיניהם של ישראל ואמרו שכל מי שמזכיר שמו של הקב"ה ידקר בחרב, והרבה מישראל נהפכו למינות. [ביאור : ילד יהודי מזכיר כל הזמן שם שמים, מתעורר בבוקר מודה אני, ומברך על כל דבר בכוונה, לפני ואחרי כל אכילה ברכות, שלוש תפילות לפני שהולך לישון קורא קריאת שמע שה' ישמור עליו. ובכלל איזו זכות ושלוחה בחיים כשמזכיר על הכל ש"ש ברוך ה', בעז"ה, אם ירצה ה', בס"ד. ושאר עניני השגחה פרטית, ועל כל זה גזרו, ואכן זה השפיע, וכנכתב להלן כנגד זה היתה תקנת ימי חנוכה, לפרסם ש"ש בעולם לפרסומי ניסא. "אני קובע הלל לשמי שמונה ימי חנוכה".]

מלחמה בקדושת העבודה

והיה שם משומד אחד בליעל תתני בן פחת שמו, שהיה יועץ עצות רעות על ישראל ואמר שכל זמן שיקריבו קרבן של שחר ושל בין הערבים אינם נופלים בידכם, עמדו ובטלוהו.

מלחמה בקדושת הבית

וחזר עוד אותו בליעל ואמר אלוקיהם שונא זימה, אם תוכלו להכשילם בזנות תמשלו עליהם עמו וגזרו שכל מי שיכתוב כתובה לאשתו יקרעו אצבעותיו.

מלחמה במנורה

חזר ואמר מצווה אחת יש להם שאם לא יעשו אותה יאבדו מן העולם וזו הדלקת נר בבית המקדש, שנאמר להעלות נר תמיד וכתב עליו תן חלק לשבעה וגם לשמונה, תן חלק לשבעה **שכל מי שיש לו חלק בשבע נרות שהן מאירות תמיד בביהמ"ק וגם לשמונה ימי החג אין בריה יכולה להם**. עמדו וטמאו כל השמנים שבביהמ"ק ולא נשתיר כי אם פך שמן שלא היו יודעים שהיה מונח תחת המזבח ונעשה נס והדליקו מאותו פך קטן שמונה ימים.

ועמד הקב"ה וקבע להם שמונה ימי חנוכה שלא היה מועד עד עכשיו. אמר הקב"ה חשבתם לעקור שבעת הנרות ושמונה ימי החג הנני מביא עליכם שמונה ימים ושבע בני חשמונאי שמאבדים אתכם מן העולם. אתם אמרתם שכל מי שיזכיר שמי ידקר בחרב, אני קובע הלל לשמי שמונה ימי חנוכה. ועליהם אמר דוד למנצח על השמינית.

תורה

תנו רבנן בימי מלכות יון הרשע גזרו שמד על ישראל שלא יעסקו בתורה.

מה עשו ישראל ? היו עוסקין בצנעה. [מדרש מעשה חנוכה ויהודית]

דלתות

כתיב [ירמיה נ' לג'] כה אמר ה' צבאות עשוקים בני ישראל ובני יהודה וגו' וכתיב גאלם חזק ה' צבאות שמו ריב יריב את ריבם למען הרגיע את הארץ והרגיז ליושבי בבל. אמרו בימי היונים נתחייב מקרא זה שהערימו סוד על ישראל אמרו בואו ונחדש עליהם גזרות עד שיבעטו באלקיהם ויאמינו בע"ז שלנו. עמדו וגזרו כל בן ישראל שעושה לו בריח או מסגור לפתחו ידקר בחרב, וכל כך למה כדי לא יהיה כבוד ולא רשות, שכל בית שאין לו דלת אין לו כבוד ולא צניעות וכל הרוצה לכנס נכנס בין ביום ובין בלילה. תנו רבנן בימי מלכות יון הרשעה גזרו על ישראל שכל מי שיש לו בריח בתוך ביתו יחקוק עליו שאין לשונאי ישראל [הכוונה לישראל] חלק ונחלה באלוקי ישראל מיד הלכו ישראל ועקרו בריחים שבבתיהם. ולא היו יכולין לא לאכל ולא לשותות ולא לשמש מטותיהם, בשביל גנבין ולסטין ופריצי יונים,¹ ולא רואין שינה בעיניהם לא יום ולא לילה, ונתקיים עליהם מקרא שכתוב ופחדת לילה ויומם. אמרו לפני הקב"ה רבש"ע כמה אנו יכולים לסבול? אמר להם בעוון מזוזה, אלא אעפ"כ רווחה תמצא בגזרה זו והיו ישראל שרויין בלא דלתות, ואין לך דבר מעביר רעות האשה מעל בעלה כדלת שנאמר לך עמי בא בחדריך וגו', ועמדו בגזרה זו שלש שנים.

אין לנו חלק באלוקי ישראל

כיון שראו יונים שעמדו ישראל בגזרה ולא נכשל אחד מהם בשום דבר רע, עמדו וגזרו עליהם גזרה אחרת, והעבירו קול: כל אדם מישראל שיש לו שור או שה יחקוק על קרניו שאין לו חלק באלוקי ישראל,

וכל כך למה כדי שלא יאכלו ישראל בשר ולא חלב ולא גבינה, ולא יהיה להם חרישה. אמרו יודעים אנו שאין יכולין לעמוד בגזרה זו, כיון ששמעו ישראל כך נצטערו צער גדול אמרו ח"ו שנכפור באלקינו, עמדו ומכרו בהמתן בין טהורה בין טמאה. והיו ישראל מהלכין ברגלים ועליהם נתקיים ראיתי עבדים על סוסים וגו'.² אמר להם הקב"ה בעוון שמנעתם עצמכם מעלות

¹ זה דבר בלתי ניתן לתיאור שאין לאדם פרטיות, לדוגמא לא היה לילדים מיטה, ואפילו לא מגירה לביגוד אם ילד שמר איזו מציאה נחמדה או דבר מתיקה במגירה שלו, באו ילדי היונים ונטלו הכל. ומה הילדים אז היו מסתירים? ספרים ללימוד התורה הקדושה בסתר.

² כשלא היה דלת חדר מבחוץ קור רוח וגשם, אולם עם זה חדרה גם קרירות ורוח מהרחוב מה שבדרך כלל תפקיד הדלת של הבית לשמור מרוח הרחוב. וכן גם לא יכלו לקיים מצוות שהרי היונים אסרו לקיים מצוות וכשעקרו את דלתותיהם לא יכלו להסתתר. וכשניצחום קבעו להניח את המנורה על פתח ביתו, לשמור על הבית שלא יכנסו רוחות מחוץ לתוך הבית, ושיקיימו בבית מצוות.

³ היונים גזרו כתבו לכם על קרן השור שאין חלק באלוקי ישראל. מה רצו בגזירה זו. והביאור הוא שבזמן ההוא בשור עבדו לפרנסתם, אז ברובם היו עובדי שדות, והשור היה חורש ודש. ובזה שכותבים על השור מעידים שפרנסתם אינה מהקב"ה ח"ו, אולם היהודים עמדו בנסיון ומכרו את השוורים.

בשלש רגלים לירושלים ולהקריב קרבנות ולתן מתנות כהנה, לכן נתקיים עליכם שורך טבוח לעיניך. אלא אעפ"כ רוחה תמצאו בגזרה זו, והיו הצביים והאילים וכל מיני עופות טהורים באים ונכנסים לבתיהם של ישראל, לפי שהיו בלא דלתות ובאין ישראל ותופסין אותן ושוחטין ואוכלין בשר ונותנין שבח להקב"ה ואמרו ברוך הוא שהפך עצת אויבנו לטובה, שאלו היו דלתות לבתים היאך היתה כל צידה נכנסת אצלנו. **השיבם הקב"ה אתם חסתם על כבודי ולא כפרתם בי אף אני זמנתי לכם צידה.**

מעניי הישועה

... אמר להם הקב"ה אני אטהר אתכם ופתח לכל אחד ואחד מהן מעין בתוך ביתו,^ט והיו נשיהם טובלות בתוך בתיהם ונתקיים עליהם מקרא זה ושבתם מים בששון ממעניי הישועה, ונתקיים עליהם עוד מקרא זה אם רחץ ה' את צואת בנות ציון.

ביתו של השמונאי

כיון שראו יונים שאין ישראל מרגישין בגזרותיהם עמדו וגזרו עליהם גזרה מרה ועכורה, שלא תכנס כלה בלילה הראשון מחופתה אלא אצל ההגמון שבמקום ההוא. כיון ששמעו ישראל כך רפו ידיהם ותשש כחם ונמנעו מלארס, והיו בנות ישראל בוגרות ומזקינות כשהן בתולות, ונתקיים עליהם בתולותיה נוגות והיא מר לה, והיו יונים מתעללים בבתולות ישראל, ונהגו בדבר הזה שלש שנים ושמונה חדשים.

התקינו [עם ישראל] כל מי שרצה לכנס את אשתו שיהא טוחן במגרוסות על גגות של אותה חצר. וכיון שהיו שומעין קול המגרוסות והיו יודעים שכלה יש שם. והיו נכנסין בחשאי ומברכין את החתן ואת הכלה ויוצאין.

^ט בזמנינו כשיש ברזי מים בבתים קשה להבין את הנס הגלוי שבזה, שנעשה בית מרחץ בכל בית.

ועשה הקב"ה נס ולא נטמאת אחת מבנות ישראל. עד שבאת בתו של חשמונאי להנשא, ולא יכלו להסתירה מפני שהיה אביה חשוב למלכות, וכיון שהרגיש המלך שלח ההגמון לפגם אותה. ואביה וכל זקני ישראל יושבין על השלחן. וכיון ששמעה ששלח המלך בשבילה. הרהרה בדעתה ואמרה, אם אני הולכת עכשיו אצל אותו ערל יפגום אותי, ותאמרו בנות ישראל וכי אנחנו טובות מבת כהן גדול שפגם אותה ההגמון, ונמצא שם שמים מתחלל על ידי. מוטב לי למות ואל יתחלל שם שמים על ידי. מה עשתה, מסרה עצמה להריגה. ועמדה והפשיטה בגדי תכשיטיה ולבשה סמרטוטים, ונטלה כוס וקיתון של יין בידה, והיתה משקה לבני המסבה. [יש נוסחאות אחרות במדרשים, והעדפנו להעתיק בנוסח זה] מיד הרימה קולה בבכיה, ואמרה להן, אי צדיקים בני צדיקים חסידים בני חסידים, אתם מתביישין ממני מפני שלבשתי סמרטוטים ואין אתם מתביישין מהקב"ה, שאתם רוצים למסור אותי ביד ערל וטמא לטמא אותי.

הלא יש לכם ללמוד משמעון ולוי אחי דינה שלא היו אלא שנים וקנאו לאחותם והרגו כרך כשכם ומסרו נפשם על יחוד של מקום ועזרם ה' ולא הכלימם, ואתם חמשה אחים **יהודה יוחנן יונתן שמעון ואלעזר**, ו**פרחי כהונה יותר ממאתים בחור**, שימו בטחונכם על המקום והוא יעזור אתכם שנאמר כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט (ש"א י"ד)

מיד יהודה וחבריו יעצו עצות טובות. מה עשו הביאו הדס וכל מיני עצי בשמים, ועשו חופות חופות מביתו של חשמונאי עד ביתו של אותו רשע.

הלבישו הנערה בלבוש מלכות ועשו חופה של הדס מבית חשמונאי עד ביתו של הגמון ובאין כל בעלי נבל וכנור ובעלי זמר והיו מזמרים ומרקדים עד שבאו לבית ההגמון, כיון ששמע ההגמון כך אמר לשריו ועבדיו ראו אותם שהם מגדולי ישראל מזרע אהרן הכהן כמה הם שמחים לעשות רצוני ראויים הם לכבוד גדול, וצוה להוציא חוץ שריו ועבדיו.

וכיון שראה הרשע כל הכבוד שעשו לו אמר לאנשיו הללו גדולי ישראל הם ונכנסו שמחין בדת שלי, וראוי לעשות להן כבוד מיד צוה והוציאו כל איש מעליו ולא נשתייר עמו אלא יהודה וחבריו.

ושלף יהודה את חרבו והסיר את ראשו והשליכו אותה תוך מחנה היונים וכשראו כן כי נפל מלכם ברחו ויצאו, ויצא יהודה וחבריו ורדפו אחריהם [ובזזו כל אשר לו, והרגו שריו ועבדיו, ודרסו היונים והרגו מהם תלי תלים] עד גמירא חוץ מעיקר המלכות.

וישראל שהיו בעיר היו ברתת וברעד בשביל אותם בחורי ישראל. ' יצאה בת קול ואמרה "נצחו טליא דאזלו למעבד קרבא באנטוכיא" **[נצחו הצעירים שהלכו לעשות מלחמה באנטוכיא.]**

וחזרו אותו [אותן] בחורים וסגרו השערים ועשו תשובה ועסקו בתורה ובגמילות חסדים.

' המתח היה רב מאוד כי לא היו סיכויים סבירים שינצחו ורואים שזכו לנס, לבת קול יוצאת, בשביל שלא ידאגו.

גזירות מלכות יון

גזירות מלכות יון	כיצד התמודדו	כשנגאלו תיקנו כנגדן
שבת	מסרו נפשם ונחבאו והרגום ואז יצא יוחנן להלחם	
חודש		כשנצחו פרסמו חנו – כה' שיש בידם חשבון בצנעה.
מילה	הודיעו ע"י הדלקת נרות	
שלא יעסקו בתורה	עסקו בצנעה	
שלא יזכירו שמו של הקב"ה		תקנו הלל לשמי שמונת ימי חנוכה
תמיד של שחר		
שלא יכתבו כתובה לנשותיהם	הסתירו והיו מודיעים ע"י רחיים	
שכל בתולה תבעל להגמון תחילה	בתו של חשמונאי ואחיה הרגוהו	
ביטול הדלקת 7 נרות המנורה		נעשה נס מהפך שנשתייר בטהרה 7 בני חשמונאי העבירו מן העולם
ביטול שמונת ימי חג הסוכות		שמונת ימי חנוכה
לכתוב על בריח הדלת אין לנו..	עקרו הדלתות	אפשר שנרות על פתחי הבתים
כתבו לכם על קרן השור	מכרו ושחטו שוריהם	
שלא יטבלו במקוה	נעשו להם מעיינות בבתיים	
פרצו 13 פרצות בהיכל [למרוד בה']		תיקנו כנגדן 13 השתחואות [להוסיף כניעה לה']

פרק ד' יהודית

“כיון ששמע אולפירנוס מלך יונים שהרגו ההגמון שלו ואנשיו, עמד וקבץ כל הגיסות שלו, ובא למלחמה על ירושלים. והיו ישראל בפחד ובאימה גדולה, וחזרו כלם בתשובה שלמה לפני המקום, והיו רודפים אחר גמילות חסדים, והיו עוסקין בתורה יומם ולילה והיה שם הגמון ושמו עכור ואמר למלך, אדוני המלך עכשיו ישראל זהירין וזריזין הן בתורה ובמצוות, ואין אתה יכול להם כלום. מיד כעס עליו המלך. וצוה עליו ואסרוהו ותלו אותו כשהוא חי כנגד שערי ירושלים ואמר [המלך מחר] כשתפול ירושלים בידי נהרוג ההגמון תחלה והיו ישראל שואלין אותו מעל החומה מפני מה עשה לך המלך כך, חזר ואמר להם מפני שלמדתי עליכם זכות.

^א החומר שלפנינו הוא ממדרשים ידועים העתקתי מספר על התשועות ועל המלחמות. שם יש מדרש ארוך על יהודית עי"ש. וכן מביא הוספות רבות מספר יוסיפון כגון חנה ושבעת בניה שיתכן שהיה עם אחשורוש. וסוף ימיו של אותו רשע ועוד.

והיתה בירושלים אשה אחת יפה עד מאד ושמה יהודית. וכיון שראתה את ישראל שהיו זהירין בתורה ובמצוות, מסרה נפשה לשמים, אמרה אלך אנכי אצל אותו ערל שמא יעשה לי המקום נס על ידי. עמדה וקשטה עצמה, והלכה אצל שומרי הפתח ואמרה פתחו לי ואצא, שמבטחת אני בהקב"ה שעל ידי יבוא תשועה על ישראל. אמרו לה אין את מתביישת מהקב"ה, אלא שמא נתת עיניך לאותו ערל וטמא. אמרה להם חס ושלום. אין אני מתכונת לשום דבר רע שבעולם אלא לשם שמים. פתחו לה השער ויצאה. וכיון שהגיע אצל מחנה היונים, התחילה מקלסת ואומרת יחי המלך יחי המלך. אמרו לה מה טיבך בכאן אמרה להם דברים יש לי לדבר אל המלך, לכו והודיעוהו. הלכו אצל המלך ואמרו לו, נערה יצאה מירושלים שאין כיפיה, והיא רוצה ליכנס אצלך ולדבר עמך. א"ל הביאו אותה לפני, הלכו אותה לפניו.²¹

אמר לה המלך מה טיבך. א"ל אדוני המלך אבי ואחי כהנים הם נביאים הם, ושמעתי שהיו מתנבאים ואומרים אין ירושלים נופלת אלא ביד המלך ששמו אילופירנוס, [והיה המלך מאמין לאותה יהודית] עכשיו באתי אליך כדי שתתן לי אמנה. ולכל ביתי ואבי ומשפחתי מיד ויתן לה אמנה.²²

ואמר לה אם רצונך שתנשאי לי לאשה ואתן לך עד חצי המלכות. וחזרה האשה ואמרה לו, מהיכן לי רשות להנשא אפי' לאחד מעבדיך כ"ש למלך.²³ אלא עכשיו היא בנדתה ולערב אני טובלת ואעשה רצון המלך.

²¹ מעשה יהודית.

המסירות נפש לצאת מירושלים וללכת למחנה האויב, נתאר לעצמנו : יהודית הצדקת יצאה מירושלים והתקדמה לכיוון האויב היה זה מאוד מרתיע חשבה אולי נחזור ? לא עומדת לפני הצלת כלל ישראל !!! את מחשבותיה קטעה צוחה של חיל עמדו ! אל תזוזו אתם שבויים. ואמרות: אנו באות אל מחניכם, דבר חשוב לנו לומר למלך המיוחד והחכם השליט והנהדר. מי שיודע מבין שבמחנה צבאי באמצע מלחמה ארי אפשר להכנס למלך ישירות, צריך לקבל אישור של קצין מטה הביקורת, ושל מפקד החוליה ושל קצין החטיבה, וכל מיני שמות משמות שונים ושוערים שונים ומשונים, והם עלו מדרג לדרג כנראה הצמידו להם שמירה הדוקה. להיות בטוחים שלא יחבלו כלום, עד שמגיעים לדרג העליון ביותר, שם ניתן לומר מה שרוצים והממונה מחליט אם יקבע תור לראות את המלך ומתי. ולה נתן ה' חן שמיד העבירוהו על פני כולם עד אליפורנוס בלי לחשוד מאומה.

²² נשים לב : היתה זו שעת שמד והקפידה גם כשדברה לפני המלך הרשע, הזכירה שם שמים שה' הוא מנהיג את העולם ואמרה שהכל תלוי בשמירת התורה והמצוות אלא אמרה שהיהודים יפלו בידיו, מפני שאינם שומרים את תורת ה'. והתנתה עמו שהיא תוכל לאכול רק כשר כלומר שנוהרה שלא להחניף לו ולומר איזה דבר כפירה, או נגד שמירת התורה, אלא אמרה שה' ימסרם בידו כי אינם שומרים את תורתו. וכנ"ל פרט זה היה שקר שהרי כל יציאתה היתה מפני שראתה שהיו יראים במצוות. {ולא כמו שתבע את עצמו רבי אמנון בעל 'ונתנה תוקף' ע"ז שדחה את המלך בלשון ספק בעניני אמנה.}

²³ במחנה המלחמה התכוננו לאירוע חשוב מאוד, המתח הנורא מהמלחמה התחלף בשמחה וצהלה לרגל האירוע שהמלך עומד להתחתן עם נביאה משכילה יהודיה אשר ניבאה שבקרוב ינצח, ולכן ערקה מירושלים. היתה בזה בשורה מיוחדת עבורו שהרי אליפורנוס ידע שיש לו יתרון בכח על החשמונאים, ואם דאג מהמלחמה היה זה מפני הרוחניות, וההבטחה כי לא יטוש ה' את עמו. והנה נביאה יהודיה זו אמרה שה' כועס על ישראל, והיא בטוחה שהוא ינצח במלחמה, והיא כל כך בטוחה בכך עד שנמלטה למחנהו, לשמע דברים אלו שמח שמחה רבה ששוב אין לו ממה לדאוג, והשמחה העבירתו על דעתו עד שלא חשדו בה שזו חנופה.

אלא אם רצונך אדוני המלך צוה ויעבירו קול במחנה, שכל מי שרואה נשים הללו הולכות אצל המעין אל ידבר להם מטוב ועד רע. מיד צוה אותו רשע. והעביר קול במחנה כמו שאמרה לו.^{טו}

והוא מרוב שמחה עשה סעודה גדולה. וזמן כל גדוליו ושריו, ואכלו ושתו ונשתכרו. ונשתכר המלך יותר מכולם.^{טז} ונפלה עליו תרדמה ונפל כמת. וכשראו אותו שריו וגדוליו, אמרו זה לזה בוא ונעמוד ונצא מכאן, שכל זאת אינו עושה המלך אלא בשבילנו כדי שנצא מכאן ויפגים הנערה. מיד הלכו כל אחד ואחד לאהלו, ונשתייר המלך והנערה ושפחתה לבדם.

וכיון שראתה כך שהיה ישן כמת "נטלה הסיף שלו וחתכה את ראשו ונטלה את ראשו ונתנה בשק ביד שפחתה"^{יז} והלכו להן עד המעין, ולא היה רשות לאדם לדבר להן מטוב ועד רע שכך צוה המלך, ומהמעין הלכו לשערי ירושלים. אמרה להם פתחו לי השער ואכנס, שכבר עשה לנו הקב"ה נס, אמרו לה אין את

^{טו} יהודית התננה שתוכל לאכול כשר ולכן תאכל ממה שהביאה. ושתוכל לצאת ולבא ללא בקורת, למרות שבמלחמה יש ביקורת על כל צעד ושעל, ואין פטור מביקורת ללא יוצא מן הכלל, מהשר הגדול עד הטכנאי הקטן ביותר, לה תינתן רשות להיות חפשיה מכל בדיקה. אילו המלך היה חכם או לפחות לא כל כך טיפש היה תופס שצריך לבדוק שאין כאן מלכודת אולם ה' עשה נס, וקבע מיד מועד לחתונה, וי"א כעבור שלושה ימים.

^{טז} בחתונה שתה יותר ממה ששתה כל ימי חייו כיצד נראית חתונה של גוי גיבור רשע? כל בקבוק יין בקושי נפתח וכבר התרוקן לגרונו הנחר שזה עידן ועידינים לא בא יין לקרבו ואולי כדרך שיכורים ניפץ את הבקבוקים הריקים על כל הנקרא בדרכו, וכך פותחת לו אותה יהודית צנועה כדי יין ובקושי יש לו זמן להמתין עד שהכד נפתח, וכבר רוקן אותו לגרונו, ולסיום מנפץ אותו לקול תרועת עבדיו השיכורים, הריקודים וההשתוללות הלכו וגברו, הוא לא שם לב שהוא אוכל גבינה ונהיה צמא ושותה ואוכל ושותה עד שכבר לא היה מסוגל לזוז מרוב יין, היא הרגישה בחילה ממעשיו של הרשע המפוטם אבל פיטמה אותו יותר ויותר, עד שנהיה ספוג היטב ביין ורווי כהוגן, הראש שלו החל להסתובב לכל הכיוונים הלך חוזר, חוזר הלך, ימין שמאל והראש נפל, רגע עוד חצי חבית, ונרדם שמח. הניחו את השיכור לישון באהל שלו, וסגרו את הבית. מזל טוב.

^{יז} כיצד נראה בית של מלך במחנה מלחמה? שהוא המקום בו יש את כל המפות והאבזרים החיוניים, אין ספק שבחוף מפטרים שומרים יומם ולילה. טבעות טבעות של שומרים עם נשק דרוך, מביטים לכל כיון וקשובים לכל רחש. באהל פנימה ניצבה לפני ה' יהודית הצדקת ושפכה את ליבה בתפילה לה'. מתכוננת להערים באומץ על כל החיילים, היא בדקה שאין אף שומר ששומר בפנים הבית, התקרבה אל החרב, שכנראה היתה תלויה עליו, חשבה פעם אחרונה על צעדה היא יודעת שיש סיכויים רבים שהוא יתעורר או ישמיע רעש ואלו הדקות האחרונות של חייה, וסופם של היהודים במצור. היא בטוחה ומזומנת לכך שאם יתפסוה יוציאו את נשמתה ביסורים הנוראים שקיימים עלי אדמות. ובטחה בה' בבת אחת כרתה את ראשו בלי שהתעורר. עטפה את ראשו כהוגן שלא יראה כל כתם. להסיר כל חשד הסתירה את פחדה.

^{יח} היציאה: בשקט ובחיוך שליו של כלה פתחה את דלת האהל. כנראה לעיניה ניצבו עשרים שומרי ראש גברתנים וגיבורים. ואמרה מזל טוב לכל העם היוני יחי המלך אליפורנוס לעד, יחי המלך הבלתי מנוצח. ועוברת על פניהם, לנגד עיניה ניצב לגיון נוסף של שומרים, וביניהם שר רב מעלה, אולי הוא ירגיש משהוא, אולי יש כלבי גישוש אולי הוא יתעקש לפתוח את תיקה? ואולי סתם חייל גנב יפר את ההוראה שלא לנגוע בה, הסכנה לא חלפה, שהרי אם יגלו במועד את שעשתה יתארגנו מהר למצוא מחליף רע מקודמו, ולא הרוויחו מאומה, וכך עברה את כל המחנה הכביר תוך שהיא מברכת את כולם. מקבלת מסרים למלך, מזמינה ביקורים לשבוע ימים. מאחלת לכולם שימצאו כלה נאמנה כמוה ושלכל הגוים יהיו רק שידוכים כאלו אם משהוא ביקש להציץ בתיקה הזהירו אותו, שהיא תספר לאלפורנוס וזה יסיר את ראשך מעליו. [הם לא ידעו עד כמה שהוא קרוב אליהם] וכך עזבה את המחנה, ירדה לנהר, ומשם עלתה מיד לירושלים, בכדי שיספיקו לתכנן תקיפה כראוי.

מתביישת מהקב"ה, לא דיך שהלכת וקלקלת עם אותו רשע ערל וטמא, אלא את רוצה ליכנס בעלילה ולאבד אותנו ונשבעה להם והראתה להם הראש של מלך. ולא היו מאמינים לה עד שהראוהו הראש לעכיוור ההגמון של מלך, שהיה נגד שערי ירושלים בשביל שלמד זכות על ישראל ואמר להם אמת הוא שראשו הוא. מיד פתחו לה את השער ונכנסה, ושמחו ישראל שמחה גדולה, ונתנו שבח להקב"ה וכיון שעלה עמוד השחר, נתקבצו ישראל בבתי כנסיות ובבתי מדרשות והתפללו, ואח"כ יצאו עליהם ואמרו בקול גדול שמע ישראל וכו'.^ט וכששמעו מחנות יונים נבהלו ונזדעזעו. ואמרו מה זה שמא למלחמה באים עלינו הלכו אצל המלך להודיעוהו.^ז ומצאו אותו הגוף מכוסה בלא ראש. באותה שעה רפו ידיהם ולא עצמו כח, והפכו לנוס איש לדרכו ורדפו ישראל אחריהם והרגו עד אין מספר. ומי שעשה לאבותינו נסים ונפלאות הוא יעשה עמנו נסים בעת הזאת במהרה אמן סלה.

פרק ה' מלחמה שלישית

ויען בגרים ויאמר אל אנשיוכוס המלך הן אתה שמת טעם לבטל מהם את השבת חדש ומילה נבל תבל אתה וכל העם אשר ברגליך אשר אם ילכו כל העמים וכל הלשונות לא יוכלו לעמד בפני ה', בני מתתיהו כ"ג מאריות גברו ומנשרים קלו.

ועתה המלך עצמי תיטב עליך ולא תלחם במתי מעט פן נהיה לבוז וקלון לעיני כל העמים ומלכי ארץ וכל לאומים, אם על המלך טוב יכתב ונשלוח ספרים בכל מדינות מלכותך ויבואו כל שרי עם ועם ולא ישאר מהם עד אחד. ויעש המלך כדבר בגרים ויבואו מכל מדינות המלך שרי עם ועם אלפים ורובבות חילות חלוצי צבא, וכאשר ראה בגרים כי כביר מצאה ידו וחיילים יגבר ורב מאד מחנהו אין חקר ואין מספר קם

^ט עם בוקר ניתן האות, והחלו בירושלים לתקוע בשופרות מלחמה, בדיוק ביום הזה למחרת החתונה. הגדולה, איזה צירוף מקרים לא מתאים, החיילים הסתכלו אל מפקדיהם ואלו חיפשו לראות את ראש מלכם נזקף בראש מחניהם ומחלק פקודות כמימים ימימה. תרגולים רבים נעשו, ובודאי נלקח גם בחשבון כל תרחיש, צפוי או לא. אכן לא היה צבא מאורגן כצבא יון איש איש על משמרתו מהמלך ועד קטן. חוץ ממחליף למלך שלא היו מממנים בכדי למנוע מרידה, הצבא כולו היה מורכב סביב המלך.

^ז היתה בעיה, המלך לא התעורר. דפקו על הדלת: יהודית, פתחי, העירי נא את מלכינו הרם, אליפורנוס חוש נא והתעורר, היום הקרב המכריע, והנה כבר ירושלים בידינו כנבואת יהודית. אכן צדקה היא בדבריה שהסוף קרוב. אולם המלך לא התעורר, ודפקו על החלונות ועל כל הפתחים והוא לא התעורר. אויה כנראה השתכר לו לגמרי, זו לא היתה הצגה כנראה השתכר באמת, יותר לא ניתן לו להרבות בשתיה במלחמה. ערכו התייעצות מהירה והחליטו להכנס להעירו פתחו את הבית והכל על מתכונתו, פסעו מחדר לחדר, עד חדר השינה שלו, משמע ישן הוא עדיין. הדלת נפרצה איזה פחד אם הוא ימצא שר באהלו הוא יחרוץ את עונשו מידית, נכנסו לחדרו, הנה הרגלים: ישנם, איזה גיבור !!! הידים אימתניות, איזה פחד !!! אך אויה הראש !! הראש לא נמצא, שמא נפל תחת המיטה? יהודית, יהודית המלכה הטובה, בואי מהר, מה אירע לך? היכן את ??? אוי אבוי היא גנבה לו את הראש, היא גם מלאה את כל גופו חבורות, מכף רגל ועד ראש אין בו מתום, היא רוצחת, בוגדת, היא אויבת, איך היא יצאה ללא שראינו, בחלחלה אדירה התפרסם במחנה שכל מי שחייו יקרים לו שיערוק ויברח, אולי יזכה להינצל. ובני ישראל באו לבית המקדש והודו לה'.

שנית ויבוא ירושלים ^{כא} ויצר עליה הוא החל לחרף מערכות אלקים חיים ומלך עולם, ובקע החומה וינתק וישבר במקדש י"ג פרצות, ויחשוב בלבו לאמור הפעם הזאת לא יוכלו לי כי רב חילי וכי כביר מצאה ידי.

א"ר יצחק בר נחמני אלף וס' רבוא גיסות באו עם בגריס הרשע ואמר לישראל שוטים אתם שתעשו מלחמה עם חיילים שאין להם שעור,

אם תאמרו אלקיכם יביא מבול כבר נשבע שלא יביא מבול לעולם, ואם גבריאלי יעמוד בנו לשרף אותנו כמה שנעשה לסנחריב הרי אנו סכים עצמנו בדם חזיר ובש"ז של סוסים ולא יגעו בנו.

נשאו ישראל עיניהם למרום ויאמרו לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד שלא יתבזה בגויים ח"ו עכשיו יאמרו אין לאלוקיכם עצה אחרת ובך כתיב גדול העצה ורב העלילה. אמר הקב"ה חייכם מחשבתי גדולה משלכם, כי לא יטש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב.

א"ר יצחק ששים רבוא אלף גיסות הוו וכל אחד מהם היה לו אלף איש תחתיו ^{כב} שבאו עם גליסקס הרשע להלחם עם בית חשמונאי והיה אומר אותו הרשע מה לנו לירא? הם שנים עשר כנגד חיל גדול! שמה תאמר אלקיהם יוציא כוכבים ממסילות ויעשה מלחמה עמנו ושוודדים ואתנו כדרך שעשה הם סיסרא, **הרינו סכין עצמנו בדם חזיר ובש"ז של סוס שאין נוגעים אותנו.**

ואם תאמרו יביא מבול, **כבר נשבע בשמו הגדול שלא יביא מבול לעולם.** אם תאמרו ישלח נחשים ועקרבים ודובים כדרך שעשה בכותיים, **הרי אנו רוכבים על פילים שאין חיות נוגעות בהם.**

והיו ישראל עומדים בתפלה ואמרו רבש"ע גלוי וידוע לפניך שלא עמדנו להלחם כנגדם אלא בעבור שמך הגדול שלא יתבזה בגויים, ואם אינך עושה נס על ידינו יאמרו אין לו עצה, וכתוב בך גדול העצה ורב העלילה.

באותה שעה היו ישראל מצפים להרי מזרח אולי יבוא להם גויים פרסיים לעזרם, ואז חרה לו למתתיהו כ"ג וא"ל לחשמונאי ולא כתיב ארור הגבר אשר שם בשר זרועו ומן ה' יסור לבו וברוך הגבר אשר יבטח

^{כא} בגריס בא אחוז בטירוף נקם, כחית טרף המסוכנת ביותר. הוא גם היה ממולח יותר וידע היטב את אשר רוצה לעשות. להודיע קבל עולם ומלואו אם יוון מושלים על כל העולם אז כל העולם עומד נגד החשמונאים. לומר לקבוצת החשמונאים מה אתם חושבים שבאמת תהפכו את כל העולם? עשיתם מרד, חשבתם שאנטיוכוס הוא צחוק, כעת בא סופכם, להתיוון או למות. ה' במלחמה כזו במים לא יתערב כמו שהבטיח במבול. מה עוד יש, אש? אנחנו חסיני אש. ואם יביא עלינו חיות זה רק יהיה מזון לפילים האבירים שלנו שאין כמותם בכל העולם.

^{כב} שש מאות ואחד מליון חיילים נגד שנים עשר זה הפשט רבים ביד מעטים. למעלה מארבעים מליון [40,000,000] נגד כל חשמונאי.

בה' וגו' ^כ א"ל יפה אמרת אני וז' בני ואתה וג' בניך הם י"ב כנגד י"ב שבטי קה' עדות לישראל ^כ **מובטח**
אני בהקב"ה שיעשו לנו נסים ונפלאות, ויצומו, וילבשו שק ואפר, לבקש רחמים מלפני אלקי השמים -
 עזרם ומגנם של ישראל.

וככלות להתפלל קמו מכרוע על ברכם לפני ה' עצמו עשתונותם מנשרים קלו מאריות גברו וילחמו בעמים
 ויהרגו בהם הרג רב.

מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ואמר שתקו בני, התיצבו וראו נקמת ה' אשר יעשה בגויים, והביא כל
 השרים (שרי מעלה) של שבעים אומות ואמר להם כל אחד מכם יהרוג את שלו מן החיל של אותו רשע
 ואם ינוס אחד מהם הרי נפשו תחת נפשו, שנאמר ביום ההוא יפקד ה' על צבא מרום במרום וגו'. מיד ירדו
 לארץ וכל יוני שהיה חץ על קשתו לזרק בישראל היה המלאך מחזירו ונועץ בלבו, שנאמר קשת גבורים
 חתים וגם חרבם תבוא בלבם. והיו בני חשמונאי רואין זה את זה ^כ ואמרו ה' ילחם לכם ואתם

כו

א"ר יצחק בר נחמני באותה שעה תפס הקב"ה ע' שרים של מעלה משרי אומות העולם ורצע אותם במרצע
 של אש ואמר הרגו איש את קרובו ואם ימלט אחד מהם נפשכם תחת נפשו.
 וכשהיו היונים מורים חצים וחרבות באו המלאכים ונעצו אותם בלבם של היונים, הוי חרבם תבוא בלבם
 וקשתותם תשברנה. והיו בני חשמונאי רואים הנסים ואמרו ה' ילחם לנו. ^כ

^כ ישראל ציפו לישועת ה' שיבא איזה חיל לעזרם, בכדי לאזן ולו במעט את הפערים שלא יהיו עשרות
 מליונים נגד כל אחד, והיה להם סיבה טבעית לצפות לעזרה מהמדינות המתנגדות לכיבוש, חרה לו הדבר
 למתתיהו: זה ארור! זו כפירה! הרי לה' הישועה!!!
 שואלים מדוע הנס של חנוכה הונצח על נס השמן ולא על נסי המלחמה הנוראים. והתירוץ שבמלחמה
 אמנם היו ניסים גלויים, אולם אחר כמה דורות יוכלו להתווכח על כך, [ואולי אפילו לפתוח קבוצת
 בריונים נבוכי דעת שתקרא על שם המכבים הקדושים] אולם על נס השמן לא ניתן להתווכח שהוא נס
 גלוי היפך הטבע.

^כ וצ"ע היכן היו עוד מאתיים חסידים מהמלחמה הראשונה, ויתכן שבלחמה זו נרתעו לגשת בעצמם
 להלחם, ובדוק ביוסיפון.

^כ פירוש הם ראו את המלאכים שבאים לעוזרם [יש שפירש נוסעים לפניהם בסוסי אש].

^כ **הניסים גרמו לחיזוק האמונה וזה גרם לחיזוק העבודה**

בנוסח על הניסים יש לבאר כפי שאכן נראה מהנוסח שכל המגמה היתה הכנה לשלב הגמר: **ואחר כך באו
 בניך וכו'.** והביאור שכל עוד שסמכו ישראל על משהו גשמי בעולם, הדלקת הנרות תהיה בהתלהבות
 אבל זה לא הכל ישנם עוד דברים בעולם, אולם כאשר עברו את האותות ומופתים של המלחמה, כאשר
 נוכחו שאין עוד מלבדו, כשראו בעיניהם כיצד כל חיילות העולם התמוגגו מול שערי ירושלים, וכל שאר
 נסי המלחמות. אחר כן כשנוכחו שאין טבע בעולם הגיעו למסקנה שאוי לו לנשען על טבע העולם כי כל
 מה שיש בעולם הוא רק עבודת המקום ית"ש. אז באו לדביר ביתך ועבדו את השי"ת במסירות נפש בלי
 לצפות לשום דבר אחר. ותקנו מה שנתרשלו בעבודה. [עיי' בב"ח הובאו דבריו להלן במאמרים]
 [הגר"י ניימן מביא בשיחותיו על חנוכה קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. באופן זה אדם לפעמים
 יכול להרגיש שמזונו מוכן לו ואינו נס, לכן אומר שהכל ניסים ואפילו הטבע הפשוט שהוא מזונותיו של
 אדם הוא נס כקריעת ים סוף].

^כ **מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים.** ש. כיצד באמת החלשים והמעטים ניצחו את הגיבורים
 הרבים? ת. מסרת! ה' מסר אותם במתנה! בנס - "מסרת"!
 וכמו שמשנה רבנו שאל מי יכול להקים את המשכן אמר הקב"ה תעשה כאילו שאתה מקימו ויקום מאליו.

וכל מלך ומלך מהמלכים שנהרגו היו באים המלאכים ומבזבזים ממונו והטילו לבתיהם של ישראל שהם לא היו יכולים לטל את השלל מפני החללים, ואת חילותיהם מהם **שרפו בני ישראל** ומהם **דקרו בחרב** ומהם תלו על העץ ובגרים הרשע **שרפו בני ישראל באש**.

ואז אנטיוכוס המלך כאשר שמע אשר נהרג בגרים וכל שרי החיל אשר עמו וינס במדינת הים והיו כל מוצאיו אותו אל המקום אשר בא שמה מורדים בו וקוראים אותו הבורח.^כ

תניא **שלוש שנים לא היה אדם יכול לעבור שם מפני ריחם**, ושבע שנים זרעו ישראל שדותיהם וכרמיהם בלא זבל מדם שלהם, **ועשרים ושלוש שנים הסיקו ישראל מרמחיהם וקשתם**, ועליהם אמר הכתוב שם רשעים ירקב, ועל בית חשמונאי וכיוצא בהם זכר צדיק לברכה. ואח"כ באו בני החשמונאים למקדש ויבנו השברים הנשברים ויסגרו הפרצות ויטהרו העזרה מההרוגים והטומאות,^{כט} ויבקשו שמן זית זך להדליק את המנורה ולא מצאו כי אם צלוחית אחת אשר היתה חתומה בטבעת הכ"ג וידעו כי טהור הוא

והיה בה כשעור הדלקת יום אחד, ואלקי השמים אשר שכן שמו שם הניח ברכה בו והיו מוצאים כל לילה ולילה אחר עריכת הנרות האסוך מלאה שמן והעלו הנרות ממנה שמונת ימים, ועל הצלתם ועל נס האסוך ההוא קבלו וקימו **היהודים עליהם ועל זרעם להיות עושים שמונת ימי חנוכה בהלל ובהודאה בכל שנה ושנה וזכרם לא יסוף מזרעם**.

ברוך הרב את ריבנו והנוקם את נקמתנו והמשלם גמול לכל איבי נפשנו,^ל **ברוך הקל המושיע**.

חנוכה ושבעת בניה

בזמן חנוכה שמסרו נפש זה הזמן ללמוד את זה ולהכניס בקרבנו רצון מתי יבא לידי דבר זה ואקימנו.

פעם אחת תפסו היונים אשה ושמה חנה, ולה שבעה בנים.

הביאו אותה ואת בניה לפני המלך אנטיוכוס הרשע.

הביאו את הבכור לפני המלך אמר לו המלך השתחוה לצלם! אמר להם: כתוב בתורה: "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני!" - לא אשתחוה!

צוה המלך להרגו, הוציאוהו והרגוהו.

^כ ביוסיפון מאריך מאוד לתאר את סופו המר של אנטיוכוס הרשע שנשחף בשרו מעליו, ויצא ממנו ריח רע, עד שברחו ממנו עבדיו ועזבוהו, ונפל מעל העגלה ומת.

^{כט} כוחם של עם ישראל הוא העבודה והמצוות! וכמו שאמר המומר יש להם מצווה אחת שמעמידה אותם, וזה הקרבנות, וזה הדלקת הנר שכל זמן שהם קיימים תמיד הם עומדים, וכן קיום המצוות וכמו שיהודית אמרה לאליפורנוס. וכשניצחו והשיבו את העבודה זה היה הנצחון.

[משל למה הדבר דומה, להבדיל לסיפור של המכשפות שהרג רבי שמעון בן שטח, שידעו שכוחם הוא שעומדים על האדמה ועושים כישוף, וברגע שניתקו מן הארץ אבד כוחם]

^ל ש. על מה מתפללים אנו בחנוכה?

ת. אנו שמחים בחנוכה בית המקדש אולם היום שוב חרב בית המקדש ואנו מתפללים שיהיה בזמנינו חנוכה, שנזכה שה' ישיב לנו את העבודה!!

הביאו את הבן השני לפני המלך. אמר לו המלך: השתחוה לצלם! אמר להם: כתוב בתורה: "אנכי ה' אלקיך!" - לא אשתחוה!

צוה המלך להרגו, הוציאוהו והרגוהו.

הביאו את הבן השלישי לפני המלך. אמר לו המלך: השתחוה לצלם! אמר להם: כתוב בתורה: "לא תשתחוה לאל אחר!" - לא אשתחוה!

צוה המלך להרגו, הוציאוהו והרגוהו.

הביאו את הבן הרביעי לפני המלך. אמר לו המלך: השתחוה לצלם! אמר להם: כתוב בתורה: "לא תעשה לך פסל וכל תמונה!" - לא אשתחוה!

צוה המלך להרגו, הוציאוהו והרגוהו.

הביאו את הבן החמישי לפני המלך. אמר לו המלך: השתחוה לצלם! אמר להם: כתוב בתורה: "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד!" - לא אשתחוה!

צוה המלך להרגו, הוציאוהו והרגוהו.

הביאו את הבן השישי לפני המלך. אמר לו המלך: השתחוה לצלם! אמר להם: כתוב בתורה: "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד." - לא אשתחוה!

צוה המלך להרגו, הוציאוהו והרגוהו.

נשאר רק הבן השביעי, הקטן מכולם. הביאוהו לפני המלך.

אמר לו המלך: בני, השתחוה לצלם. אמר לו: חס ושלום! כתוב בתורה: "ה' ימלך לעולם ועד!"

אמר לו המלך: ראה, אחיך הרוגים לפניך. הריני משליך את טבעתי לארץ לפני הצלם. שחה והגבה אותה, כדי שיאמרו הבריות: שמע לקול המלך!

אמר לו הנער: לא! אינני רוצה שיטעו לחשב חלילה, כי השתחוותי לצלם. מיד צוה המלך להרגו.

ראתה חנה כי כל בניה נהרגו, נפלה על בנה הקטן ואמרה: בני, לך אצל אברהם אבינו ואמור לו: כך אמרה אמי: אתה עקדת מזבח אחד, ואני עקדתי שבעה מזבחות.

עלתה חנה לגג, נפלה ומתה.

יצאה בת קול ואמרה: "אם הבנים שמחה".

תירוצים על קושית הבית יוסף

הבית יוסף מקשה מדוע תקנו חכמים שמונה ימים לחנוכה, והלא נס פך השמן לא היה כי אם שבעה

ימים בלבד, שהרי היה שמן ליום אחד בלי נס? [וכן הקשה בתוס' הרא"ש ובמאירי שבת כא:]

ומתירן שלושה תירוצים:

א. שמונה חלקים

השמן שבפך חולק מלכתחילה לשמונה חלקים שווים, כדי שיוכלו להדליק את המנורה לזמן קצר בכל ערב, ונעשה נס שמאותה כמות שמן מועטה דלקה המנורה כל הלילה, וכך היה בכל שמונת הימים. [ב"י]

ב. הפך נשאר מלא

אחר שמלאו שמן במנורה כשיעור, נשאר הפך מלא שמן שבתחילה, וראו את הנס כבר ביום הראשון. [ב"י]

ג. הנרות נותרו כל יום מלאים

ביום הראשון הוריקו את כל השמן שבפך למנורה, ונרותיה דלקו כל הלילה, ולבוקר היו נרות המנורה מלאים שמן וראו את הנס כבר ביום הראשון. [ב"י]

ד. מציאת הפך

מציאת פך שמן מוצנע שנשמר בטהרה, נחשבת לנס בפני עצמו, וזכר לנס קבעו להדליק נר ביום הראשון. [ספר האשכול]

ה. זכר לחנוכת המשכן

היום הראשון הוא זכר לחנוכת המשכן שסיימו את בנייתו בכה' בכסלו [ב"ח]

ו. זכר לחנוכת בית חשמונאי

היום הראשון הוא זכר לחנוכת בית חשמונאי, שהיוונים ביטלו את עבודת בית המקדש, ובכה' בכסלו חזרה העבודה. [כגון הדלקת המנורה שהתבטלה 35 שנה] ושבעת הימים הם זכר לנס פך השמן. [שלטי הגיבורים וכן בב"ח]

ז. נס הנצחון

ביום הראשון מדליקים אנו נר חנוכה לזכר נס הנצחון במלחמה, ושאר שבעת הימים לזכר נס השמן. [פרי חדש]

ח. בכדי שהברכה תחול

בספר הזוהר נאמר, שאין הקב"ה עושה נס אלא על דבר שקיים כבר בעולם, שאין הברכה שורה על כלי ריק. [כמו בכד של השונמית שאלישע שאל אותה מה יש לך בבית] נמצא לפי זה שבחילה הראשון לא כלה כל השמן, אלא נשתייר ממנו מעט בכדי שיהיה לברכה על מה לחול, הרי שגם בחילה הראשון היה נס. [טורי זהב סימן תר"ע ס"ק א']

{ומבאר החת"ס את הפסוק נתת ליראיך **נס להתנוסס** [תהילים ס'] להשאיר פך אחד כדי להתנוסס ניסים הרבה של שבעת הימים.}

ט. ההתאמצות ביום הראשון היא הסיבה שזכו להיות ראויים לנס

לזכות לנס צריך זכות ביום הראשון התאמצו להדליק ובזכות המסירות נפש למצות הדלקת הנר ביום הראשון זכו לנס כל שבעת הימים. לכן מדליקים אנו גם כנגד היום הראשון שע"י שהתאמצו להדליק מיד ביום הראשון וטרחו מאוד לחפש שמן עד שמצאו, זכו אחר כך לנס משמים.

[מסופר על אחד הצדיקים האמיתיים בדור הקודם שפעם אחת לא נראתה הלבנה לקדש עד אמצע החודש, ונעשה לו נס ונתפזרו העננים ויכל לקדש, והסבירו שלא כל אדם זוכה לזה, אלא הוא שכשהיה באפשרותו שכר מטוס ועלה על העננים וקידש את הלבנה, אדם שזה כל כך חשוב לו זוכה גם שיעזרוהו משמים.]

י. נס באיכות ולא בכמות.

רבי חיים מבריסק הקשה אפילו שהיה נס האם מותר להדליק נרות המנורה משמן של נס? הרי זה לא שמן מזית ואם כן זה פסול להדלקה? וכמו שכתב הרד"ק שהשמן של אלישע היה פטור ממעשרות. ואומר שחייבים לתרץ שאכן השמן לא התרבה, אלא שנתעצם כח השמן שדלק בלי להגמר, [נס באיכות השמן ולא בכמות.] ואם כן כבר ביום הראשון היה נס.

יא. כדי שתהיה המנורה שונה מבית המקדש - עם שמונה קנים.

בשולחן ערוך יורה דעה (סימן קמ"א סעיף ח') נפסק: "לא יעשה... מנורה תבנית מנורה (שהיתה במקדש) אבל עושה של חמשה קנים או של שמונה אבל שבעה לא יעשה, אפילו משאר מיני מתכות, ואפילו בלא גביעים וכפתורים ופרחים, ואפילו אינה גבוהה שמונה עשר טפחים". [מקור האיסור הוא מהפסוק [ויקרא י"ט,ל'] "ומקדשי תיראו"]. מעתה אם היינו קובעים את חג החנוכה שבעה ימים כימי הנס, היו האנשים נכשלים ועושים מנורה בת שבעה קנים, לכך הוסיפו חכמים וצרפו יום נוסף לימי החנוכה ותקנו להדליק נרות שמונה ימים.

יב. כנגד שמונה ניסים ונפלאות :

1. רבת את ריבם. 2. דנת את דינם. 3. נקמת את נקמתם. 4. מסרת גיבורים ביד חלשים. 5. ורבים ביד מעטים. 6. וטמאים ביד טהורים. 7. ורשעים ביד צדיקים. 8. וזדים ביד עוסקי תורתך.

רבת את ריבם.	דנת את דינם	נקמת את נקמתם	מסרת גיבורים ביד חלשים.	ורבים ביד מעטים.	וטמאים ביד טהורים.	ורשעים ביד צדיקים	וזדים ביד עוסקי תורתך
8 ניסים							

יג. היום השמיני הוא להודאה על הטבע שהוא גם נס !

תשובה ידועה יש [החת"ס רבי לייב חסמן, רבי משה פיינשטיין ועוד] על פי דברי הרמב"ן בסוף פרשת בא שאומר : מן הניסים הגלויים אדם מודה בניסים הנסתרים שאין לאדם חלק בתורת משה עד שיאמין שכל דברינו ומקרינו כולם ניסים הם ... וזהו עיקר התורה.

כמו אצל אאע"ה שהציץ עליו בעל הבירה ואמר אני הוא בעל הבירה, כך אצלנו חנוכה מציץ מימי השגרה ומכריז ומודיע שהקב"ה בעל הבית בעולם.

ולפי"ז קיבלנו תשובה למה צריך שמונה ימים : כי צריך שבע ימים כנגד הנס ועוד יום אחד להודות על כל הטבע הרגיל בעולם שגם הוא נס ולפרסם את הנס שגם הוא שייך להקב"ה.

על הפסוק וילכו בתוך הים - ביבשה מבאר הנועם אלימלך שלמדו שגם ביבשה אפשר להרגיש שהולכים בקריעת ים סוף.

יהודים יוצאים מחנוכה אנשים אחרים ממה שנכנסו לחנוכה, לא חוזרים לשגרת החיים וההשתדלות בעולם, כי העולם הפשוט לא קיים כלל "כולם ניסים".

יד. להודות על ההשגחה הפרטית שיש לישראל שמובטחים שלא יחסר למחר.

בני ישראל אכן ביום הראשון שפכו את כל השמן ולא נזקקו לנס, וקשה מדוע אכן לא חילקו את השמן לפי ימים כיון שלא היה להם שמן נוסף ? אלא החשמונאים היו צדיקים וכיון שאמרה התורה להעלות נר תמיד שמו בטחונם בה' ולא דאגו דאגת מחר !!! והוא הנס שמקיים את ישראל בכל הדורות שעושים באמונה ואינם מהרהרים. וזכר לאמונה הגדולה הזו שיש בעם ישראל אנו מדליקים נר נוסף להודות על זאת שאנו מובטחים שה' משגיח על כל אחד מישראל. [מובא בספר התודעה]

טו. כנגד שמונה ימי חג הסוכות

ישנו קשר בין ימי החנוכה לחג הסוכות :

במדרש כתוב ועמד הקב"ה וקבע להם שמונה ימי חנוכה שלא היה מועד עד עכשיו אמר הקב"ה אתם חשבתם לעקור... ושמונה ימי החג [שבסוכות יש הלל והודאה לה'] הנני מביא עליכם שמונה ימים...

אתם אמרתם שכל מי שיזכיר את שמי ידקר בחרב - אני קובע הלל לשמי שמונה ימי חנוכה ועליהם אמר דוד למנצח על השמינית. [כנגד כל פרצה של היונים - תיקנו ישראל השתחואה. כנגד איסור להזכיר שם שמים - תיקנו הלל והודאה. וכנגד הנסיון לעקור את ימי הסוכות - תיקנו שמונה ימי חנוכה.] הרוקח אומר שמסיבה זו נסמכו בתורה פרשת אמור חג הסוכות והדלקת המנורה.

טז. כנגד החג הארוך ביותר

אחרים מתרצים בפשטות חז"ל קבעו חג ארוך כנגד החג הכי ארוך שישנו.

יז. כנגד מצות מילה

שבע ימים הם כנגד שבעה ימי שבת שרצו לבטל והשמיני כנגד מילה שגם רצו לבטלה ולכן מדליקים שמונה ימים. [שלטי הגיבורים בשם בעל העיתים]

יח. חלקו את הפתילות לשמינית מהרגיל.

קשה מדוע רק בחנוכה מצאנו מהדרין ומהדרין מן המהדרין ?

עוד קשה שיש דין שהרוצה להדר במצוה יוסיף עליה עד שליש, ואילו בנר חנוכה אנו מהדרין להדליק נרות רבים שזה יותר משליש?

ותירץ הבית הלוי שהנס היה שפתילות דקות האירו כעבות וממילא הנס היה גם ביום הראשון. ואלו דבריו: עיקר הנס היה רק משום הידור מצווה ולא משום עיקר המצוה שהרי היה בכך להדליק לילה אחת והרי היו יכולים לעשות פתילות דקות ביותר שתהיה הפתילה חלק שמינית ממה שהיה רגיל להיות בכל יום, והיה מספיק לשמונה ימים והיה מקיים את עיקר המצוה, שהרי אין שיעור לרוחב הפתילות, וכל הנס היה רק משום הידור מצווה שהנס היה שאפילו שביום הראשון עשו פתילה דקה היו הנרות יפים כמו שהיו מקודם ועל כן תיקנו חכמים במצוה זו הידורים יותר מבכל מצווה.

יט. הנס היה שצלוחית זו היתה עם שמן זית זך

קשה מדוע היה חתום הכהן גדול על הצלוחית וכי הוא חתם על כל צלוחית? ומתרצים שהחשמונאים מצאו שמן שהכין הכהן גדול לחביתי כהן גדול שהיה עליו להביא בכל יום ולכן חתם. והנה לחביתי כהן גדול כלל לא היה צריך שמן זית זך, אולם הוא הידר לקחת שמן זית זך, נמצא שכל נס השמן היה תוצאה מהידור ולכן כל כך מהדרין במצוה. ולפי זה מתרצים שהיום הראשון עצמו היה נס שהכהן גדול הידר והכין צלוחית עם שמן זית זך.

ולמדים אנו מכאן שכל החנוכה נעשה על הידור במצוות וצריך להדר בחנוכה בכל המצוות

כ. השמן נעשה צלול

יש אומרים שהצלוחית היתה למשיחת כהנים גדולים והיו מעורבים בה שאר הסממנים, ונעשה נס שנעלמו שאר הסממנים ונעשה השמן זך.

תירוצים בפשיטות:

כא. אפילו יום אחד

הר"י פיק והנצי"ב מוולז'ין נחלקו בגירסת השאלות האם גורסים ולא היה בה להדליק אלא יום אחד או אפילו יום אחד, ולגירסת אפילו נופלת השאלה מאליה.

כב. שמונה ימים פינו את ההיכל

החשמונאים פינו את ההיכל וטיהרו את המקדש במשך שמונה ימים עד כ"ה בכסלו ולזכר זה עשו שמונה ימים.

שכתוב במגילת תענית [פרק ט'] ומה ראו לעשות חנוכה זו שמונה ימים והלא חנוכה שעשה משה [חנוכת המשכן] לא עשה אלא שבעה ימים?

אלא בימי מלכות יוון נכנסו בית חשמונאי להיכל ובנו את המזבח, וסידוהו בסיד ותיקנו בו כלי שרת, והיו מתעסקין בו שמונה ימים, אמור מעתה שחנוכה שאנו עושים לא על חנוכת המנורה בלבד, אלא יש בה גם חנוכת המזבח וחנוכת כלי שרת חדשים שבית חשמונאי גנזו אבני המזבח ששיקצו היוונים לעבודה זרה ובנאו מזבח חדש ועשו כלי שרת חדשים וחנוכם.

[וכן במשנה מסכת מדות [א. ו.] נזכר שגנזו את אבני המזבח לשכה מזרחית צפונית בה גנזו בני חשמונאי את אבני המזבח ששקצום מלכי יון. וברע"ב מפרש שהקטירו עליו לעבודה זרה.]

אולם בגמ' נזכר שעשו שמונה ימים על נס דליקת המנורה ולא על שטיהרו את בית המקדש שמונה ימים.

כג. כנגד משך ימי בעירת שמן הפך

הפך שבו נעשה הנס דלק 8 ימים וכנגד זה אנו מדליקין 8 ימים. [אע"פ שלא כל הימים היה בנס.]

שלושה חידושים למרן בעל החתם סופר

כד. שיסתדר עם חשבון התאריך בחודש

החתם סופר מתרץ שבשנה של הנס היה כסלו חסר נמצא שהיום האחרון של חנוכה היה ב' טבת, ורצו שכל שנה ושנה סוף חנוכה יהיה גם בתאריך זה [כדכתיב בחג המצות עד יום האחד ועשרים לחודש בערב] והיות ויש שנים שכסלו מלא לא רצו לתקן פעמים 7 ופעמים 8 והוצרכו לתקן 8 ימים כל השנים. ואומר זה נלענ"ד נכון יותר מכל מה שנאמר בזה.

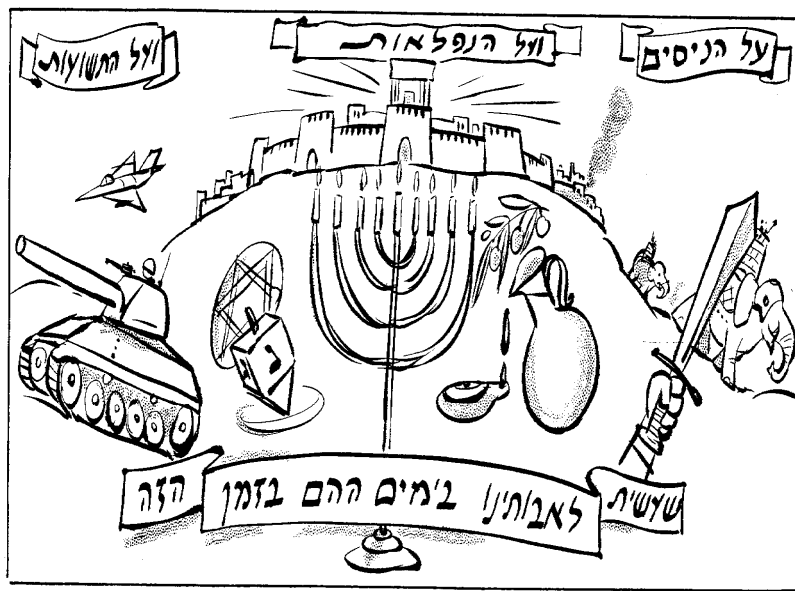
כה. הנרות בבית המקדש לא כבו

עוד מחדש החתם סופר שהנרות דלקו שמונת ימים ברציפות גם בימים, וא"כ היה צריך נס גם ביום הראשון. [ועיין בזית רענן על הילקוט פרשת בהעלותך, ושפת אמת מס' שבת]

כו. והדליקו נרות בחצרות קדשך.

עוד מחדש החתם סופר שערך שמונת ימים לפנות את העזרה מכל הגילולים, ובינתיים אומר שהדליקו בחצר המשכן ולא בעזרה והרי במקום ששולטת רוח השמן נגמר יותר מהר ולכן הוצרכו לנס גם ביום הראשון.

ולפי זה מובן שכתוב בעל הניסים והדליקו נרות בחצרות קדשך. ועי"ז זכו גם שיתפרסם הנס, שהרי בעזרה רק הכהנים יכלו להכנס.

ובעבודה בית המקדש נשמח כולנו

בית חדש סו"ס תר"ע [הועתק כלשונו בתוספת כותרות]

- א. החטא : בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שנתרשלו בעבודה,
- ב. הגזירה : ועל כן היתה הגזירה לבטל מהם העבודה. [כדתניא..]
- ג. התשובה : וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה
- ד. אנשי המלחמה : הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי העבודה בבית ה'
- ה. הנס : ע"כ נעשה הנס גם כן בנרות תחת אשר הערו נפשם למות על קיום העבודה.
- ו. הזכרון לדורות : ולפיכך לא קבעום אלא להלל ולהודות שהיא העבודה שבלב.

ביאור דבריו : ישנם כמה קושיות והב"ח מתרצם אחת לאחת : ראשית, מפני מה נתחייבו ישראל שבאותו הדור גלות יון במה חטא חטאו ? שנית אם היה חטא במה שבו עליו בתשובה ? שלישית מדוע נזכר הנס דוקא ע"י נרות הרי היו ניסים גדולים נוספים ? רביעית שואל מדוע חנוכה נתקן להודות ולהלל ולא כמו פורים למשתה ושמחה ? [המשנה ברורה מביא שאלה זו]

והתשובה שישנו כלל שדבר שמזלזלים בו מפסידים אותו, דבר זה מצאנו בגשמיות שנאמר והמלך דוד זקן ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו, מפני שקרע ממעילו של שאול להראותו שיכל להרגו, ובכל זאת נתבע על זלזול בבגדים עד שלא חממהו, וגם ברוחניות המתרשל בתורה מעטים הסיכויים שיזכה להיות ת"ח [המאור שבתורה]

בחנוכה החטא היה שנתרשלו בעבודה ! לכן ניטלה מהם העבודה, והתיקון היה דוקא למסור נפשם למות על העבודה, ולכן נעשה דוקא על ידי הכהנים עובדי העבודה מה שלא מצאנו כן בשאר המלחמות. והיות והנושא היה העבודה, ה' הראה נס דוקא בהדלקת הנרות שהיא עבודה. ונקבעו הימים להלל ולהודות שהיא העבודה בזמנינו. תקנת להודות ולהלל אינה בעיקר להודאה וכמו בפורים, אלא עיקרה חיזוק וחיידוש העבודה, ומזה יוצא גם הודאה אולם יסוד הימים הוא חיזוק העבודה ע"י הודאה על הניסים.

עבודה

הרמב"ם אומר מצות נר חנוכה חביבה היא עד מאוד להוסיף בשבח הקל ובהודאה לו. ועוד חידש שם שיש דין של ימי שמחה בחנוכה, לקיים את חנוכה ללא חביבות זו מצווה פשוטה מאוד, להדליק נר ניתן להדר, או להדר יותר, לומר על הניסים ואם שכח אינו חוזר במקום תחנון הלל וזהו. אולם ניתן להתרומם עם תוכן הימים שכל דבר יהיה ברגש הודאה לשמך הגדול וכמ"ש וקבעו **שמונת ימי חנוכה** אלו להודות ולהלל לשמך הגדול.

כתב הרמב"ן בסוף פרשת בא :

ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסח (במדבר ט יג), והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושנזכיר זה בפינו בבקר ובערב, כמו שאמרו (ברכות כא.) אמת ויציב דאורייתא, ממה שכתוב (דברים טז ג) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, ושנעשה סוכה בכל שנה, וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלקים.

כי הקונה מזוזה בזוז אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחידוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פינות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו:

ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שכולן חמודות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלקיו.

וכוונת כל המצות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין קל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו, וכוונת רוממות הקול

בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו
 שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם
 והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו.
 וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א)
 ויקראו אל אלהים בחזקה (יונה ג ח), מכאן אתה למד
 שתפלה צריכה קול, חציפא נצח לבישה (עי' ערוך ערך
 חצף):

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים
 הנסתרים שהם יסוד התורה כולה.

שאיין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל
 דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של
 עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות
 יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל
 בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו
 ב).

ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא
 ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב
 (דברים כט יג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה
 לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלקי
 אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה'
 בעונשם. ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא
 עליך ויראו ממך. ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא)

הגאולה העתידה

